

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

ΑΠΟΦΑΣΗ (ΕΕ) 2018/1498 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 21ης Δεκεμβρίου 2017

σχετικά με την κρατική ενίσχυση και τα μέτρα SA.38613 (2016/C) (πρώην 2015/NN) που η Ιταλία έθεσε σε εφαρμογή υπέρ της Ilva SpA in Amministrazione Straordinaria

[κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό C(2017) 8391]

(Το κείμενο στην ιταλική γλώσσα είναι το μόνο αυθεντικό)

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 108 παράγραφος 2 πρώτο εδάφιο,

Έχοντας υπόψη τη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, και ιδίως το άρθρο 62 παράγραφος 1 στοιχείο α,

Αφού κάλεσε τα ενδιαφερόμενα μέρη να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις ⁽¹⁾, και έχοντας υπόψη τις παρατηρήσεις αυτές,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- (1) Κατόπιν δύο επίσημων καταγγελιών που υποβλήθηκαν στις 11 και 14 Απριλίου 2014 από ανταγωνιστές (οι οποίοι επιθυμούν να παραμείνουν ανώνυμοι), η Επιτροπή κίνησε διαδικασία προκαταρκτικής έρευνας αναφορικά με εικαζόμενα μέτρα στήριξης υπέρ της ιταλικής επιχείρησης παραγωγής χάλυβα Ilva SpA in Amministrazione Straordinaria («Ilva»). Οι Wirtschaftsvereinigung Stahl (η Γερμανική Ομοσπονδία Χάλυβα, «WV Stahl») και Eurofer (η European Steel Association) υπέβαλαν επίσης επίσημες καταγγελίες στις 10 Απριλίου 2015 και στις 24 Ιουνίου 2015, αντίστοιχα. Στις 25 Ιουνίου 2015, οι εν λόγω καταγγέλλοντες έλαβαν τη στήριξη της βρετανικής ένωσης παραγωγών χάλυβα.
- (2) Με επιστολή που της απηύθυνε στις 20 Ιανουαρίου 2016, η Επιτροπή κοινοποίησε στην Ιταλία την απόφασή της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 108 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «ΣΛΕΕ») σχετικά με τέσσερα μέτρα στήριξης που χορηγήθηκαν υπέρ της Ilva. Με επιστολή της 13ης Μαΐου 2016, η Επιτροπή ενημέρωσε την Ιταλία σχετικά με την επέκταση της εν λόγω διαδικασίας και σε πέμπτο μέτρο στήριξης.
- (3) Η απόφαση της Επιτροπής να κινήσει επίσημη διαδικασία έρευνας (εφεξής «η απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας») και η απόφαση της Επιτροπής να επεκτείνει την εν λόγω διαδικασία σε ένα πέμπτο μέτρο (εφεξής «η απόφαση για την επέκταση της διαδικασίας») δημοσιεύτηκαν αμφότερες στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* ⁽²⁾. Η Επιτροπή κάλεσε τα ενδιαφερόμενα μέρη να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με τα μέτρα.
- (4) Η Ιταλία υπέβαλε τις παρατηρήσεις της σχετικά με τις αποφάσεις για την κίνηση και την επέκταση της διαδικασίας με επιστολές της 3ης Μαρτίου και της 26ης Ιουλίου 2016.
- (5) Η Επιτροπή έλαβε επίσης παρατηρήσεις ενδιαφερομένων μερών. Τις διαβίβασε στην Ιταλία, παρέχοντάς της τη δυνατότητα να απαντήσει. Η Ιταλία υπέβαλε τις παρατηρήσεις της με επιστολή της 29ης Ιουλίου 2016.
- (6) Η Επιτροπή ζήτησε περισσότερες πληροφορίες από την Ιταλία με επιστολές στις 24 Φεβρουαρίου 2016, στις 4 Μαΐου 2016, στις 30 Σεπτεμβρίου 2016, την 1η Φεβρουαρίου 2017 και στις 8 Σεπτεμβρίου 2017. Η Ιταλία απάντησε στις εν λόγω αιτήσεις παροχής πληροφοριών στις 10 Μαρτίου 2016, στις 13 Μαΐου 2016, στις 8 Νοεμβρίου 2016, στις 10 Μαρτίου 2017 και στις 16 Οκτωβρίου 2017, αντίστοιχα.
- (7) Έχοντας ενημερωθεί σχετικά με την απόφαση της Ιταλίας να προσφέρει περιουσιακά στοιχεία της Ilva προς πώληση, η Επιτροπή ζήτησε από την Ιταλία να διορίσει ανεξάρτητο εντολοδόχο παρακολούθησης, ο ρόλος του οποίου είναι να υποβάλλει εκθέσεις στην Επιτροπή σχετικά με την οργάνωση και υλοποίηση της διαδικασίας πώλησης. Ο εντολοδόχος παρακολούθησης υπέβαλε εκθέσεις στην Επιτροπή στις 15 Ιουνίου 2016, στις 3 Οκτωβρίου 2016, στις 13 και 14 Δεκεμβρίου 2016, την 1η Φεβρουαρίου 2017, στις 22 Φεβρουαρίου 2017, στις 30 Ιουνίου 2017 και υπέβαλε την τελική του έκθεση σχετικά με τη διαδικασία πώλησης στις 20 Ιουλίου 2017. Οι ιταλικές αρχές ενημέρωσαν επίσης την Επιτροπή σχετικά με το αποτέλεσμα της διαδικασίας υποβολής προσφορών με επιστολή της 7ης Ιουνίου 2017 και υπέβαλαν περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία πώλησης στις 24 Ιουλίου 2017.

⁽¹⁾ EE C 142 της 22.4.2016, σ. 37 και EE C 241 της 1.7.2016, σ. 12.

⁽²⁾ Πρβλ. υποσημείωση 1.

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

2.1. Ο δικαιούχος

- (8) Η Ilva είναι ένας από τους μεγαλύτερους παραγωγούς χάλυβα της Ευρώπης, ο οποίος δραστηριοποιείται στον τομέα της παραγωγής, της μεταποίησης και της πώλησης προϊόντων ανθρακοχάλυβα, μεταξύ άλλων, μέσω της διαχείρισης βιομηχανικών εγκαταστάσεων εθνικού στρατηγικού συμφέροντος, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 207 της 3ης Δεκεμβρίου 2012, που μετατράπηκε, με τροποποιήσεις, στον νόμο αριθ. 231 της 24ης Δεκεμβρίου 2012 («νομοθετικό διάταγμα αριθ. 207/2012»). Η Ilva είναι ιδιοκτησία της οικογένειας Riva από το 1996, ενώ, πριν από το συγκεκριμένο έτος, ήταν υπό τον έλεγχο του ιταλικού κράτους μέσω του *Istituto per la Ricostruzione Industriale* («IRI»). Έως το 2016, η Ilva απασχολούσε περίπου 14 000 άτομα συνολικά, εκ των οποίων σχεδόν 11 000 στην κύρια μονάδα παραγωγής στον Τάραντα (περιφέρεια της Απουλίας). Η Ilva διαθέτει και άλλες μονάδες παραγωγής στην Ιταλία, καθώς και εμπορικές εγκαταστάσεις στη Γαλλία, την Τυνησία και την Ελλάδα.
- (9) Η Ilva παράγει προϊόντα ανθρακοχάλυβα τα οποία περιλαμβάνονται στον κατάλογο προϊόντων που καταρτίζει ο τομέας του χάλυβα, όπως καθορίζεται στα στοιχεία α) έως ε) του παραρτήματος IV των κατευθυντήριων γραμμών για τις ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα 2014-2020 ⁽³⁾.
- (10) Με ικανότητα παραγωγής [...] ^(*) τόνων ετησίως, η μονάδα της Ilva στον Τάραντα αντιστοιχεί περίπου στο 9,8 % της συνολικής ικανότητας παραγωγής ανθρακοχάλυβα της Ένωσης ⁽⁴⁾. Υπό τις παρούσες έκτακτες συνθήκες διοικητικών και περιβαλλοντικών περιορισμών, η Ilva λειτουργεί στο [...] της ονομαστικής ικανότητάς της (λειτουργούν τρεις από τις πέντε καμίνους). Το 2016, παράγαγε 5,8 εκατομμύρια τόνους ανθρακοχάλυβα ⁽⁵⁾, ποσότητα που αντιστοιχεί περίπου στο 65 % της παραγωγής ανθρακοχάλυβα της Ιταλίας και στο 7 % περίπου της αντίστοιχης παραγωγής της Ένωσης. Οι πωλήσεις της Ilva αφορούν πρωτίστως την Ιταλία [...] και δευτερευόντως άλλες ευρωπαϊκές [...] και τρίτες χώρες [...]. ⁽⁶⁾
- (11) Η περιοχή του Τάραντα, όπου λειτουργεί η κύρια μονάδα παραγωγής της Ilva, είναι ιδιαίτερα μολυσμένη. Πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι που κατέδειξαν υψηλό βαθμό ρύπανσης του αέρα, του εδάφους, των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, τόσο στη μονάδα της Ilva όσο και στις παρακείμενες κατοικημένες περιοχές της πόλης του Τάραντα, με σοβαρές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. ⁽⁷⁾ Στην Ilva, στους βασικούς μετόχους και την πρώην διοίκησή της έχουν απαγγελθεί στην Ιταλία κατηγορίες για εικαζόμενη πρόκληση περιβαλλοντικής καταστροφής ⁽⁸⁾. Η Ilva βρίσκεται επίσης στο επίκεντρο διαδικασίας επί παραβάσει, την οποία κίνησε η Επιτροπή κατά της Ιταλίας ⁽⁹⁾. Μετά την αποστολή δύο επίσημων προειδοποιητικών επιστολών ⁽¹⁰⁾, η Επιτροπή απέστειλε στις 16 Οκτωβρίου 2014 την αιτιολογημένη γνώμη της («η αιτιολογημένη γνώμη») στην Ιταλία για παράβαση της οδηγίας 2008/1/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽¹¹⁾ και της οδηγίας 2010/75/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽¹²⁾, στις οποίες καθορίζονται οι κανόνες που πρέπει να τηρούν τα κράτη μέλη σε ό,τι αφορά τη χορήγηση περιβαλλοντικών αδειών σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις.
- (12) Εν μέσω του εν λόγω περιβαλλοντικού ζητήματος, η πρώην διοίκηση της Ilva υποχρεώθηκε να παραιτηθεί από τη διαχείριση της επιχείρησης και αντικαταστάθηκε τον Ιούνιο του 2013 από έκτακτο επίτροπο που διορίστηκε από την κυβέρνηση. ⁽¹³⁾ Η εντολή του έκτακτου επιτρόπου ήταν να διασφαλίσει τη συνέχιση της βιομηχανικής δραστηριότητας της επιχείρησης, αξιοποιώντας ταυτόχρονα τους πόρους της για να καλύψει το κόστος των ζημιών στην υγεία και το περιβάλλον που προκλήθηκαν εξαιτίας παρελθουσών παραβάσεων της περιβαλλοντικής άδειας της Ilva. Σε αυτό το πλαίσιο, το υπουργικό συμβούλιο ενέκρινε στις 14 Μαρτίου 2014 «περιβαλλοντικό σχέδιο» για την πρόληψη της ρύπανσης και την αναβάθμιση της μονάδας, ώστε να συμμορφώνεται με την περιβαλλοντική άδεια ⁽¹⁴⁾. Με βάση το εν λόγω σχέδιο, το συνολικό κόστος των επενδύσεων που απαιτούνταν το 2014 για τη συμμόρφωση της μονάδας του Τάραντα με τις απαιτήσεις της περιβαλλοντικής άδειας ανερχόταν σε [...] EUR.
- (13) Δεδομένης της ολόένα και περισσότερο ευάλωτης οικονομικής κατάστασης της Ilva, η ιταλική κυβέρνηση εξέδωσε στις 5 Ιανουαρίου 2015 το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 1/2015, διά του οποίου θέσπισε *ad hoc* πτωχευτική διαδικασία για την Ilva. Η εν λόγω *ad hoc* διαδικασία διαμορφώθηκε με βάση τον αποκαλούμενο νόμο *Marzano*, έναν ειδικό πτωχευτικό νόμο που όριζε τον τρόπο οργάνωσης της έκτακτης διαχείρισης μεγάλων προβληματικών επιχειρήσεων στις οποίες έχει ανατεθεί η παροχή βασικών δημόσιων υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, στις 30 Ιανουαρίου 2015, το δικαστήριο του Μιλάνου

⁽³⁾ EE C 209 της 23.7.2013, σ. 1.

^(*) [...] εμπιστευτικές πληροφορίες

⁽⁴⁾ Οι εκτιμήσεις της παραγωγικής ικανότητας είναι της Ilva και της Eurofer.

⁽⁵⁾ Σύμφωνα με την παρουσίαση που πραγματοποιήσαν στις 10 Ιανουαρίου 2017 οι έκτακτοι επίτροποι της Ilva στο ιταλικό κοινοβούλιο: <http://www.gruppoilva.com/it/media/media/comunicazioni-dei-commissari>.

⁽⁶⁾ Σύμφωνα με τα εσωτερικά δεδομένα της Ilva για το 2015.

⁽⁷⁾ Βλέπε http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1151_en.htm

⁽⁸⁾ Ποινική διαδικασία αριθ. 938/2010 R.G.

⁽⁹⁾ Διαδικασία επί παραβάσει αριθ. 2013/2177.

⁽¹⁰⁾ Τον Σεπτέμβριο του 2013 και τον Απρίλιο του 2014.

⁽¹¹⁾ Οδηγία 2008/1/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (EE L 24 της 29.1.2008, σ. 8).

⁽¹²⁾ Οδηγία 2010/75/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 2010, περί βιομηχανικών εκπομπών (EE L 334 της 17.12.2010, σ. 17).

⁽¹³⁾ Βάσει του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 61/2013 της 4ης Ιουνίου 2013, που μετατράπηκε στον νόμο αριθ. 89/2013 στις 3 Αυγούστου 2013. Ο νόμος αριθ. 89/2013 τροποποιήθηκε περαιτέρω στις 10 Δεκεμβρίου 2013 με το άρθρο 7 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 136/2013, το οποίο μετατράπηκε στον νόμο αριθ. 6/2014 στις 6 Φεβρουαρίου 2014.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε ιταλική Επίσημη Εφημερίδα αριθ. 105 της 8ης Μαΐου 2014, που διατίθεται στη διεύθυνση: <http://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2014/05/08/14A03637/sg>

κήρυξε την Ilva σε πτώχευση ⁽¹⁵⁾. Το συνολικό χρέος που αναφερόταν στην κήρυξη πτώχευσης ανερχόταν σε 2,9 δισεκατ. EUR. Η κυβέρνηση διόρισε τρεις έκτακτους επιτρόπους για τη διοίκηση της επιχείρησης. Το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 1/2015 μετατράπηκε στις 3 Μαρτίου 2015 στον νόμο αριθ. 20/2015, με τροποποιήσεις ⁽¹⁶⁾.

- (14) Στις 4 Δεκεμβρίου 2015, οι ιταλικές αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή σχετικά με την έκδοση, την ίδια ημέρα, του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 191/2015 με τίτλο «*Disposizioni urgenti per la cessione a terzi dei complessi aziendali del Gruppo Ilva*». Την 1η Φεβρουαρίου 2016, το νομοθετικό διάταγμα μετατράπηκε στον νόμο αριθ. 13/2016, με τροποποιήσεις ⁽¹⁷⁾. Το άρθρο 1 του νομοθετικού διατάγματος προβλέπει την πώληση, έως τις 30 Ιουνίου 2016, περιουσιακών στοιχείων της Ilva μέσω διαφανούς και αμερόληπτης δημόσιας διαδικασίας, προκειμένου να διασφαλιστεί η ασυνέχεια με την προηγούμενη επιχείρηση. Στις 5 Ιανουαρίου 2016, οι έκτακτοι επίτροποι της Ilva δημοσίευσαν πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για τη μεταβίβαση επιχειρήσεων ιδιοκτησίας της Ilva και άλλων επιχειρήσεων του ίδιου ομίλου. 25 ενδιαφερόμενα μέρη έγιναν δεκτά στην προκαταρκτική φάση δέουσας επιμέλειας, μετά την ολοκλήρωση της οποίας συστάθηκαν κοινοπραξίες εξαγοράς για την υποβολή επίσημων προσφορών έως τις 30 Ιουνίου 2016. Στις 30 Ιουνίου 2016, στην τελική φάση της διαδικασίας υποβολής προσφορών έγιναν δεκτοί δύο υποψήφιοι: i) μια κοινοπραξία με επικεφαλής την παγκόσμια εταιρεία παραγωγής χάλυβα ArcelorMittal, πέραν της ιταλικής εταιρείας παραγωγής χάλυβα Marcegaglia και της τράπεζας Intesa Sanpaolo οι οποίες ήταν μέλη της κοινοπραξίας («η κοινοπραξία AM») και ii) η αποκαλούμενη κοινοπραξία AcciaItalia («η κοινοπραξία AcciaItalia») η οποία συστάθηκε, μεταξύ άλλων, από την ιταλική εταιρεία παραγωγής χάλυβα Arvedi, την ινδική εταιρεία χάλυβα Jindal Steel και την κρατική ιδιοκτησίας τράπεζας επενδύσεων Cassa Depositi e Prestiti («CDP»).
- (15) Κατά τη διαδικασία πώλησης σημειώθηκαν ορισμένες καθυστερήσεις. Εν τέλει, στις 26 Μαΐου 2017, οι επίτροποι της Ilva συνέστησαν την κατακύρωση των περιουσιακών της στοιχείων στην κοινοπραξία AM, η οποία προσέφερε τιμή 1,8 δισεκατ. EUR ⁽¹⁸⁾. Την εν λόγω σύσταση ακολούθησε στις 5 Ιουνίου 2017 η έκδοση της τελικής απόφασης κατακύρωσης από τον υπουργό Οικονομικής Ανάπτυξης υπέρ της κοινοπραξίας AM ⁽¹⁹⁾. Η ολοκλήρωση της πράξης εκκρεμεί έως την έγκριση της συγκέντρωσης από την Επιτροπή. Σε αυτό το πλαίσιο, η κοινοπραξία AM κοινοποίησε στις 21 Σεπτεμβρίου 2017 την πράξη στην Επιτροπή, η οποία αποφάσισε στις 8 Νοεμβρίου 2017 να κινήσει διεξοδική έρευνα ⁽²⁰⁾.

2.2. Τα υπό εξέταση μέτρα

- (16) Οι ιταλικές αρχές θέσπισαν και τροποποίησαν διάφορα μέτρα για τη στήριξη της Ilva. Η παρούσα απόφαση αφορά τα πέντε μέτρα που έχουν αποτελέσει αντικείμενο των αποφάσεων για την κίνηση και την επέκταση της διαδικασίας:
- α) Μέτρο 1: η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων που κατασχέθηκαν στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας κατά των προηγούμενων ιδιοκτητών της Ilva
 - β) Μέτρο 2: ο νόμος περί των εκ των προτέρων εκπεστέων δανείων, όπως εφαρμόστηκε σε ιδιωτικό δάνειο ύψους 250 εκατ. EUR
 - γ) Μέτρο 3: η κρατική εγγύηση για δάνειο ύψους 400 εκατ. EUR
 - δ) Μέτρο 4: η συμφωνία διακανονισμού με την Fintecna
 - ε) Μέτρο 5: το κρατικό δάνειο ύψους 300 εκατ. EUR

2.2.1. Μέτρο 1: η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων που κατασχέθηκαν στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας κατά των προηγούμενων ιδιοκτητών της Ilva

- (17) Σε ορισμένα μέλη της οικογένειας Riva που συμμετείχαν κατά το παρελθόν στη διοίκηση της Ilva έχουν απαγγελθεί κατηγορίες ενώπιον των ιταλικών δικαστηρίων για διάφορα εγκλήματα που συνδέονται με απάτη. Τον Μάιο του 2013, ο εθνικός δικαστής κατάσχεσε (*sequestro preventivo*) ποσό ύψους [...] EUR ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων που κατείχε η οικογένεια Riva («τα περιουσιακά στοιχεία Riva»), εκκρεμούσης της ποινικής διαδικασίας κατά της οικογένειας.

⁽¹⁵⁾ http://www.gruppoilva.com/sites/ilvacorp/files/document_attachments/acq_res.pdf

⁽¹⁶⁾ Το κείμενο του νομοθετικού διατάγματος, όπως μετατράπηκε σε νόμο, διατίθεται στη διεύθυνση: <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:2015-01-05;1!vig=>

⁽¹⁷⁾ Το κείμενο του νομοθετικού διατάγματος, όπως μετατράπηκε σε νόμο, διατίθεται στη διεύθυνση: <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:2015-12-04;191!vig=>

⁽¹⁸⁾ <http://www.gruppoilva.com/it/press-release/2017-05-26/comunicato-stampa>

⁽¹⁹⁾ <http://www.sviluppoeconomico.gov.it/index.php/it/194-comunicati-stampa/2036649-calenda-firma-il-decreto-di-aggiudicazione-del-complesso-industriale-del-gruppo-ilva-ad-am-investco-italy>

⁽²⁰⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-4485_en.htm

- (18) Σύμφωνα με την ιταλική γενική ποινική δικονομία, τα περιουσιακά στοιχεία που κατάσχονται στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας πρέπει να μεταβιβάζονται στο αποκαλούμενο Ταμείο Δικαιοσύνης (*Fondo Unico di Giustizia*), ένα ταμείο του ιταλικού υπουργείου Δικαιοσύνης που έχει τον ρόλο «θεματοφύλακα» (*custode ex lege*), έως ότου περατωθεί η ποινική διαδικασία. Η διαχείριση του ταμείου έχει ανατεθεί στην *Equitalia Giustizia SpA* («*Equitalia*») ⁽²¹⁾. Σύμφωνα με την επενδυτική εντολή της *Equitalia*, τα ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία που κατέχει το *Fondo Unico di Giustizia* μπορούν να κατατίθενται μόνο σε λογαριασμούς όψεως που παρουσιάζουν επαρκή σταθερότητα και αξιοπιστία, ή να επενδύονται σε ιταλικά κρατικά ομόλογα ⁽²²⁾. Κατά τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών, τα κατασχεθέντα ποσά εξακολουθούν να ανήκουν στους αρχικούς ιδιοκτήτες, οι οποίοι, ωστόσο, δεν μπορούν να τα διαθέτουν.
- (19) Στην περίπτωση των περιουσιακών στοιχείων Riva, το άρθρο 3 παράγραφος 1 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015 εισήγαγε *ad hoc* διάταξη, διά της οποίας τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία μπορούσαν να μεταβιβαστούν στην Ilva πριν από το πέρας της ποινικής διαδικασίας ⁽²³⁾. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, η μεταβίβαση έπρεπε να πραγματοποιηθεί υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις. Κατά πρώτον, η Ilva θα εξέδιδε ομόλογα που θα αντιστοιχούσαν στην αξία των περιουσιακών στοιχείων της Riva. Στη συνέχεια, το *Fondo Unico di Giustizia* θα χρησιμοποιούσε τα υπό τη φύλαξή του περιουσιακά στοιχεία Riva για να εγγραφεί στις εκδόσεις των εν λόγω ομολόγων. Ως εκ τούτου, τα ομόλογα της Ilva θα αντικαθιστούσαν τα περιουσιακά στοιχεία Riva στους λογαριασμούς του *Fondo Unico di Giustizia* ως εμπράγματα ασφάλειες στο πλαίσιο της εκκρεμούσας ποινικής διαδικασίας. Στο ίδιο νομοθετικό διάταγμα οριζόταν ότι τα χρήματα που θα λάμβανε η Ilva μετά τη συγκεκριμένη μεταβίβαση έπρεπε να διατεθούν για την υλοποίηση του περιβαλλοντικού σχεδίου της.
- (20) Στις 11 Μαΐου 2015, ο εθνικός δικαστής διέταξε, μέσω δικαστικού διατάγματος (*Decreto di Trasferimento*), τη μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων Riva. Ωστόσο, η μεταβίβαση στο *Fondo Unico di Giustizia* δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί λόγω του ότι η οικογένεια Riva διατηρούσε τα περιουσιακά στοιχεία Riva σε τραπεζικούς λογαριασμούς εκτός Ιταλίας ⁽²⁴⁾ και τα αρμόδια για τους εν λόγω λογαριασμούς ξένα δικαστήρια αρνούνταν επιμόνως να μεταβιβάσουν τα περιουσιακά στοιχεία στην Ιταλία ⁽²⁵⁾.
- (21) Το πρόβλημα επιλύθηκε όταν η οικογένεια Riva και η Ilva κατέληξαν, τον Δεκέμβριο του 2016, σε συμφωνία διακανονισμού βάσει της οποίας τα ενδιαφερόμενα μέλη της οικογένειας Riva συναίνεσαν να καταστούν τα περιουσιακά στοιχεία Riva που κατείχαν στους ξένους τραπεζικούς λογαριασμούς τους οριστικά διαθέσιμα στην Ilva υπό τη νομική μορφή που προβλέπεται στο άρθρο 3 παράγραφος 1 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015. [...] Σύμφωνα με τις ιταλικές αρχές, οι απαιτήσεις αποζημίωσης της Ilva κατά της οικογένειας Riva θα μπορούσαν να ανέλθουν σε περίπου [...] EUR. Πέραν του 1,1 δισεκατ. EUR που κατασχέθηκε και διατέθηκε βάσει του νόμου για το περιβαλλοντικό σχέδιο, η οικογένεια Riva συμφώνησε επίσης να διαθέσει στην Ilva περαιτέρω ποσό 145 εκατ. EUR για να στηρίξει τις επιχειρηματικές δραστηριότητές της. Ως αποτέλεσμα της εν λόγω συμφωνίας διακανονισμού, τα περιουσιακά στοιχεία Riva επαναπατρίστηκαν στην Ιταλία ⁽²⁶⁾ και μεταβιβάστηκαν στο *Fondo Unico di Giustizia*, το οποίο εγγράφηκε στις 13 και 22 Ιουνίου 2017 σε εκδόσεις πρόσφατα εκδοθέντων από την Ilva ομολόγων συνολικού ύψους [...] EUR.

2.2.2. Μέτρο 2: ο νόμος περί των εκ των προτέρων εκπεστέων δανείων

- (22) Σύμφωνα με τον Τύπο, τον Μάιο του 2014 η Ilva αντιμετώπιζε δυσκολίες όσον αφορά την πληρωμή μισθών και προμηθευτών. ⁽²⁷⁾ Ο Τύπος ανέφερε ότι οι τράπεζες φαίνονταν απρόθυμες να χορηγήσουν δάνειο-γέφυρα για να καλύψουν τις ανάγκες ρευστότητας της επιχείρησης ⁽²⁸⁾. Φαίνεται, επίσης, ότι καθ' όλη τη διάρκεια του 2014, οι ιταλικές αρχές (ειδικότερα, μέσω του υπουργείου Οικονομικής Ανάπτυξης και των περιφερειακών αρχών της Απουλίας) συμμετείχαν πλήρως στις συναντήσεις και τις συζητήσεις με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όσον αφορά τη χορήγηση ενός τέτοιου δανείου. ⁽²⁹⁾

⁽²¹⁾ Δυνάμει του άρθρου 2 παράγραφος 4 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 143/2008.

⁽²²⁾ Βλέπε σχετικά http://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_2_9_1.wp

⁽²³⁾ Η νομική βάση καθορίστηκε για πρώτη φορά στο άρθρο 1 παράγραφος 11δ του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 61/2013, που τροποποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2013, τον Αύγουστο του 2014 και, τέλος, τον Μάρτιο του 2015.

⁽²⁴⁾ [...]

⁽²⁵⁾ Βλέπε <http://www.ilsole24ore.com/art/notizie/2015-11-24/ilva-giudici-svizzera-no-rientro-italia-12-miliardi-riva-171441.shtml> και <http://www.repubblica.it/economia/finanza/2015/11/24/news/ilva annullato il sequestro da un miliardo in svizzera-128062132/>

⁽²⁶⁾ Βλέπε <http://www.ilsole24ore.com/art/impresa-e-territori/2017-05-24/ilva-firmata-transazione-il-rientro-fondi-svizzera-131344.shtml>

⁽²⁷⁾ Βλέπε <http://www.ilsole24ore.com/art/impresa-e-territori/2014-05-12/ilva-taranto-stipendi-salvi-ma-resta-crisi-finanziaria-123429.shtml?uuiid=ABUglaHB>.

⁽²⁸⁾ Βλέπε http://www.ilsole24ore.com/art/impresa-e-territori/2014-07-03/ilva-aggrappata-prestito-ponte-063934_PRV.shtml?uuiid=ABpE6DXB&fromSearch.

⁽²⁹⁾ Βλέπε «*L'incontro di ieri a Palazzo Chigi tra rappresentanti degli istituti di credito e Governo – il sottosegretario alla presidenza, Graziano Del Rio, il ministro e il vice ministro dello Sviluppo economico, rispettivamente Federica Guidi e Claudio De Vincenti – non ha portato i segnali che l'azienda attende in modo da attenuare la propria crisi finanziaria*» στη διεύθυνση <http://www.ilsole24ore.com/art/notizie/2014-05-14/ilva-nessuna-concessione-un-prestito-ponte-132300.shtml?uuiid=ABPqs9HB>: Βλέπε επίσης το άρθρο του Μαΐου 2014: <http://www.ilsole24ore.com/art/impresa-e-territori/2014-05-12/ilva-taranto-stipendi-salvi-ma-resta-crisi-finanziaria-123429.shtml?uuiid=ABUglaHB>: «*L'Iva ha avanzato la richiesta ed ha avviato la trattativa con le banche che viene seguita anche dal Governo*».

- (23) Στις 11 Αυγούστου 2014, η Ιταλία τροποποίησε το άρθρο 12 παράγραφος 5 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 101/2013, προκειμένου να χαρακτηριστούν κατ' εξαίρεση ως εκ των προτέρων εκπεστέα τα δάνεια που χορηγούνται σε επιχειρήσεις στρατηγικού εθνικού συμφέροντος οι οποίες έχουν τεθεί υπό έκτακτη διαχείριση για την εφαρμογή σχεδίων αποκατάστασης του περιβάλλοντος και της υγείας ⁽³⁰⁾. Για τα εκ των προτέρων εκπεστέα δάνεια παρέχεται το δικαίωμα προηγούμενης ανάκτησης από την πτωχευτική περιουσία αφερέγγυας επιχείρησης, με προτεραιότητα σε σχέση με άλλα δάνεια και υποχρεώσεις έναντι των πιστωτών της επιχείρησης. Η κατάσταση της Ilva ενέπιπτε στον ορισμό που προβλέπεται από τη νομοθεσία και, ως εκ τούτου, τα δάνεια προς την Ilva μπορούσαν στο εξής να χαρακτηριστούν ως εκ των προτέρων εκπεστέα ⁽³¹⁾.
- (24) Στις 11 Σεπτεμβρίου 2014, έναν μήνα μετά την εν λόγω τροποποίηση σε νόμο, τρεις ιδιωτικές τράπεζες συμφώνησαν να παράσχουν στην Ilva δάνειο ύψους 250 εκατ. EUR ⁽³²⁾. Κατά τη λήξη του στις 28 Φεβρουαρίου 2015 η Ilva δεν εξόφλησε το δάνειο.

2.2.3. Μέτρο 3: η κρατική εγγύηση για δάνειο ύψους 400 εκατ. EUR

- (25) Το άρθρο 3 παράγραφος 1β του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015 επέτρεψε στην Ilva να διαπραγματευθεί με τις ενδιαφερόμενες τράπεζες εκ των προτέρων εκπεστέο δάνειο ύψους 400 εκατ. EUR, εξασφαλισμένο με κρατική εγγύηση. Το δάνειο επρόκειτο να χρησιμοποιηθεί για την εφαρμογή του περιβαλλοντικού σχεδίου της Ilva ⁽³³⁾.
- (26) Στις 30 Απριλίου 2015, ο υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών εξέδωσε μέσω διατάγματος την κρατική εγγύηση με ετήσια προμήθεια 3,12 %.
- (27) Μετά την έκδοση της κρατικής εγγύησης, στις 27 Μαΐου 2015, τρία χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συμφώνησαν να χορηγήσουν στην Ilva δάνειο ύψους 400 εκατ. EUR, βάσει της ακόλουθης κατανομής: 330 εκατ. EUR από την CDP, 50 εκατ. EUR από την Intesa Sanpaolo και 20 εκατ. EUR από την Banco Popolare. Οι Intesa Sanpaolo και Banco Popolare είναι οι ίδιες δύο ιδιωτικές τράπεζες που συμμετείχαν στο μέτρο 2.
- (28) Το δάνειο των 400 εκατ. EUR εκταμιεύτηκε σε τέσσερις διαδοχικές δόσεις των 100 εκατ. EUR, στις 10 Ιουνίου, στις 9 Οκτωβρίου, στις 10 Δεκεμβρίου και στις 28 Δεκεμβρίου 2015, αντίστοιχα. Αποφέρει ετήσιο επιτόκιο Euribor 6 μηνών + [...] καταβλητέο ανά εξάμηνο και πρέπει να επιστραφεί [...] μετά την εκταμίευση με αρχική περίοδο χάριτος [...].

2.2.4. Μέτρο 4: η συμφωνία διακανονισμού με την Fintecna

- (29) Κατά την ιδιωτικοποίηση της Ilva το 1995, η κρατικής ιδιοκτησίας IRI συμφώνησε, βάσει του άρθρου 17 παράγραφος 7 της σύμβασης ιδιωτικοποίησης, να εγγυηθεί μελλοντικές απαιτήσεις για περιβαλλοντικές ζημιές που θα συνέβαιναν πριν από την ιδιωτικοποίηση έως του ποσού των [...] LIT, συν τους τόκους (δηλαδή περίπου [...] EUR τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή και [...] EUR, άνευ τόκων, ή [...] EUR, περιλαμβανομένων των τόκων, στις 31 Δεκεμβρίου 2014). Στη σύμβαση ιδιωτικοποίησης καθορίστηκε η προθεσμία για τον ποσοτικό προσδιορισμό της εν λόγω περιβαλλοντικής ζημίας στις 31 Δεκεμβρίου 1996. Στις 16 Απριλίου 1996, η IRI κίνησε διαδικασία διαιτησίας σχετικά με την τιμή πώλησης. Η εν λόγω διαδικασία ολοκληρώθηκε το 2000 χωρίς να διευθετηθεί η διαφορά σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη. Στις 6 Μαΐου 1996, η Ilva κίνησε παράλληλη διαδικασία διαιτησίας σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη, η οποία, ωστόσο, δεν ολοκληρώθηκε.
- (30) Το 2002, η κρατικής ιδιοκτησίας Fintecna κατέστη ο νόμιμος διάδοχος της IRI. Από το 2012, η Fintecna είναι επιχείρηση 100 % ιδιοκτησίας της CDP, η οποία είναι 100 % κρατικής ιδιοκτησίας. Οι οικονομικές καταστάσεις και η διαχείριση περιουσίας της Fintecna υπόκεινται σε ελέγχους από δικαστή διορισθέντα από το ιταλικό Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος παρίσταται στις συνεδριάσεις της διοίκησης και των εποπτικών φορέων δυνάμει των άρθρων 7 και 12 του νόμου αριθ. 259/1958.
- (31) Στο πλαίσιο της μετάβασης από την IRI στη Fintecna το 2002, η πρώην διοίκηση της IRI αποφάσισε να αφήσει παρακαταθήκη ύψους [...] EUR για τις εκτιμώμενες περιβαλλοντικές ζημιές που οφείλονταν στην Ilva.
- (32) Στις 12 Ιουνίου 2008, η Ilva και η Fintecna υπέγραψαν τα πρακτικά σύσκεψης (*verbale di incontro*), στο πλαίσιο της οποίας συμφώνησαν ότι τα βασικά περιβαλλοντικά ζητήματα αφορούσαν τη μονάδα του Τάραντα. Σε αυτό το πλαίσιο, τα μέρη συμφώνησαν ότι ο επιμερισμός του κόστους μεταξύ τους μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο μετά τον προσδιορισμό του εν λόγω κόστους. Εν τω μεταξύ, μέσω σχεδίου συμφωνίας της 3ης Δεκεμβρίου 2008, το υπουργείο Περιβάλλοντος, μαζί με άλλους δημόσιους φορείς, σχεδίασε διακανονισμό επί τη βάσει εκτιμήσεων του κόστους για τον καθαρισμό των υπόγειων υδάτων και την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας. Από τον εν λόγω ποσοτικό προσδιορισμό αποκλείστηκαν οι ζημιές τρίτων λόγω της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

⁽³⁰⁾ Άρθρο 22-γ του νόμου αριθ. 116/2014 για την τροποποίηση και μετατροπή του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 91/2014 της 24ης Ιουνίου 2014.

⁽³¹⁾ Βάσει του άρθρου 1 παράγραφος 1 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 61/2013 σε συνδυασμό με το άρθρο 1 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 207/2012 της 3ης Δεκεμβρίου 2012, που μετατράπηκε σε νόμο στις 24 Δεκεμβρίου 2012 διά του νόμου αριθ. 231/2012.

⁽³²⁾ Intesa Sanpaolo SpA, Unicredit SpA και Banco Popolare Società Cooperativa.

⁽³³⁾ «L'organo commissariale di ILVA SpA al fine della realizzazione degli investimenti necessari al risanamento ambientale, nonché di quelli destinati ad interventi a favore di ricerca, sviluppo e innovazione, formazione e occupazione, nel rispetto della normativa dell'Unione europea in materia, è autorizzato a contrarre finanziamenti per un ammontare complessivo fino a 400 milioni di euro, assistiti dalla garanzia dello Stato. Il predetto finanziamento è rimborsato dall'organo commissariale in prededuzione rispetto agli altri debiti [...]».

- (33) Η Ilva απέστειλε αρκετές ειδοποιήσεις στην Fintecna, οι τελευταίες εκ των οποίων εστάλησαν στις 2 Μαΐου 2011 και στις 10 Ιουνίου 2013. Η Fintecna αμφισβήτησε ότι φέρει οιαδήποτε ευθύνη, ιδίως σε ό,τι αφορά ζημίες τρίτων σε σχέση με την ατμοσφαιρική ρύπανση.
- (34) Κατά την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων του 2011, οι αρμόδιες υπηρεσίες της Fintecna εκτίμησαν ότι οι ζημίες που οφείλονταν στην Ilva ανερχόταν σε [...] EUR, ποσό το οποίο προσαρμόστηκε το 2014 σε [...] EUR.
- (35) Στις 19 Δεκεμβρίου 2013, ο υπουργός Περιβάλλοντος εξέδωσε υπουργική πράξη (*pronvimento*) κατά της Fintecna διατάσσοντας τη διάθεση των αποβλήτων που βρίσκονταν στις εγκαταστάσεις της Ilva. Η υπουργική πράξη αμφισβητήθηκε ενώπιον του περιφερειακού διοικητικού δικαστηρίου (*Tribunale Amministrativo Regionale*) της Απουλίας. Η υπουργική πράξη ακυρώθηκε για διαδικαστικούς λόγους στις 14 Νοεμβρίου 2014. Ωστόσο, το δικαστήριο συμπέρανε, επί της ουσίας, ότι οι δραστηριότητες που προκαλούσαν τη ρύπανση ήταν οπωσδήποτε προγενέστερες του 1995 και, ως εκ τούτου, τη σχετική ευθύνη έφερε η Fintecna.
- (36) Το άρθρο 3 παράγραφος 5 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015 εξουσιοδοτούσε τον έκτακτο επίτροπο της Ilva να διευθετήσει τη διαφορά με την Fintecna ως προς τις περιβαλλοντικές ζημίες που αναφέρονταν στο άρθρο 17 παράγραφος 7 της σύμβασης ιδιωτικοποίησης του 1995, εντός 60 ημερών από την έναρξη ισχύος του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015. Στο ίδιο άρθρο καθοριζόταν το ποσό του διακανονισμού στα 156 εκατ. EUR και οριζόταν ότι ο εν λόγω διακανονισμός θα πρέπει να είναι τελικός και οριστικός ⁽³⁴⁾.
- (37) Στις 12 Ιανουαρίου 2015, η Fintecna ζήτησε τη συνδρομή ανεξάρτητου νομικού συμβούλου για τη διαπραγμάτευση της συμφωνίας διακανονισμού με την Ilva. Στις 3 Μαρτίου 2015, ο εν λόγω εμπειρογνώμονας εξέδωσε τη νομική γνωμοδότησή του, στην οποία επιβεβαίωνε ότι ο διακανονισμός της διαφοράς έναντι του ποσού των 156 εκατ. EUR δεν υπερέβαινε το μέγιστο όριο που προβλεπόταν στη σύμβαση ιδιωτικοποίησης ούτε τις εκτιμήσεις της ίδιας της Fintecna.
- (38) Η Fintecna ζήτησε τη νομική γνωμοδότηση δεύτερου συμβούλου σχετικά με i) τυχόν προγενέστερες πληρωμές που είχαν ήδη πραγματοποιηθεί προς την Ilva στο πλαίσιο της παρελθούσας διατησίας, και ii) την εναρκτήρια ημερομηνία για τον υπολογισμό των τόκων επί του εγγυηθέντος ποσού. Η εν λόγω γνωμοδότηση εκδόθηκε στις 16 Φεβρουαρίου 2015. Σύμφωνα με αυτή, i) η Fintecna δεν είχε πραγματοποιήσει πληρωμές προς την Ilva στο πλαίσιο παρελθουσών διαδικασιών διατησίας σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 17 παράγραφος 7 της σύμβασης ιδιωτικοποίησης, και ii) οι καταβλητέοι τόκοι πρέπει να υπολογιστούν από το 1996.
- (39) Μετά τη μετατροπή του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015 σε νόμο, στις 4 Μαρτίου 2015, το διοικητικό συμβούλιο της Fintecna αποφάσισε να διευθετήσει τη διαφορά, λαμβάνοντας υπόψη τις γνωμοδοτήσεις των δύο συμβούλων. Το διοικητικό συμβούλιο επισήμανε τον οριστικό χαρακτήρα του διακανονισμού και έναντι τρίτων (π.χ. έναντι των πιστωτών της Ilva, σε περίπτωση πτώχευσης και άλλων δυνητικών περιβαλλοντικών απαιτήσεων έναντι της Fintecna), καθώς και το γεγονός ότι το μέγιστο άνοιγμα που οφειλόταν στη σύμβαση ιδιωτικοποίησης θα ανερχόταν σε [...] EUR, άνευ τόκων, ή [...] EUR, συμπεριλαμβανομένων των τόκων. Το διοικητικό συμβούλιο έλαβε υπόψη στην απόφασή του την ευνοϊκή γνώμη της μετόχου της Fintecna CDP, σύμφωνα με το σημείο 8.3.2 του κανονισμού για την άσκηση της ελεγκτικής δραστηριότητας στον όμιλο CDP (*Regolamento per l'esercizio dell'attività di direzione e coordinamento sulle società partecipate del gruppo CDP*).
- (40) Ως εκ τούτου, η Fintecna διευθέτησε τη διαφορά με την Ilva στις 5 Μαρτίου 2015. Στις 6 Μαρτίου 2015, μεταβιβάστηκε στην Ilva ποσό ύψους 156 εκατ. EUR.
- (41) Σύμφωνα με το κοινό δελτίο Τύπου που εξέδωσαν οι CDP και Fintecna στις 11 Μαρτίου 2015, η πράξη πραγματοποιήθηκε με σκοπό την «εφαρμογή του άρθρου 3 παράγραφος 5 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1 της 5ης Ιανουαρίου 2015, όπως μετατράπηκε με τροποποιήσεις στον νόμο αριθ. 20 της 4ης Μαρτίου 2015 (διάταγμα Ilva)». ⁽³⁵⁾

2.2.5. Μέτρο 5: το κρατικό δάνειο ύψους 300 εκατ. EUR

- (42) Όπως διευκρινίζεται στην αιτιολογική σκέψη 14, στις 4 Δεκεμβρίου 2015 οι ιταλικές αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή σχετικά με την έκδοση την ίδια ημέρα του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 191/2015. Πέραν των διατάξεων που αφορούσαν την πώληση των περιουσιακών στοιχείων της Ilva, το εν λόγω νομοθετικό διάταγμα, με το άρθρο 1

⁽³⁴⁾ «Allo scopo di definire tempestivamente le pendenze tuttora aperte, il commissario straordinario, entro sessanta giorni dell'entrata in vigore del presente decreto, è autorizzato a sottoscrivere con FINTECNA SpA, in qualità di avente causa dell'IRI, un atto convenzionale di liquidazione dell'obbligazione contenuta nell'articolo 17.7 del contratto di cessione dell'ILVA Laminati Piani (oggi ILVA SpA). La liquidazione è determinata nell'importo di 156 000 000 di euro, ha carattere definitivo, non è soggetta ad azione revocatoria e preclude ogni azione concernente il danno ambientale generatosi, relativamente agli stabilimenti produttivi ceduti dall'IRI in sede di privatizzazione dell'ILVA Laminati Piani (oggi ILVA SpA), antecedentemente al 16 marzo 1995. Le somme rinvenienti di detta operazione affluiscono nella contabilità ordinaria del Commissario straordinario».

⁽³⁵⁾ Το δελτίο Τύπου είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.cdp.it/static/upload/com/0000/comunicato-n-12-del-11-03-2015_fintecna-ilva.pdf

παράγραφος 3, εξουσιοδοτούσε το κράτος να χορηγήσει δάνειο ύψους 300 εκατ. EUR στην Ιλβα μέσω υπουργικού διατάγματος, με ετήσιο επιτόκιο Euribor 6 μηνών + 300 μονάδες βάσης, με σκοπό να στηρίξει την Ιλβα σε ό,τι αφορούσε τις επείγουσες ανάγκες ρευστότητάς της. Βάσει του νομοθετικού διατάγματος, το δάνειο θα έπρεπε να εξοφληθεί από τον αγοραστή των περιουσιακών στοιχείων της Ιλβα 60 ημέρες μετά την κήρυξη από το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο της παύσης των δραστηριοτήτων της Ιλβα δυνάμει του άρθρου 73 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 270/99, μετά την τελική εκποίηση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης.

- (43) Το υπουργικό διάταγμα για τη χορήγηση του δανείου στην Ιλβα εκδόθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2015 και το ποσό εκταμιεύτηκε στις 23 Δεκεμβρίου 2015. Στο υπουργικό διάταγμα προβλεπόταν ότι το δάνειο χορηγούνταν στην έκτακτη διοίκηση της Ιλβα.
- (44) Στις 9 Ιουνίου 2016, η ιταλική κυβέρνηση εξέδωσε το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 98/2016 που τροποποιούσε το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 191/2015. Βάσει του άρθρου 1 παράγραφος 1 στοιχείο α) του νομοθετικού διατάγματος, η υποχρέωση εξόφλησης του δανείου των 300 εκατ. EUR μεταβιβάστηκε από τον αγοραστή των περιουσιακών στοιχείων στην ίδια την Ιλβα. Την 1η Αυγούστου 2016, το νομοθετικό διάταγμα μετατράπηκε στον νόμο αριθ. 151/2016, με τροποποιήσεις ⁽³⁶⁾.
- (45) Στις 29 Δεκεμβρίου 2016, η ιταλική κυβέρνηση εξέδωσε το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 243/2016, το οποίο μετατράπηκε στον νόμο αριθ. 18/2017 στις 27 Φεβρουαρίου 2017, με τροποποιήσεις ⁽³⁷⁾. Με το άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο β) του νομοθετικού διατάγματος επεκτάθηκε η διάρκεια της έκτακτης διαχείρισης της Ιλβα πέραν της ημερομηνίας ολοκλήρωσης της μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να δοθεί στους έκτακτους επιτρόπους της Ιλβα η δυνατότητα να προσδιορίσουν και να εφαρμόσουν περαιτέρω μέτρα καθαρισμού σε περιοχές που δεν εξαγοράστηκαν από τον αγοραστή. Ως εκ τούτου, η έκδοση του διατάγματος διά του οποίου κηρύσσεται η παύση των δραστηριοτήτων της Ιλβα βάσει του άρθρου 73 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 270/99 αναβλήθηκε για το μέλλον, ήτοι για όταν ολοκληρωθούν πλήρως οι προαναφερθείσες δραστηριότητες καθαρισμού. Ωστόσο, προκειμένου να αποφευχθεί η ταυτόχρονη αναβολή της ημερομηνίας τελικής εξόφλησης του δανείου των 300 εκατ. EUR, στο άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο α) του νομοθετικού διατάγματος προβλεπόταν η αλλαγή της ημερομηνίας εξόφλησης του δανείου σε 60 ημέρες μετά την τελική εκποίηση των περιουσιακών στοιχείων της Ιλβα, αποσυνδέοντάς την κατ' αυτόν τον τρόπο από το διάταγμα κήρυξης της παύσης των δραστηριοτήτων της Ιλβα.

2.3. Λόγοι για την κίνηση της επίσημης διαδικασίας έρευνας

- (46) Μετά την προκαταρκτική έρευνα που αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 1, η Επιτροπή έγειρε αμφιβολίες σχετικά με τη συμμόρφωση των μέτρων στήριξης προς τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων της Ένωσης. Η αρχική άποψη της Επιτροπής ήταν ότι τα μέτρα συνιστούσαν εκ πρώτης όψεως κρατική ενίσχυση και ότι δεν φαίνονταν να υπάρχουν λόγοι βάσει των οποίων η εν λόγω ενίσχυση μπορούσε να θεωρηθεί συμβιβάσιμη με την εσωτερική αγορά.

2.3.1. Χαρακτηρισμός ως κρατική ενίσχυση

- (47) Στο πλαίσιο της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας, η Επιτροπή θεωρούσε αρχικά ότι όλα τα μέτρα που αποτελούν αντικείμενο της διεξοδικής έρευνας μπορούσαν δυνητικά να στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό και να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών λόγω της ύπαρξης ανταγωνιστών στις αγορές χάλυβα στις οποίες δραστηριοποιείται η Ιλβα, καθώς και των επιπέδων του ενδοενοσιακού εμπορίου προϊόντων χάλυβα, στη διαμόρφωση των οποίων συμμετέχει η Ιλβα.
- (48) Η προκαταρκτική αξιολόγηση των υπόλοιπων κριτηρίων κρατικής ενίσχυσης από την Επιτροπή (δυνατότητα καταλογισμού στο Δημόσιο, κρατικοί πόροι, επιλεκτικότητα και οικονομικό πλεονέκτημα) συνοψίζεται, με βάση κάθε μέτρο χωριστά, στις ενότητες 2.3.1.1 έως 2.3.1.5.

2.3.1.1. Μέτρο 1

- (49) Όσον αφορά τη δυνατότητα καταλογισμού του μέτρου 1 στο Δημόσιο, το προκαταρκτικό συμπέρασμα της Επιτροπής στο πλαίσιο της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας ήταν ότι η απόφαση μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων Riva στην Ιλβα μέσω εγγραφής σε ομόλογο μπορεί να καταλογιστεί στην ιταλική κυβέρνηση, η οποία συμπεριέλαβε την εν λόγω διάταξη στο νομοθετικό διάταγμα αριθ. 1/2015. Η Επιτροπή είχε επίσης αρχικώς την άποψη ότι το *Fondo Unico di Giustizia* που επρόκειτο να εκτελέσει την εν λόγω απόφαση (μέσω της *Equitalia*) θα ενεργούσε βάσει των οδηγιών της δικαστικής αρχής, η οποία αποτελεί όργανο του εν λόγω κράτους και, ως εκ τούτου, δεσμεύεται από το καθήκον της καλόπιστης συνεργασίας ⁽³⁸⁾.

⁽³⁶⁾ Το κείμενο του νομοθετικού διατάγματος, όπως μετατράπηκε σε νόμο, διατίθεται στη διεύθυνση: <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:2016-06-09;98!vig=>

⁽³⁷⁾ Το κείμενο του νομοθετικού διατάγματος, όπως μετατράπηκε σε νόμο, διατίθεται στη διεύθυνση: <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:2016-12-29;243!vig=>

⁽³⁸⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, *Επιτροπή κατά Γερμανίας*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, σκέψη 56. Βλέπε επίσης την απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουλίου 2007, *Ministero dell'Industria, del Commercio e dell'Artigianato κατά Lucchini SpA*, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, σκέψη 59.

- (50) Με βάση τα πραγματικά περιστατικά που είχαν επιβεβαιωθεί κατά τη χρονική στιγμή της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας, η αρχική άποψη της Επιτροπής ήταν ότι το μέτρο 1 αφορά κρατικούς πόρους λόγω του γεγονότος ότι τα περιουσιακά στοιχεία Riva πρέπει να θεωρηθεί ότι τελούν υπό κρατικό έλεγχο κατά το χρονικό διάστημα στη διάρκεια του οποίου θεματοφύλακάς τους είναι το *Fondo Unico di Giustizia*. Επιπλέον, η Επιτροπή δεν μπορούσε να αποκλείσει την απώλεια πιθανών κρατικών εσόδων (μέσω του *Fondo Unico di Giustizia*) σε περίπτωση επένδυσης των περιουσιακών στοιχείων Riva σε ομόλογα υψηλού κινδύνου της ΙΙνα χωρίς τη δέουσα ανταμοιβή, αντί της επιδίωξης ασφαλών αποδόσεων μέσω τραπεζικών καταθέσεων ή κρατικών ομολόγων.
- (51) Σύμφωνα με την απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας της Επιτροπής, η χορήγηση επιλεκτικού οικονομικού πλεονεκτήματος απορρέει από το γεγονός ότι βάσει *ad hoc* παρέκκλισης από την τυπική ποινική διαδικασία, τα περιουσιακά στοιχεία Riva θα διατίθεντο στην ΙΙνα πριν από το τέλος της ποινικής διαδικασίας, παρέχοντας στην επιχείρηση ρευστότητα έναντι των ομολόγων που θα εκδίδονταν σε άγνωστη και όχι απαραίτητα βασισμένη στην αγορά τιμή.

2.3.1.2. Μέτρο 2

- (52) Παρά το γεγονός ότι το δάνειο των 250 εκατ. EUR είχε χορηγηθεί από ιδιωτικές τράπεζες, η Επιτροπή έκρινε αρχικά ότι, δεδομένης της αλληλουχίας των γεγονότων, δηλαδή της τροποποίησης του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 101/2013 και της συμμετοχής του κράτους στις διαπραγματεύσεις της ΙΙνα με τις τράπεζες, η οποία οδήγησε τελικά στη χορήγηση του δανείου, το μέτρο πρέπει να καταλογιστεί στο Δημόσιο.
- (53) Η αρχική άποψη της Επιτροπής ήταν ότι, σε περίπτωση που το κράτος ή άλλοι δημόσιοι φορείς συγκαταλέγονταν μεταξύ των κύριων πιστωτών της ΙΙνα, η απόδοση υψηλότερης προτεραιότητας στην εξόφληση του πρόσφατα χορηγηθέντος ιδιωτικού δανείου των 250 εκατ. EUR θα είχε ως αποτέλεσμα να καταστεί το μέτρο 2 *de facto* διαγραφή του χρέους εκ μέρους του Δημοσίου ⁽³⁹⁾. Σε αυτήν την περίπτωση, το μέτρο 2 θα αφορούσε κρατικούς πόρους.
- (54) Σύμφωνα με την Επιτροπή, παρά τη γενική διατύπωση του τροποποιημένου νόμου, το μέτρο εφαρμόστηκε τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή μόνο στην ΙΙνα και, ως εκ τούτου, είναι *de facto* επιλεκτικό. Παρέχοντας στην ΙΙνα τη δυνατότητα να καλύψει τις ανάγκες ρευστότητάς της, το μέτρο φαινόταν να της έχει αποφέρει πλεονέκτημα το οποίο η επιχείρηση δεν θα μπορούσε να αποκτήσει υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς. Συνεπώς, η Επιτροπή έκρινε αρχικά ότι το μέτρο αποφέρει επιλεκτικό οικονομικό πλεονέκτημα στην ΙΙνα.

2.3.1.3. Μέτρο 3

- (55) Λαμβάνοντας υπόψη ότι η κρατική εγγύηση εκδόθηκε μέσω υπουργικού διατάγματος βάσει των διατάξεων κυβερνητικού νομοθετικού διατάγματος, η Επιτροπή είχε αρχικά την άποψη ότι το μέτρο 3 μπορεί να καταλογιστεί στο Δημόσιο. Ο κίνδυνος για τους κρατικούς πόρους μπορούσε να συναχθεί από το γεγονός ότι, σε περίπτωση που απαιτηθεί, μια κρατική εγγύηση καταβάλλεται από τον κρατικό προϋπολογισμό.
- (56) Όσον αφορά την παρουσία επιλεκτικού οικονομικού πλεονεκτήματος, η Επιτροπή αμφισβήτησε το συμβιβασμό της κρατικής εγγύησης με τους κανόνες της αγοράς. Κατά πρώτον, δεν ήταν σαφές αν ένας φορέας της αγοράς θα συμφωνούσε να χορηγήσει οποιοδήποτε είδους εγγύηση στην ΙΙνα, δύο μόλις μήνες μετά την αθέτηση πληρωμής προηγούμενου δανείου. Δεύτερον, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η ΙΙνα θα μπορούσε δυνητικά να είχε πρόσβαση σε εξωτερικούς πόρους χρηματοδότησης και/ή εξωτερικές εγγυήσεις, η Επιτροπή αμφέβαλε κατά πόσον η προμήθεια που χρέωνε το ιταλικό κράτος θα αντιστάθμιζε επαρκώς τον πιστωτικό κίνδυνο που αναλάμβανε.

2.3.1.4. Μέτρο 4

- (57) Με βάση το σχετικό σύνολο ενδείξεων που αναφέρονται στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ένωσης ⁽⁴⁰⁾, η Επιτροπή έκρινε αρχικά ότι το μέτρο 4 που εφαρμόστηκε από τη Fintecna μπορεί να καταλογιστεί στο ιταλικό Δημόσιο. Όσον αφορά την προέλευση των χρησιμοποιούμενων πόρων, η Επιτροπή επισήμανε ότι η Fintecna μπορεί να χαρακτηριστεί δημόσια επιχείρηση. Ως εκ τούτου, οι πόροι της θεωρούνται κρατικοί πόροι.
- (58) Σε ό,τι αφορά την ύπαρξη επιλεκτικού οικονομικού πλεονεκτήματος, η Επιτροπή, παρότι επισήμανε ότι η παροχή από το Δημόσιο εγγύησης με ανώτατο όριο για περιβαλλοντικές ζημιές που συμφωνήθηκε κατά τον χρόνο που η επιχείρηση ήταν κρατικής ιδιοκτησίας και προτού η ΙΙνα ιδιωτικοποιηθεί και πωληθεί στην οικογένεια Riva αποτελούσε, καταρχήν, πρακτική της αγοράς και δεν ήταν επιλήψιμη, έγερνε ωστόσο αμφιβολίες τόσο ως προς το ποσό όσο και ως προς τη χρονική στιγμή της συμφωνίας διακανονισμού και διερωτήθηκε κατά πόσον ένας φορέας της οικονομίας της αγοράς θα είχε συμπεριφερθεί αναλόγως σε παρόμοια κατάσταση.

⁽³⁹⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 1ης Δεκεμβρίου 1998, *Ecotrade Srl κατά Altiforni e Ferriere di Servola SpA (AFS)*, C-200/97, ECLI:EU:C:1998:579 και απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουνίου 1999, *Industrie Aeronautiche e Meccaniche Rinaldo Piaggio SpA κατά International Factors Italia SpA (Ifitalia)*, *Dornier Luftfahrt GmbH και Ministero della Difesa*, C-295/97, ECLI:EU:C:1999:313.

⁽⁴⁰⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Μαΐου 2002, *Γαλλία κατά Επιτροπής (Stardust)*, C-482/99, ECLI:EU:C:2002:294, σκέψεις 55 και 56. Βλέπε επίσης τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs στην υπόθεση *Γαλλία κατά Επιτροπής (Stardust)*, C-482/99, ECLI:EU:C:2001:685, σκέψεις 65 έως 68.

2.3.1.5. Μέτρο 5

- (59) Δεδομένου ότι το μέτρο συνίσταται στη χορήγηση δανείου από το υπουργείο Οικονομικής Ανάπτυξης και το υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, από τους πόρους του προϋπολογισμού του ιταλικού Δημοσίου, η Επιτροπή έκρινε αρχικά ότι μπορεί να καταλογιστεί στο Δημόσιο και ότι αφορά κρατικούς πόρους.
- (60) Όσον αφορά την ύπαρξη επιλεκτικού οικονομικού πλεονεκτήματος, και δεδομένων των οικονομικών δυσχερειών της ΙΙνα, η Επιτροπή διερωτήθηκε κατά πόσον ένας ιδιωτικός φορέας της αγοράς θα είχε συμφωνήσει να δανείσει στην ΙΙνα 300 εκατ. EUR με τους ίδιους, ή οποιουσδήποτε, όρους όπως η Ιταλία.

2.3.2. Λόγοι συμβιβάσιμου

- (61) Καθώς η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η χορήγηση κρατικής ενίσχυσης υπέρ της ΙΙνα δεν θα μπορούσε για κανέναν λόγο να θεωρηθεί συμβιβάσιμη με τους κανόνες της εσωτερικής αγοράς, κάλεσε την Ιταλία να τεκμηριώσει τους λόγους για τους οποίους χορήγησε την ενίσχυση και να υποδείξει στην Επιτροπή τη συναφή νομική βάση, εφόσον υπάρχει.

2.3.3. Σχετικά με την πιθανή οικονομική συνέχεια μεταξύ της ΙΙνα και της νέας οντότητας που αγοράζει τα περιουσιακά της στοιχεία

- (62) Στην αιτιολογική σκέψη 107 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας, η Επιτροπή υπενθύμισε ότι, σε περίπτωση ύπαρξης οικονομικής συνέχειας μεταξύ του αποδέκτη της ενίσχυσης την οποία η Επιτροπή κηρύσσει μη συμβιβάσιμη με την εσωτερική αγορά και του αγοραστή του, ο τελευταίος μπορεί να κληθεί να επιστρέψει την εν λόγω ενίσχυση.
- (63) Το τελικό πεδίο της πώλησης μπορεί να εξελιχθεί περαιτέρω λόγω του εν εξελίξει ελέγχου της συγκέντρωσης που αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 15 ανωτέρω. Παρότι η Ιταλία και η Peacelink έχουν υποβάλει τις παρατηρήσεις τους σχετικά με το ζήτημα της οικονομικής (α)συνέχειας μεταξύ της υφιστάμενης ΙΙνα και του αγοραστή των περιουσιακών στοιχείων της ΙΙνα, θα ήταν πρόωρο να εκφράσει η Επιτροπή οριστική άποψη στο στάδιο αυτό, και, γι' αυτόν τον λόγο, το ζήτημα δεν εξετάζεται περαιτέρω στην παρούσα απόφαση.

2.3.4. Απουσία ένστασης σε επείγουσες περιβαλλοντικές παρεμβάσεις και παρεμβάσεις σε θέματα υγείας

- (64) Στην αιτιολογική σκέψη 114 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι δεν θα αντιτίθετο σε οποιαδήποτε άμεση ενέργεια ενδέχεται οι ιταλικές αρχές να θεωρήσουν απαραίτητη προκειμένου να προστατεύσουν την υγεία των πολιτών λόγω της επίσημα αναγνωρισμένης κατάστασης έκτακτης ανάγκης όσον αφορά το περιβάλλον και την υγεία στον Τάραντα που περιγράφεται στην αιτιολογική σκέψη 11. Ως εκ τούτου, η κίνηση της επίσημης διαδικασίας πραγματοποιήθηκε με την επιφύλαξη της παροχής τυχόν δημόσιας στήριξης για δαπάνες εργασιών που είναι απαραίτητες για τον καθαρισμό των εγκαταστάσεων της ΙΙνα και των παρακείμενων περιοχών, στον βαθμό που οι εν λόγω εργασίες απαιτείται να πραγματοποιηθούν επείγοντως προκειμένου να αντιμετωπιστεί η υπάρχουσα ρύπανση και να διασφαλιστεί η προστασία της δημόσιας υγείας στην πόλη του Τάραντα, έως ότου προσδιοριστεί επαρκώς ο ρυπαίνων με βάση τους ισχύοντες κανόνες.
- (65) Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή επισήμανε στην αιτιολογική σκέψη 115 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας ότι οι ιταλικές αρχές είχαν προβεί στις απαραίτητες ενέργειες προσδιορισμού του ρυπαίνοντος. Εκκρεμούντος του αποτελέσματος της δικαστικής διαδικασίας, η Επιτροπή έκρινε ότι οι ενέργειες του ιταλικού Δημοσίου με σκοπό να διασφαλιστεί ότι η μέχρι τούδε σωρευθείσα ρύπανση δεν θα είχε επιβλαβείς επιπτώσεις στην υγεία των πολιτών και στο περιβάλλον της περιοχής του Τάραντα ήταν δικαιολογημένες. Η Επιτροπή αποσαφήνισε ότι, σε περίπτωση προσδιορισμού οποιουδήποτε ρυπαίνοντος στο πλαίσιο της εν εξελίξει δικαστικής διαδικασίας, αυτός θα πρέπει να επιστρέψει με τόκο, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες θέσπισης ή εφαρμογής της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», τα ποσά που δαπανήθηκαν ήδη από το Δημόσιο για τον καθαρισμό.
- (66) Δεδομένου ότι οι ιταλικές δικαστικές αρχές λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για τον προσδιορισμό του ρυπαίνοντος και των οικονομικών ευθυνών που απορρέουν από τις ενέργειές του, η παρούσα απόφαση λαμβάνεται με την επιφύλαξη των οικονομικών συνεπειών σε ό,τι αφορά τον επιμερισμό του κόστους για την αποκατάσταση της υφιστάμενης ρύπανσης που αναλήφθηκε ήδη εν μέρει από το Δημόσιο ή άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς και εν μέρει από τον ρυπαίνοντα/-ες κατ' εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» που ορίζεται στο άρθρο 191 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ. Όσον αφορά το μελλοντικό κόστος καθαρισμού, η Επιτροπή επισημαίνει ότι κεφάλαια ύψους 1,1 δισεκατ. EUR που μεταβιβάστηκαν από τους υφιστάμενους μετόχους της ΙΙνα προορίζονται βάσει του νόμου να διατεθούν για το περιβαλλοντικό σχέδιο (αιτιολογική σκέψη 21), πέραν των τυχόν περαιτέρω επενδύσεων για την αναβάθμιση των περιβαλλοντικών επιδόσεων της μονάδας του Τάραντα που ενδέχεται να πραγματοποιήσει ο πιθανός μελλοντικός ιδιοκτήτης και διαχειριστής (βλέπε αιτιολογικές σκέψεις 15 και 63).

3. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

3.1. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με τον σκοπό των μέτρων

- (67) Σύμφωνα με την Ιταλία, τα μέτρα που θεσπίστηκαν από την ιταλική κυβέρνηση ήταν απαραίτητα για τη διαφύλαξη του δημόσιου συμφέροντος και δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ. Η Ιταλία υποστηρίζει ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 114 και 115 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας αφορούν περιστάσεις που περιγράφονται από την οδηγία 2004/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽⁴¹⁾ και το άρθρο 250 του ιταλικού περιβαλλοντικού κώδικα ⁽⁴²⁾, βάσει των οποίων η δημόσια διοίκηση οφείλει, έως ότου προσδιοριστεί ο ρυπαίνων, να εκτελεί η ίδια τις απαραίτητες εργασίες για την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας. Ως εκ τούτου, σε συμφωνία με τις εν λόγω νομικές διατάξεις, το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 1/2015 και το διάταγμα του προέδρου του υπουργικού συμβουλίου (*Decreto del Presidente del Consiglio dei Ministri*) της 14ης Μαρτίου 2014, βάσει του οποίου εγκρίνεται το περιβαλλοντικό σχέδιο, έχουν εκχωρήσει στους έκτακτους επιτρόπους της ΙΙνα εξουσίες δημόσιου χαρακτήρα, ώστε να προβούν για λογαριασμό του Δημοσίου στον περιβαλλοντικό καθαρισμό της ΙΙνα.
- (68) Σε αυτό το πλαίσιο, σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις 114 και 115 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας, η εκτέλεση περιβαλλοντικών εργασιών θα πρέπει να θεωρείται επιτρεπτή έως του ποσού των [...] EUR. Στις εν λόγω εργασίες συγκαταλέγονται:
- α) Εργασίες καθαρισμού (καθαρισμός των υδάτων και των μολυσμένων περιοχών, διαχείριση αποβλήτων, απομάκρυνση αμιάντου) καθώς και οι εργασίες που περιλαμβάνονται στην αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής ⁽⁴³⁾. Το συνολικό ποσό για την εν λόγω κατηγορία ανέρχεται σε [...] EUR.
 - β) Πρόσθετες εργασίες που απαιτούνται από την Επιτροπή στην αιτιολογημένη γνώμη της για την αποκατάσταση των παραβιάσεων της οδηγίας 2008/1/EK μέχρι τις 7 Ιανουαρίου 2014 και της οδηγίας 2010/75/ΕΕ από την ίδια ημερομηνία. Το συνολικό ποσό για την εν λόγω κατηγορία ανέρχεται σε [...] EUR.
- (69) Οι ιταλικές αρχές επισημαίνουν ότι το συνολικό ποσό για τις εν λόγω επιτρεπτές εργασίες υπερβαίνει το άθροισμα των ποσών των μέτρων 2, 3 και 4.
- (70) Οι ιταλικές αρχές υπογραμμίζουν επίσης ότι η διαδικασία κρατικών ενισχύσεων της Επιτροπής συνδέεται εγγενώς με την παράλληλη αυτής διαδικασία επί παραβάσει. Η Επιτροπή αναγνωρίζει στην αιτιολογημένη γνώμη της ότι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η ΙΙνα όσον αφορά την εξεύρεση οικονομικών πόρων θα μπορούσε να καθυστερήσει την εκτέλεση των εργασιών που είναι απαραίτητες για τη συμμόρφωση με τις προδιαγραφές της περιβαλλοντικής της άδειας στον Τάραντα. Σε αυτό το πλαίσιο, η χορήγηση δημόσιων πόρων στους έκτακτους επιτρόπους της ΙΙνα είναι ο τρόπος που έχουν επιλέξει οι ιταλικές αρχές για να συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις που καθορίζονται στην αιτιολογημένη γνώμη και να εκτελέσουν τις απαιτούμενες εργασίες. Σύμφωνα με τις ιταλικές αρχές, από τις αιτιολογικές σκέψεις 114 και 115 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας συνάγεται ότι η Επιτροπή δεν θα αντιταχθεί σε αυτού του είδους τα μέτρα.
- (71) Τέλος, η Ιταλία τονίζει την κοινωνικοοικονομική σημασία της μονάδας του Τάραντα, στην οποία απασχολείται άμεσα και έμμεσα το 24 % περίπου του συνολικού απασχολούμενου πληθυσμού της επαρχίας του Τάραντα, σε μια περιφέρεια όπου το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε από 15,5 % το 2013 σε 18,5 % το 2014.

3.2. Μέτρο 1

3.2.1. Κρατικοί πόροι

- (72) Σύμφωνα με τις ιταλικές αρχές, το μέτρο 1 δεν αφορά κρατικούς πόρους. Οι ιταλικές αρχές προέβαλαν ένα πρώτο σύνολο επιχειρημάτων πριν από τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού μεταξύ της οικογένειας Riva και της ΙΙνα που αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 21 ανωτέρω. Τα εν λόγω επιχειρήματα παρουσιάζονται στις αιτιολογικές σκέψεις 73 - 77. Μετά τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού, οι ιταλικές αρχές συμπλήρωσαν τις παρατηρήσεις τους με πρόσθετα επιχειρήματα προκειμένου να καταδείξουν την απουσία κρατικών πόρων (βλέπε αιτιολογική σκέψη 78).
- (73) Κατά πρώτον, οι ιταλικές αρχές είναι της γνώμης ότι η νομολογία που αναφέρεται στην απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας, πιο συγκεκριμένα, η απόφαση *Doux Elevage* ⁽⁴⁴⁾, αναπτύχθηκε σε τελείως διαφορετικές περιστάσεις. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ιταλία επικαλείται τις σκέψεις 208 και 209 της απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου της 24ης Σεπτεμβρίου 2015 στην υπόθεση T-674/11 για να τονίσει ότι οι πόροι που προέρχονται από ιδιώτες μπορούν να

⁽⁴¹⁾ Οδηγία 2004/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας (ΕΕ L 143 της 30.4.2004, σ. 56), άρθρο 6 παράγραφος 3 και άρθρο 8 παράγραφος 2.

⁽⁴²⁾ Το άρθρο 250 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 152/2006 εφαρμόζει τη διάταξη του άρθρου 6 παράγραφος 3 της οδηγίας 2004/35/EK.

⁽⁴³⁾ Προδιαγραφές αριθ. 4, 5, 6-16i, 40, 51, 58, 65, 67.

⁽⁴⁴⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Μαΐου 2013, *Doux Elevage SNC και Coopérative agricole UKL-ARREE κατά Ministère de l'Agriculture, de l'Alimentation, de la Pêche, de la Ruralité et de l'Aménagement du territoire και Comité interprofessionnel de la dinde française (CIDEF)*, C-677/11, ECLI:EU:C:2013:348, σκέψη 35.

θεωρηθούν κρατικοί μόνο υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις: i) οι εν λόγω πόροι τέθηκαν στη διάθεση του Δημοσίου από τους κατόχους τους, ή ii) έχουν εγκαταλειφθεί από τους κατόχους τους, και το Δημόσιο ανέλαβε τη διαχείρισή τους στο πλαίσιο της άσκησης των κυριαρχικών δικαιωμάτων του ⁽⁴⁵⁾. Δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι πόροι τελούν υπό δημόσιο έλεγχο και, επομένως, συνιστούν κρατικούς πόρους, κατά την ανωτέρω έννοια, από το γεγονός και μόνον ότι, με νομοθετικό μέτρο, το κράτος ορίζει για έναν τρίτο μια ιδιαίτερη χρησιμοποίηση των δικών του πόρων.

- (74) Σύμφωνα με την Ιταλία, οι εν λόγω προϋποθέσεις δεν πληρούνται στην περίπτωση του μέτρου 1, δεδομένου ότι το 1,1 δισεκατ. EUR ανήκε στους βασικούς μετόχους και την πρώτη διοίκηση της Ilva. Με άλλα λόγια, ο υπό εξέταση νόμος απλώς επέβαλλε μια συγκεκριμένη χρήση των περιουσιακών στοιχείων που κατείχαν οι βασικοί μέτοχοι και η πρώτη διοίκηση της Ilva και όχι το Δημόσιο.
- (75) Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της Ιταλίας, το μέτρο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί απαλλοτρίωση υπέρ του Δημοσίου. Αποτελεί απλώς εφαρμογή γενικής αρχής του δικαίου διατυπωμένης στο άρθρο 2497 του αστικού κώδικα που προβλέπει ότι σε περίπτωση κακοδιοίκησης την ευθύνη έναντι των μετόχων και των πιστωτών των θυγατρικών της φέρει η μητρική επιχείρηση (*«responsabilità patrimoniale dell'impresa-holding»*), όπως αναφέρεται σε δικαστικό διάταγμα που εκδόθηκε επί του θέματος στις 28 Οκτωβρίου 2014.
- (76) Επιπλέον, το *Fondo Unico di Giustizia* είναι απλός θεματοφύλακας (*custode ex lege*) ο οποίος υποχρεούται να τηρεί τις ισχύουσες νομικές διατάξεις (π.χ. το υπουργικό διάταγμα της 30ής Ιουλίου 2009) και τις υποδείξεις της δικαστικής αρχής. Δεν δικαιούται να διαθέτει τα ποσά κατά βούληση. Το εν λόγω ποσό θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για την αποκατάσταση της προκληθείσας περιβαλλοντικής ζημίας, σύμφωνα με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».
- (77) Επιπλέον, οι αρχικοί ιδιοκτήτες των κατασχεθέντων περιουσιακών στοιχείων δεν θα απολέσουν τα δικαιώματά τους επί της περιουσίας, καθότι σε περίπτωση απαλλακτικής απόφασης λαμβάνουν τα ομόλογα και αποκτούν το συναφές δικαίωμα να εισπράξουν τη σχετική αξία συν τους τόκους.
- (78) Μετά την υπογραφή της συμφωνίας διακανονισμού που αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 21, οι ιταλικές αρχές προέβλεψαν τα ακόλουθα πρόσθετα επιχειρήματα. Μέσω της συμφωνίας διακανονισμού, τα μέλη της οικογένειας Riva συναίνεσαν επίσημα να διατεθούν οριστικά τα κατασχεθέντα ποσά (τα οποία εξακολουθούσαν να διατηρούν στην κατοχή τους στην Ελβετία) στην Ilva, ακόμη και σε περίπτωση απαλλακτικής απόφασης. Κατόπιν τούτου, τα ποσά μεταβιβάστηκαν εκουσίως και οριστικά από την οικογένεια Riva στην Ilva, χωρίς το *Fondo Unico di Giustizia* να ασκεί οποιονδήποτε έλεγχο επ' αυτών.

3.2.2. Επίπτωση στον κρατικό προϋπολογισμό

- (79) Σύμφωνα με την Ιταλία, προκειμένου να διαπιστωθεί ότι υφίσταται κρατική ενίσχυση, πρέπει να αποδειχθεί ότι υπάρχει αρκούντως άμεση σχέση μεταξύ, αφενός, του πλεονεκτήματος που παρασχέθηκε στον δικαιούχο που ωφελήθηκε και, αφετέρου, μιας μείωσης των κρατικών πόρων ή, έστω, ενός αρκετά συγκεκριμένου κινδύνου επιβάρυνσης του κρατικού προϋπολογισμού ⁽⁴⁶⁾. Ως προς τούτο, το επιχείρημα της Επιτροπής στην απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας ότι η επένδυση των κατασχεθέντων ποσών σε ομόλογα της Ilva αντί σε κρατικά ομόλογα ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια πιθανών κρατικών εσόδων αποτελεί απλώς αβάσιμη εικασία.
- (80) Κατά πρώτον, δεν υφίσταται λόγος να θεωρηθεί ότι, στο πλαίσιο αντιπαραδείγματος, τα κατασχεθέντα ποσά θα είχαν επενδυθεί σε κρατικά ομόλογα και δεν θα είχαν απλώς κατατεθεί σε τραπεζικό λογαριασμό του *Fondo Unico di Giustizia*.
- (81) Δεύτερον, η Επιτροπή δεν έχει αποδείξει την ύπαρξη αρκούντως άμεσης σχέσης μεταξύ της απόφασης περί μη επένδυσης των κατασχεθέντων ποσών σε κρατικά ομόλογα και δυνητικής αρνητικής επίπτωσης στον κρατικό προϋπολογισμό.
- (82) Ως εκ τούτου, οι ιταλικές αρχές συμπεραίνουν ότι το μέτρο 1 δεν έχει καμία αρνητική επίπτωση στον κρατικό προϋπολογισμό. Αντιθέτως, μπορεί να έχει θετική επίπτωση σε αυτόν.

3.2.3. Επιλεκτικό πλεονέκτημα

- (83) Η Ιταλία ισχυρίζεται επίσης ότι δεν χορηγήθηκε κανενός είδους επιλεκτικό πλεονέκτημα στην Ilva.

⁽⁴⁵⁾ Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 24ης Σεπτεμβρίου 2015, TV2/Danmark κατά Επιτροπής, T-674/11, ECLI:EU:T:2015:684.

⁽⁴⁶⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιανουαρίου 2015, *The Queen* κατόπιν αιτήσεως της: *Eventech Ltd* κατά *Parking Adjudicator*, C-518/13, ECLI:EU:C:2015:9, σκέψη 34.

- (84) Τα υπό εξέταση ποσά προορίζονται να κατατεθούν σε χωριστό λογαριασμό με αποκλειστικό σκοπό τη χρήση τους στο περιβαλλοντικό σχέδιο, συμπεριλαμβανομένων των εργασιών που προβλέπονται στην αιτιολογημένη γνώμη. Συνεπώς, το μέτρο απλώς συμμορφώνεται με την αρχή «ο ρυπαίων πληρώνει» διαμέσου της διαμόρφωσης της κατάλληλης ισορροπίας όσον αφορά τα ζητήματα της υγείας, της απασχόλησης και του περιβάλλοντος. Πράγματι, το μέτρο αποσκοπεί στα εξής: i) να διευκολύνει την έκτακτη διαχείριση της Ilva θέτοντας στη διάθεσή της τα κεφάλαια που απαιτούνται προκειμένου να συμμορφωθεί με τις εργασίες που επέβαλε η ίδια η Επιτροπή στην Ιταλία μέσω της αιτιολογημένης γνώμης της, και ii) να προστατεύσει τα νόμιμα δικαιώματα των ατόμων που εμπλέκονται στην ποινική έρευνα.
- (85) Γενικότερα, δεδομένου του ιδιαίτερου χαρακτήρα του, το υπό εξέταση μέτρο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποφέρει επιλεκτικό πλεονέκτημα για τους ακόλουθους δύο λόγους τουλάχιστον. Πρώτον, τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να αποφασίζουν τον τρόπο διαχείρισης της κατάστασης έως ότου ολοκληρωθεί η ποινική διαδικασία (*res controversa*), καθότι το εν λόγω ζήτημα δεν εμπίπτει στο πεδίο ελέγχου της Επιτροπής βάσει των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων. Δεύτερον, η πρόβλεψη περί του προσωρινού χαρακτήρα του αποτελέσματος της εκκρεμούσης ποινικής διαδικασίας αποτελεί γενική αρχή κοινή για μεγάλο μέρος των ευρωπαϊκών νομικών συστημάτων και, ως τέτοια, δεν μπορεί να αποφέρει επιλεκτικό πλεονέκτημα στην επιχείρηση που ωφελείται από την εν λόγω πρόβλεψη.
- (86) Τέλος, σε ό,τι αφορά τους χρηματοδοτικούς όρους των ομολόγων που εξέδωσε η Ilva, οι ιταλικές αρχές διευκρινίζουν ότι τα ομόλογα θα εκδίδονταν με το μέσο επιτόκιο σε λογαριασμούς στο όνομα του *Fondo Unico di Giustizia*, για παράδειγμα [...] το έτος 2015. Τονίζουν επίσης ότι δεν είναι ασύνηθες οι προβληματικές επιχειρήσεις ή οι επιχειρήσεις που έχουν τεθεί σε καθεστώς έκτακτης διαχείρισης να εκδίδουν ομόλογα για να καλύψουν τις οικονομικές τους ανάγκες.

3.3. Μέτρο 2

3.3.1. Επιλεκτικότητα

- (87) Σύμφωνα με την Ιταλία, η υπό εξέταση νομοθετική διάταξη αποτελεί απλώς εφαρμογή γενικής αρχής του δικαίου βάσει της οποίας επιτρέπονται οι εκ των προτέρων εκπεστέες πιστώσεις, εφόσον αυτό είναι απαραίτητο προκειμένου να διασφαλιστεί η αξία μιας επιχείρησης και η διαχείριση των περιουσιακών της στοιχείων. Η θυσία που επιβάλλεται σε ορισμένους πιστωτές αντισταθμίζεται από τη διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης. Το γεγονός ότι καμία άλλη επιχείρηση δεν έχει ακόμη ωφεληθεί από τη συγκεκριμένη διάταξη οφείλεται αποκλειστικά στο ότι η εν λόγω νομοθετική διάταξη θεσπίστηκε πρόσφατα.

3.3.2. Κρατικοί πόροι και επίπτωση στον κρατικό προϋπολογισμό

- (88) Σύμφωνα με την Ιταλία, το μέτρο 2 δεν αφορά κρατικούς πόρους. Η υπό εξέταση νομική διάταξη δεν παρείχε στην αρμόδια αρχή «την εξουσία να κατευθύνει ή να επηρεάζει τη διαχείριση των κεφαλαίων» ⁽⁴⁷⁾. Σε αυτήν την περίπτωση, οι ιταλικές αρχές δεν συμμετείχαν στη σχέση μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και της Ilva.
- (89) Επιπλέον, το μέτρο δεν έχει αρνητική επίπτωση στον κρατικό προϋπολογισμό σε ό,τι αφορά επίσης τις κρατικές πιστώσεις έναντι της Ilva.
- (90) Πέραν των δημοσιονομικών μέτρων, η Επιτροπή οφείλει να αποδείξει την ύπαρξη αρκούντως άμεσης σχέσης μεταξύ του πλεονεκτήματος που παρέχεται στον δικαιούχο και ενός συγκεκριμένου κινδύνου επιβάρυνσης του κρατικού προϋπολογισμού ⁽⁴⁸⁾.
- (91) Σε αυτήν την περίπτωση, η σχέση είναι ανύπαρκτη. Πρώτον, το Δημόσιο δεν παραιτείται από τυχόν πόρους, από οποιαδήποτε πηγή (φόροι, εισφορές ή άλλη), τους οποίους όφειλε να καταβάλει σε αυτό η Ilva. Δεύτερον, το μέτρο δεν περιορίζει τη δυνατότητα του Δημοσίου να εισπράττει τις πιστώσεις του και δεν θέτει σε μειονεκτική θέση τις κρατικές πιστώσεις σε σχέση με άλλες πιστώσεις. Αντιθέτως, με τη διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων της Ilva, το μέτρο είχε θετικές επιπτώσεις για όλους τους πιστωτές, συμπεριλαμβανομένου του Δημοσίου, οι οποίοι θα ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις τους από τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία.
- (92) Επιπλέον, στην απόφαση *Piaggio*, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι δυνητικές επιπτώσεις στους δημόσιους πιστωτές δεν συνιστούν ουσιαστική πτυχή, αλλά μάλλον έναν δείκτη μεταξύ άλλων για τη διακρίβωση της ύπαρξης χρηματοδοτούμενου από κρατικούς πόρους επιλεκτικού πλεονεκτήματος ⁽⁴⁹⁾. Στην εν λόγω απόφαση απαιτείται επίσης από την Επιτροπή να αποδείξει ότι το Δημόσιο ή δημόσιοι φορείς συγκαταλέγονται μεταξύ των κύριων πιστωτών της προβληματικής επιχείρησης, κάτι το οποίο, σύμφωνα με την Ιταλία, δεν ισχύει στη συγκεκριμένη περίπτωση. Τέλος, η Ιταλία

⁽⁴⁷⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Μαΐου 2013, *Doux Élevage SNC και Coopérative agricole UKL-ARREE κατά Ministère de l'Agriculture, de l'Alimentation, de la Pêche, de la Ruralité et de l'Aménagement du territoire και Comité interprofessionnel de la dinde française (CIDEF)*, C-677/11, ECLI:EU:C:2013:348, σκέψη 38.

⁽⁴⁸⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 19ης Μαρτίου 2013, *Bouygues SA και Bouygues Télécom SA κατά Επιτροπής*, C-399/10 P και C-401/10 P, ECLI:EU:C:2013:175, σκέψη 109.

⁽⁴⁹⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουνίου 1999, *Industrie Aeronautica e Meccanica Rinaldo Piaggio SpA κατά International Factors Italia SpA (Ifitalia), Dornier Luftfahrt GmbH και Ministero della Difesa*, C-295/97, ECLI:EU:C:1999:313.

τονίζει ότι το επίμαχο μέτρο αποτελεί απλώς εφαρμογή στην παρούσα περίπτωση μιας γενικής αρχής του ιταλικού δικαίου που κατοχυρώνεται στο άρθρο 111 του πρωτεύοντος νόμου («*Legge Fallimentare*», *Regio decreto* της 16ης Μαρτίου 1942, αριθ. 267), η οποία περιλαμβάνεται και σε άλλες διατάξεις του ίδιου νόμου όπως το άρθρο 182-γ και -δ, σύμφωνα με τις οποίες παρέχεται στους τακτικούς δικαστές η αρμοδιότητα να αναγνωρίζουν σε ορισμένα δάνεια το προνόμιο να είναι εκ των προτέρων εκπεστέα, ιδίως σε περίπτωση που τα εν λόγω δάνεια είναι απολύτως απαραίτητα για τη συνέχιση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης και διασφαλίζουν την καλύτερη εξυπηρέτηση των οφειλών της προς τους πιστωτές.

3.3.3. Οικονομικό πλεονέκτημα

- (93) Οι ιταλικές αρχές είναι της γνώμης ότι οι συνθήκες χορήγησης του δανείου είναι οι συνήθεις συνθήκες της αγοράς για δάνειο που χορηγείται με χαμηλές εξασφαλίσεις. Το δάνειο που χορηγήθηκε από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχει επιτόκιο Euribor 3 μηνών + [...] μονάδες βάσης ετησίως. Η διάρκεια του δανείου είναι από τις 11 Σεπτεμβρίου 2014 έως τις 28 Φεβρουαρίου 2015. Η σύμβαση διέπεται από όλους τους συνήθεις όρους. Καθώς, εν τω μεταξύ, η Ilva ετέθη υπό έκτακτη διαχείριση, στη διάρκεια της οποίας οι πιστωτές δεν δικαιούνται να εισπράξουν τις απαιτήσεις τους, το δάνειο δεν εξοφλήθηκε κατά την ημερομηνία λήξης του. Στη διάρκεια της περιόδου έκτακτης διαχείρισης, όλα τα χρέη πρέπει να εξοφλούνται σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες.
- (94) Σε ό,τι αφορά το ζήτημα του κατά πόσον το δάνειο κατέστη εφικτό μέσω της αναγνώρισης της ιδιότητας του εκ των προτέρων εκπεστέου, οι ιταλικές αρχές ισχυρίζονται ότι η αναγνώριση της ιδιότητας του εκ των προτέρων εκπεστέου θα ισχύσει μόνο εφόσον το εθνικό δικαστήριο διαπιστώσει ότι το δάνειο συμμορφώνεται με όλες τις προϋποθέσεις που απαιτούνται βάσει του άρθρου 12 παράγραφος 5 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 101/2013, μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας συμπλήρωσης του καταλόγου πιστωτών (*accertamento del passivo*). Ως εκ τούτου, κατά τη χρονική στιγμή χορήγησης του δανείου, η ιδιότητά του ως εκ των προτέρων εκπεστέου ήταν απλώς υποθετική.

3.4. Μέτρο 3

- (95) Πρώτον, οι ιταλικές αρχές επισημαίνουν ότι το εγγυηθέν δάνειο προορίζεται βάσει του νόμου να διατεθεί αποκλειστικά για τις επενδύσεις που περιλαμβάνονται στο περιβαλλοντικό σχέδιο. Συνεπώς, προορίζεται να ανταποκριθεί στις ανησυχίες που εκφράζει η Επιτροπή στην αιτιολογημένη γνώμη της.

3.4.1. Κρατικοί πόροι και οικονομικό πλεονέκτημα

- (96) Σύμφωνα με τις ιταλικές αρχές, η χρήση κρατικών πόρων δεν απορρέει από το γεγονός ότι οι εγγυήσεις του Δημοσίου θέτουν σε κίνδυνο κρατικούς πόρους σε περίπτωση που καταπέσουν. Αντ' αυτού, οι κρατικοί πόροι επηρεάζονται μόνο σε περίπτωση που δεν ανταμειφθεί δεόντως η πιθανή ζημία του Δημοσίου.
- (97) Από αυτήν την άποψη, οι ιταλικές αρχές θεωρούν ότι η προμήθεια εγγύησης 3,12 % συνάδει με τους κανόνες της αγοράς, για διάφορους λόγους.
- (98) Πρώτον, προκειμένου να προσδιορίσουν την προμήθεια, οι ιταλικές αρχές ανέθεσαν την εκπόνηση μελέτης εμπειρογνομosύνης (εφεξής «η γνώμη [...]»). Η γνώμη [...] βασίζεται σε μεθοδολογία που έχει καθοριστεί με βάση το σημείο 3.2 στοιχείο δ) της ανακοίνωσης της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων («η ανακοίνωση σχετικά με τις εγγυήσεις») ⁽⁵⁰⁾:
- Πραγματοποιήθηκε ανάλυση του πιστωτικού κινδύνου του δανειολήπτη μέσω ενός μοντέλου που επιτρέπει την απόδοση μιας βαθμολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας βάσει των διαθέσιμων πληροφοριών.
 - Λαμβανομένης υπόψη της εν λόγω βαθμολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, διενεργήθηκε συγκριτική αξιολόγηση προκειμένου να επιλεγεί ένα εύλογο εύρος τιμών της αγοράς για την προμήθεια εγγύησης με βάση τις διάφορες μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της διεθνούς πρακτικής.
 - Τα αποτελέσματα που προέκυψαν τεκμηριώθηκαν περαιτέρω με πρόσθετα κριτήρια αξιολόγησης.
 - Το αποτέλεσμα ήταν Euribor 6 μηνών + ένα εύρος μεταξύ 2,5 % έως 3,12 %.
 - Επιλέχθηκε το υψηλότερο ποσοστό.
- (99) Δεύτερον, η προμήθεια εγγύησης και το επιτόκιο του δανείου που κατέβαλε η Ilva εμπίπτουν συνολικά στο εύρος που αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 90 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας (δηλαδή ότι το περιθώριο για δάνειο προς αφερέγγυα από τεχνική άποψη επιχείρηση με πιστοληπτική διαβάθμιση κάτω του CCC θα κυμαίνεται μεταξύ 400 και 1 000 μονάδων βάσης). Σε αυτό το πλαίσιο, ο εκ των προτέρων εκπεστέος χαρακτήρας του εγγυηθέντος δανείου θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου που ενέχει το δάνειο.

⁽⁵⁰⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων (ΕΕ C 155 της 20.6.2008, σ. 10).

- (100) Τρίτον, ο κίνδυνος που αναλαμβάνει το Δημόσιο πρέπει να αξιολογηθεί με βάση τους συνολικούς στόχους κερδοφορίας του Δημοσίου. Ως προς αυτό, θα πρέπει να τονιστεί ότι το μέτρο αφορούσε τις δαπάνες που ήταν απαραίτητες για τη συμμόρφωση με τις περιβαλλοντικές υποχρεώσεις του ιταλικού κράτους που απορρέουν από την αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής. Ως εκ τούτου, η αρχή του ιδιώτη επενδυτή υπό συνθήκες οικονομίας της αγοράς θα πρέπει να εκτιμηθεί συνολικά με βάση το σύνολο των σχετικών παραμέτρων που αφορούν το Δημόσιο, συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι η τελική επιβάρυνση επί των κρατικών πόρων θα είναι μικρότερη εάν οι περιβαλλοντικές επενδύσεις υλοποιηθούν χάρη στο μέτρο 3 ⁽⁵¹⁾.
- (101) Συνοπτικά, η Ιταλία θεωρεί ότι: i) η εγγύηση ανταμείβεται με τους όρους της αγοράς, και ii) ο κίνδυνος που αναλαμβάνει το Δημόσιο ως εγγυητής είναι εύλογος από οικονομική άποψη και συνάδει με τους συνολικούς στόχους κερδοφορίας του Δημοσίου.
- (102) Τέλος, η Ιταλία τονίζει ότι δεν είναι ασύνηθες χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που έχουν ήδη εκτεθεί σε σχέση με επιχείρηση που τέθηκε σε διαδικασία αφερεγγυότητας να παρέχουν στην εν λόγω επιχείρηση πρόσθετη εκ των προτέρων εκπεστέα ενδιάμεση χρηματοδότηση, ακόμη και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η εν λόγω χρηματοδότηση δεν εξασφαλίζεται με κρατικές εγγυήσεις. Ως εκ τούτου, η συμπεριφορά των τραπεζών Intesa Sanpaolo και Banco Popolare όσον αφορά το μέτρο 3 δεν είναι ασυνήθης. Οι εν λόγω τράπεζες καθώς και άλλες τράπεζες που είναι ήδη εκτεθειμένες σε σχέση με την Ilva εξακολουθούν να της παρέχουν πιστώσεις, παρά την έλλειψη κρατικών εγγυήσεων επί των συγκεκριμένων πιστώσεων.

3.5. Μέτρο 4

- (103) Οι ιταλικές αρχές τονίζουν ότι η νομική διάταξη του άρθρου 3 παράγραφος 5 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015 δεν επέβαλλε στις επιχειρήσεις οποιαδήποτε υποχρέωση να καταλήξουν σε συμφωνία αλλά ήταν απλώς διαδικαστικού χαρακτήρα, και επέτρεπε στους έκτακτους επιτρόπους της Ilva να χρησιμοποιούν τα κεφάλαια του διακανονισμού στο πλαίσιο της διαδικασίας έκτακτης διαχείρισης. Η συμφωνία διακανονισμού συνήφθη ελεύθερα και εθελοντικά μεταξύ της Ilva και της Fintecna.

3.5.1. Αρχή του φορέα της οικονομίας της αγοράς

- (104) Οι ιταλικές αρχές επαναλαμβάνουν ότι κατά την άποψή τους η Fintecna, μια εταιρεία κρατικής ιδιοκτησίας, λειτουργεί σε γενικές γραμμές όπως οποιοσδήποτε άλλος φορέας της οικονομίας της αγοράς ⁽⁵²⁾. Αυτό επιβεβαιώθηκε από την ίδια την απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας στην οποία, σύμφωνα με τις ιταλικές αρχές, αναφέρεται ότι η συμβατική ρήτρα του 1996 συνιστούσε δέσμευση την οποία θα αναλάμβανε ιδιώτης πωλητής και ότι το ποσό που κατέβαλε η Fintecna δεν ήταν αναντίστοιχο με το ποσό που θα προσδιοριζόταν στο πλαίσιο ορθολογικής απόφασης ιδιώτη επενδυτή ⁽⁵³⁾.
- (105) Ωστόσο, η απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας φαινόταν να αμφισβητεί κατά πόσον ένας ιδιωτικός φορέας θα είχε αναμείνει μέχρις ότου η αναδιάρθρωση της Ilva να προχωρήσει σε πιο ώριμο στάδιο προκειμένου να εκπληρώσει την υποχρέωσή του. Οι ιταλικές αρχές είναι της άποψης ότι η πράξη αντιπροσωπεύει απλώς την εκπλήρωση μιας συμβατικής υποχρέωσης έναντι περιβαλλοντικών ζημιών. Ως εκ τούτου, η οικονομική επιβάρυνση για την Fintecna δεν αποτελεί ιδιαίτερο πλεονέκτημα στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, όπως αυτό ορίζεται στις αποφάσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις *Sloman Neptun* ⁽⁵⁴⁾ και *Ecotrade* ⁽⁵⁵⁾.
- (106) Οι ιταλικές αρχές υπενθυμίζουν την ενδελεχή προκαταρκτική διαδικασία, συμπεριλαμβανομένων των γνωμών και των εκθέσεων εμπειρογνομόνων, που ακολούθησε η Fintecna προτού λάβει την οριστική απόφαση διακανονισμού στις 4 Μαρτίου 2015. Με τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού, η Fintecna έθεσε τέλος σε τυχόν νομική ευθύνη η οποία θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα ακόμη μεγαλύτερο κόστος για ζημιές στο μέλλον. Η εναλλακτική συμπεριφορά που αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 96 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας (δηλαδή η μη πληρωμή ή η πληρωμή με κάποια καθυστέρηση υπό το πρίσμα των αλλαγών στη διοίκηση της Ilva) θα αποτελούσε καιροσκοπική και επικίνδυνη στάση η οποία δεν θα ήταν συμβατή με τη συμπεριφορά φορέα της οικονομίας της αγοράς, όπως ορίζεται από το Δικαστήριο ⁽⁵⁶⁾.

⁽⁵¹⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Ιουνίου 2012, *Επιτροπή κατά Électricité de France (EDF)*, C-124/10 P, ECLI:EU:C:2012:318, σκέψεις 86-87.

⁽⁵²⁾ Απόφαση της Επιτροπής της 7ης Ιουνίου 2005 στην υπόθεση C2/2005 *Alitalia – Plan industriel de restructuration*, αιτιολογικές σκέψεις 207 και 217-218.

⁽⁵³⁾ Αιτιολογικές σκέψεις 93 και 94 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας.

⁽⁵⁴⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Μαρτίου 1993, *Firma Sloman Neptun Schiffahrts AG κατά Seebetriebsrat Bodo Ziesemer der Sloman Neptun Schiffahrts AG*, C-72/91, ECLI:EU:C:1993:97, σκέψη 21.

⁽⁵⁵⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 1ης Δεκεμβρίου 1998, *Ecotrade Srl κατά Altiforni e Ferriere di Servola SpA (AFS)*, C-200/97, ECLI:EU:C:1998:579, σκέψη 36.

⁽⁵⁶⁾ Βλέπε, μεταξύ άλλων, την απόφαση του Δικαστηρίου της 19ης Μαρτίου 2013, *Bouygues SA και Bouygues Télécom SA κατά Επιτροπής*, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-399/10 P και C-401/10 P, ECLI:EU:C:2013:175.

3.6. Μέτρο 5

3.6.1. Επιλεκτικό οικονομικό πλεονέκτημα

- (107) Οι ιταλικές αρχές είναι της γνώμης ότι οι συνθήκες χορήγησης του δανείου είναι οι συνήθεις συνθήκες της αγοράς. Το δάνειο που χορηγήθηκε από το Δημόσιο αποφέρει τόκο με ετήσιο επιτόκιο Euribor 6 μηνών + 300 μονάδες βάσης. Μία εργάσιμη ημέρα πριν από τη χορήγηση του δανείου, το Euribor 6 μηνών ήταν − 0,04 %. Συνεπώς, το επιτόκιο ορίστηκε σε 2,96 %.
- (108) Η Ιταλία ισχυρίζεται ότι το εν λόγω επιτόκιο συνάδει με τη γνώμη [...] που εκπονήθηκε για τον σκοπό της χορήγησης του μέτρου 3 (βλέπε αιτιολογική σκέψη 98). Στη γνώμη [...] αναφέρεται ότι επιτόκιο εύρους 2,50 % έως 3,12 % θα συμμορφώνεται με τους κανόνες της αγοράς. Δεδομένης της απουσίας σημαντικών αλλαγών στην κατάσταση της Ilva κατά το διάστημα μεταξύ της χορήγησης του μέτρου 3 και της χορήγησης του μέτρου 5 (Απρίλιος 2015 έναντι Δεκεμβρίου 2015), οι ιταλικές αρχές θεωρούν ότι η γνώμη [...] μπορεί να χρησιμοποιηθεί προκειμένου να αξιολογηθεί η συμμόρφωση του μέτρου 5 με τους κανόνες της αγοράς.
- (109) Επιπλέον, η Ιταλία τονίζει ότι το δάνειο είναι εκ των προτέρων εκπεστέο – σημαντικό πρόσθετο γεγονός το οποίο η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει υπόψη της κατά την εκτίμηση του σχετικού πιστωτικού κινδύνου.
- (110) Επίσης, η Ιταλία ισχυρίζεται ότι το μέτρο 5 εξυπηρετεί τον σκοπό της διευκόλυνσης της διαδικασίας πώλησης της Ilva και αποτελεί, εν τω μεταξύ, εγγύηση για τη συνέχιση των εργασιών κατά τρόπο συμβατό με τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, την υγεία και την απασχόληση.
- (111) Τέλος, η Ιταλία υπενθυμίζει ότι, στις 9 Ιουνίου 2016, το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 98/2016 τροποποίησε την υποχρέωση εξόφλησης του δανείου, μεταβιβάζοντάς την από τον αγοραστή των περιουσιακών στοιχείων της Ilva στην ίδια την Ilva. Επιπλέον, λόγω των αλλαγών στη διαδικασία πώλησης και προκειμένου να αποφευχθεί η αναβολή της ημερομηνίας τελικής εξόφλησης του δανείου πέραν της τελικής εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων της Ilva, στο άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο α) του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 243/2016 τροποποιήθηκε η ημερομηνία εξόφλησης του δανείου σε 60 ημέρες μετά την τελική εκποίηση των περιουσιακών στοιχείων της Ilva, αποσυνδέοντάς την κατ' αυτόν τον τρόπο από το διάταγμα κήρυξης της παύσης των δραστηριοτήτων της Ilva.

4. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ

4.1. Παρατηρήσεις της Ilva

- (112) Η Ilva ενημέρωσε την Επιτροπή ότι συμμερίζεται πλήρως τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν οι ιταλικές αρχές, οι οποίες συνοψίζονται στην ενότητα 3 της παρούσας απόφασης.

4.2. Παρατηρήσεις της Peacelink

- (113) Η Peacelink είναι ιταλική μη κυβερνητική οργάνωση, σκοπός της οποίας είναι να παρέχει στους πολίτες διαφανείς πληροφορίες επί διαφόρων θεμάτων, όπως στρατιωτικές ή περιβαλλοντικές συγκρούσεις.
- (114) Η Peacelink θεωρεί ότι οι αμφιβολίες που εξέφρασε η Επιτροπή στην απόφασή της για την κίνηση της διαδικασίας είναι πλήρως δικαιολογημένες. Όσον αφορά το μέτρο 1, ισχυρίζεται ότι η εκ των προτέρων πληρωμή δικαστικά κατασχεθέντων ποσών θα έχει ως αποτέλεσμα να αναλάβει το Δημόσιο τον κίνδυνο του αποτελέσματος της δικαστικής διαδικασίας. Κανένας ιδιωτικός φορέας δεν θα δεχόταν να αναλάβει τέτοιου είδους κίνδυνο. Όσον αφορά το μέτρο 2, η Peacelink είναι της γνώμης ότι κανένας φορέας της αγοράς δεν θα χορηγούσε δάνειο στην Ilva χωρίς την παρέμβαση του Δημοσίου. Επιπλέον, η εν λόγω παρέμβαση συνεπάγεται κίνδυνο για τους κρατικούς πόρους δεδομένου ότι επηρεάζει τη σειρά εξόφλησης των δημόσιων πιστώσεων. Όσον αφορά το μέτρο 3, η Peacelink θεωρεί ότι κανένας πιστωτής της αγοράς δεν θα χορηγούσε δάνειο υπό τους όρους που προσφέρθηκαν στην Ilva. Και όσον αφορά το μέτρο 4, η Peacelink θεωρεί ότι υφίσταται κρατική ενίσχυση λόγω του ότι η Fintecna συμφώνησε να προβεί σε διακανονισμό της απαίτησής της μόνο λόγω των διατάξεων που θεσπίζονται με το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 1/2015. Επιπλέον, το γεγονός ότι η Fintecna είναι κρατικής ιδιοκτησίας δημιουργεί αμφιβολίες ως προς την ικανότητά της να ενεργεί ως ιδιωτικός φορέας.
- (115) Η Peacelink ζήτησε επίσης από την Επιτροπή να επεκτείνει το πεδίο της διεξοδικής της έρευνας στη δημόσια στήριξη που παρασχέθηκε βάσει του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 191/2015 υπό μορφή δανείου 300 εκατ. EUR και έτερου δανείου ύψους 800 εκατ. EUR.
- (116) Τέλος, η Peacelink υπέβαλε παρατηρήσεις σχετικά με ζητήματα περιβαλλοντικού χαρακτήρα που σχετίζονται με την Ilva, τα οποία δεν έχουν καμία σχέση με την υφιστάμενη διαδικασία κρατικής ενίσχυσης.

4.3. Παρατηρήσεις της WV Stahl

- (117) Η WV Stahl είναι η επαγγελματική ένωση του κλάδου παραγωγής χάλυβα της Γερμανίας. Η έδρα της βρίσκεται στο Ντίσλεντορφ.

- (118) Η WV Stahl συµµερίζεται τις αµφιβολίες που εξέφρασε η Επιτροπή στην απόφασή της για την κίνηση της διαδικασίας. Όσον αφορά το µέτρο 1, η WV Stahl θεωρεί ότι η προκαταβολή των δικαστικά κατασχεθέντων ποσών θα αποφέρει οικονοµικό πλεονέκτηµα στην Ilva. Όσον αφορά το µέτρο 2, θεωρεί ότι η ιδιότητα του εκ των προτέρων εκπεστέου δανείου λειτουργεί ως µια µορφή εγγύησης και, ως εκ τούτου, συνιστά παράνοµη κρατική ενίσχυση. Επίσης, θεωρεί ότι η ύπαρξη κρατικής ενίσχυσης στο µέτρο 3 είναι προφανής. Σε ό,τι αφορά το µέτρο 4, η WV Stahl διευκρινίζει ότι ένας φορέας της οικονοµίας της αγοράς δεν θα είχε δεχτεί παρόµοια συµφωνία.
- (119) Η WV Stahl προειδοποίησε την Επιτροπή σχετικά µε την πιθανή χορήγηση πρόσθετης κρατικής στήριξης υπό µορφή δύο δανείων, αξίας 300 εκατ. EUR και 800 εκατ. EUR, αντίστοιχα. Η WV Stahl ζητά από την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι δεν θα χορηγηθεί περαιτέρω δηµόσια στήριξη στην Ilva. Ειδικότερα, οποιαδήποτε δηµόσια δαπάνη για µέτρα τα οποία είναι επειγόντως απαραίτητα για την αντιμετώπιση της υπάρχουσας ρύπανσης και τη διασφάλιση της δηµόσιας υγείας στον Τάραντα θα πρέπει να συνάδει µε την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» και να µην αποτελεί πρόσχηµα για την αναβάθµιση της χαλυβουργίας της Ilva.
- (120) Τέλος, η WV Stahl ζητά από την Επιτροπή να διασφαλίσει την ταχεία ανάκτηση οποιασδήποτε ενίσχυσης ενδέχεται να διαπιστωθεί ότι είναι ασυµβίβαστη µε βάση τα αποτελέσµατα της διεξοδικής έρευνας. Όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις υπό µορφή δανείων, το ποσό των ενισχύσεων θα πρέπει να υπολογίζεται µε βάση τη διαφορά µεταξύ του επιτοκίου που χρεώνει το Δηµόσιο και του επιτοκίου που θα πρέπει να θεωρείται ως επιτόκιο της αγοράς κατά τον χρόνο χορήγησης της ενίσχυσης.

4.4. Παρατηρήσεις της Riva Fire SpA

- (121) Η Riva Fire SpA («Riva Fire») είχε την Ilva υπό τον έλεγχο της από το 1995, όταν εξαγόρασε την επιχείρηση από την IRI, µέχρι τις 4 Ιουνίου 2013, όταν η διοίκηση της χαλυβουργίας της Ilva ανατέθηκε σε διορισµένο από την κυβέρνηση επίτροπο, σύµφωνα µε το νοµοθετικό διάταγµα αριθ. 61/2013.
- (122) Οι παρατηρήσεις της Riva Fire αποσκοπούν στο να αποκαταστήσουν αυτό που η Riva Fire θεωρεί ως την αληθινή εκδοχή της ιστορίας της επιχείρησης µέχρις ότου αυτή ετέθη σε διαδικασία αφερεγγυότητας, σύµφωνα µε το νοµοθετικό διάταγµα αριθ. 1/2015. Ειδικότερα, η Riva Fire ισχυρίζεται ότι της αφαιρέθηκε αδικαιολόγητα η διοίκηση της Ilva µέσω σειράς µέτρων που ελήφθησαν στο πλαίσιο της άσκησης των δικαστικών και εκτελεστικών εξουσιών της Ιταλίας, χωρίς να της δοθεί η δυνατότητα να υπερασπιστεί τις απόψεις της στο πλαίσιο διαδικασίας αντιπαράθεσης που θα διασφάλιζε το δικαίωµα υπεράσπισης της.
- (123) Η Riva Fire δεν σχολιάζει συγκεκριµένα κανένα από τα µέτρα που αποτελούν αντικείµενο της απόφασης για την κίνηση και την επέκταση της διαδικασίας.
- (124) Ωστόσο, δίδει έµφαση σε ό,τι θεωρεί ως αντίφαση στην παρουσίαση των πραγµατικών περιστατικών από τις ιταλικές αρχές. Σύµφωνα µε την Riva Fire, οι ιταλικές αρχές ισχυρίζονται, αφενός, στο πλαίσιο της έρευνας της Επιτροπής σχετικά µε τις κρατικές ενισχύσεις ότι οι δηµόσιοι πόροι που χορηγήθηκαν στην Ilva δεν συνιστούσαν κρατική ενίσχυση λόγω του ότι είχαν δεσµευτεί για σκοπούς περιβαλλοντικής αποκατάστασης, ενώ, αφετέρου, ισχυρίζονται ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας επί παραβάσει στον τοµέα του περιβάλλοντος της Επιτροπής δεν υφίστατο περιβαλλοντικός κίνδυνος ή κίνδυνος για την υγεία που να συνδέεται µε τις εγκαταστάσεις της Ilva στον Τάραντα.

4.5. Παρατηρήσεις της Ιταλίας σχετικά µε τις παρατηρήσεις των ενδιαφερόµενων µερών

- (125) Η Επιτροπή διαβίβασε τις παρατηρήσεις της Riva Fire, της Peacelink, της WV Stahl και της Ilva στις ιταλικές αρχές.
- (126) Οι ιταλικές αρχές θεωρούν ότι οι εν λόγω παρατηρήσεις είναι είτε γενικού χαρακτήρα ως προς τη διατύπωσή τους, είτε άσχετες µε την παρούσα διαδικασία. Σύµφωνα µε τις ιταλικές αρχές, τα γενικόλογα επιχειρήµατα που προβάλλονται στο εν λόγω σύνολο παρατηρήσεων έχουν ήδη αντικρουστεί µε τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν οι ιταλικές αρχές σε απάντηση στις αποφάσεις για την κίνηση και την επέκταση της διαδικασίας.
- (127) Επιπλέον, οι ιταλικές αρχές θεωρούν ότι η θέση της Riva Fire όσον αφορά την προφανή αντίφαση που περιγράφεται στην αιτιολογική σκέψη 124 είναι αβάσιµη. Οι ιταλικές αρχές έχουν αναγνωρίσει κατηγορηµατικά τον επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης που επικρατεί στην περιοχή του Τάραντα όσον αφορά το περιβάλλον και την υγεία. Το παράδειγµα που αποµόνωσε η Riva Fire όσον αφορά την εικαζόµενη απουσία κινδύνων για το περιβάλλον και την υγεία στον Τάραντα έχει αποσπαστεί από τα συµφραζόµένα του και δεν αντικατοπτρίζει σε καµία περίπτωση την επίσηµη θέση των ιταλικών αρχών.

5. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

5.1. Όσον αφορά την εικαζόμενη αντίφαση μεταξύ της διαδικασίας επί της κρατικής ενίσχυσης και της διαδικασίας επί παραβάσει της ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας

- (128) Γενικά, οι ιταλικές αρχές ισχυρίζονται ότι οι διάφορες κρατικές παρεμβάσεις υπέρ της Ilva αποσκοπούν πρωτίστως στο να αντιμετωπίσουν τις ανησυχίες που εξέφρασε η Επιτροπή στην αιτιολογημένη γνώμη της. Η Riva Fire, στις παρατηρήσεις της επί της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας, επισημαίνει μια αντίφαση στους ισχυρισμούς των ιταλικών αρχών στο πλαίσιο της διαδικασίας επί παραβάσει και της διαδικασίας κρατικών ενισχύσεων (βλέπε αιτιολογική σκέψη 124 και αντεπιχείρημα της Ιταλίας στην αιτιολογική σκέψη 127). Σύμφωνα με την Ιταλία, η Επιτροπή αντιφάσκει όταν, απαιτεί, αφενός, από την Ιταλία την ταχεία εκτέλεση των εργασιών που απαιτούνται για τη συμμόρφωση της μονάδας του Τάραντα με τους ισχύοντες περιβαλλοντικούς κανόνες και, αφετέρου, δεν επιτρέπει στις ιταλικές αρχές να χρηματοδοτήσουν τις εν λόγω εργασίες.
- (129) Η Επιτροπή απορρίπτει το επιχείρημα αυτό. Καταρχήν, ο τερματισμός της παραβίασης ενός δεδομένου συνόλου κανόνων δεν δικαιολογεί την παραβίαση άλλου συνόλου κανόνων. Στην υπό εξέταση υπόθεση, η συμμόρφωση της Ilva με τους ισχύοντες ενωσιακούς περιβαλλοντικούς κανόνες δεν θα πρέπει να πραγματοποιηθεί κατά παράβαση των ενωσιακών κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις διά της παροχής δημόσιας στήριξης που δεν διατίθεται στους ανταγωνιστές της Ilva, οι οποίοι επίσης υποχρεούνται να συμμορφώνονται με τους ενωσιακούς περιβαλλοντικούς κανόνες χωρίς να ωφελούνται από παρόμοια παράνομη κρατική στήριξη.
- (130) Στη συνέχεια, οι ιταλικές αρχές ισχυρίζονται ότι τα μέτρα δημόσιας στήριξης που αφορούν την υλοποίηση του περιβαλλοντικού σχεδίου δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, καθώς αποσκοπούν στην αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών έως ότου προσδιοριστεί ο ρυπαίνων, σύμφωνα με την οδηγία 2004/35/ΕΚ και το άρθρο 250 του ιταλικού περιβαλλοντικού κώδικα, καθώς και τις αιτιολογικές σκέψεις 114 και 115 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας της Επιτροπής.
- (131) Η Επιτροπή θεωρεί ότι το σκεπτικό που ανέπτυξαν οι ιταλικές αρχές είναι προβληματικό για τους ακόλουθους λόγους.
- (132) Εν είδει προκαταρκτικής παρατήρησης, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι μόνο τα μέτρα 1 και 3 προορίζονται βάσει του νόμου για την υλοποίηση του περιβαλλοντικού σχεδίου.
- (133) Αυτό που έχει κυρίως σημασία είναι μόνο το αποτέλεσμα του μέτρου στην επιχείρηση και όχι η αιτία ούτε ο στόχος της κρατικής παρέμβασης⁽⁵⁷⁾. Δεδομένου ότι αυτό που έχει σημασία είναι το αποτέλεσμα του μέτρου στην επιχείρηση, οποιοσδήποτε περιβαλλοντικός ή άλλος στόχος δεν έχει καθ'αυτός σημασία. Επίσης, δεν έχει σημασία ούτε το κατά πόσον η επιχείρηση αποκτά υποχρεωτικώς πλεονέκτημα, υπό την έννοια ότι δεν θα μπορούσε να το αποφύγει ή να το απορρίψει⁽⁵⁸⁾.
- (134) Ως εκ τούτου, οι δημόσιες παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν δυνάμει του άρθρου 6 παράγραφος 3 της οδηγίας 2004/35/ΕΚ εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ. Το άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ ισχύει εξίσου και στα δύο διαφορετικά σενάρια: i) όταν ο ρυπαίνων δεν έχει προσδιοριστεί ακόμη και ii) όταν ο ρυπαίνων έχει προσδιοριστεί αλλά δεν προβαίνει στις απαραίτητες δράσεις αποκατάστασης. Σε αμφότερα τα σενάρια, οι δράσεις καθαρισμού που υλοποιεί το Δημόσιο καθίστανται κρατικές ενισχύσεις σε περίπτωση που το Δημόσιο ελαφρύνει τις υποχρεώσεις που βαρύνουν συνήθως έναν δικαιούχο όπως η Ilva και δεν επιχειρεί να αναζητήσει από τον προσδιορισθέντα ρυπαίνοντα τους πόρους που χρησιμοποίησε για τον καθαρισμό.
- (135) Στην υπό εξέταση υπόθεση, η απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας απλώς επιτρέπει στο Δημόσιο να καλύψει προσωρινά μέτρα καθαρισμού επείγοντος χαρακτήρα, μόνο έως ότου προσδιοριστεί ο ρυπαίνων, και υπό τον όρο ότι η Ιταλία θα αναζητήσει το κόστος από τον ρυπαίνοντα⁽⁵⁹⁾. Ως εκ τούτου, η απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας δεν εκχωρεί απόλυτη και άνευ όρων άδεια χρήσης κρατικών κεφαλαίων για την υλοποίηση των απαιτήσεων που προσδιορίζονται στην αιτιολογημένη γνώμη και/ή στο περιβαλλοντικό σχέδιο της Ilva.
- (136) Σε αυτό το πλαίσιο, για παράδειγμα, η Επιτροπή επισημαίνει ότι στο περιβαλλοντικό σχέδιο, στο οποίο αναφέρεται η Ιταλία, περιλαμβάνεται σειρά μέτρων τα οποία δεν μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως «επείγοντα μέτρα καθαρισμού», αλλά μάλλον ως αναβαθμίσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση των επιδόσεων της Ilva, σύμφωνα με τα περιβαλλοντικά πρότυπα που ισχύουν στον κλάδο παραγωγής χάλυβα, όπως καθορίζονται στην περιβαλλοντική άδεια της Ilva.

⁽⁵⁷⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Ιουλίου 1974, *Ιταλία κατά Επιτροπής*, 173/73, ECLI:EU:C:1974:71, σκέψη 13.

⁽⁵⁸⁾ Απόφαση 2004/339/ΕΚ της Επιτροπής της 15ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τα μέτρα που έλαβε η Ιταλία υπέρ της RAI SpA, EE L 119 της 23.4.2004, σ. 1, αιτιολογική σκέψη 69· προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Fennelly της 26ης Νοεμβρίου 1998, *Γαλλία κατά Επιτροπής*, C-251/97, ECLI:EU:C:1998:572, σκέψη 26.

⁽⁵⁹⁾ Αιτιολογικές σκέψεις 114 και 115 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας.

- (137) Το πιο σημαντικό είναι ότι, δεδομένου ότι αυτό που έχει σημασία είναι μόνο τα αποτελέσματα των κρατικών μέτρων (και όχι οι αιτίες ή οι στόχοι τους), δεν μπορεί να συναχθεί ότι μέτρα τα οποία συνιστούν καθαυτά κρατική ενίσχυση θα παύσουν να είναι κρατική ενίσχυση για τον λόγο ότι θα χρησιμοποιηθούν για το περιβαλλοντικό σχέδιο της ΙΙνα. Η απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας δεν επιτρέπει (και δεν θα μπορούσε να επιτρέψει) κάτι τέτοιο.
- (138) Εν κατακλείδι, η Ιταλία δεν μπορεί να βασιστεί στις απαιτήσεις που προέβαλε η Επιτροπή στην αιτιολογημένη γνώμη καθώς και στις αιτιολογικές σκέψεις 114 και 115 της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας της Επιτροπής, προκειμένου να χαρακτηρίσει την κρατική χρηματοδότηση των τρεχουσών εργασιών της ΙΙνα, καθώς και τις περιβαλλοντικές δαπάνες, ως μη κρατική ενίσχυση.

5.2. Ύπαρξη ενίσχυσης

- (139) Σύμφωνα με το άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, «ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη μέλη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχείρισεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές».
- (140) Τα κριτήρια που καθορίζονται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ είναι σωρευτικά. Συνεπώς, για να διαπιστωθεί αν το συγκεκριμένο μέτρο συνιστά ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, πρέπει να πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:
- α) ο δικαιούχος είναι επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, γεγονός που συνεπάγεται ότι ασκεί οικονομική δραστηριότητα,
 - β) το μέτρο χρηματοδοτείται από κρατικούς πόρους και μπορεί να καταλογιστεί στο κράτος,
 - γ) το μέτρο αποφέρει οικονομικό πλεονέκτημα,
 - δ) το εν λόγω πλεονέκτημα είναι επιλεκτικό,
 - ε) το μέτρο νοθεύει ή απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και μπορεί να επηρεάσει τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές.
- (141) Σε ό,τι αφορά την εκπλήρωση της προϋπόθεσης βάσει της οποίας ο δικαιούχος πρέπει να είναι επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο ορίζει σταθερά τις επιχειρήσεις ως οντότητες που ασκούν οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς τους και τον τρόπο χρηματοδότησής τους ⁽⁶⁰⁾, ενώ οικονομική δραστηριότητα είναι οποιαδήποτε δραστηριότητα συνίσταται στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών σε μια αγορά ⁽⁶¹⁾. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η ΙΙνα παράγει και πωλεί χάλυβα στην αγορά της Ένωσης και εκτός αυτής, δραστηριότητα η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ως οικονομική. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ΙΙνα, ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό καθεστώς της ή το καθεστώς έκτακτης διαχείρισης υπό το οποίο έχει τεθεί βάσει της ιταλικής νομοθεσίας, είναι επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ.
- (142) Η Επιτροπή πρέπει να αναλύσει αν τα υπό εξέταση μέτρα νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό καθώς και αν είναι πιθανό να έχουν επιπτώσεις στις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές. Σύμφωνα με μια παραδοχή, όταν η ενίσχυση που χορηγείται από ένα κράτος μέλος ενισχύει τη θέση μιας επιχείρησης έναντι άλλων επιχειρήσεων που ασκούν ανταγωνιστική δραστηριότητα στο εσωτερικό της Ένωσης, πρέπει να θεωρείται ότι οι επιχειρήσεις αυτές πλήττονται από την ενίσχυση ⁽⁶²⁾. Ως εκ τούτου, αρκεί ο αποδέκτης της ενίσχυσης να ανταγωνίζεται άλλες επιχειρήσεις σε αγορές ανοικτές στον ανταγωνισμό ⁽⁶³⁾. Οι αγορές ανθρακοχάλυβα στις οποίες δραστηριοποιείται η ΙΙνα είναι έντονα ανταγωνιστικές αγορές ενδοενοσιακού εμπορίου ⁽⁶⁴⁾ και η ΙΙνα πωλεί τα προϊόντα της στην Ιταλία και σε άλλα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, όλα τα υπό εξέταση μέτρα νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό και μπορούν να επηρεάσουν τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές.
- (143) Όσον αφορά τα υπόλοιπα κριτήρια που καθορίζονται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ και παρατίθενται ανωτέρω στην αιτιολογική σκέψη 140 σημεία β), γ) και δ), η Επιτροπή θα προχωρήσει σε εκτίμηση ανά μέτρο.

⁽⁶⁰⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Σεπτεμβρίου 2000, *Pavlon και λοιποί*, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-180/98 έως C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, σκέψη 74· απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιανουαρίου 2006, *Cassa di Risparmio di Firenze SpA και λοιποί*, C-222/04, ECLI:EU:C:2006:8, σκέψη 107.

⁽⁶¹⁾ Βλέπε απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Ιουνίου 1987, *Επιτροπή κατά Ιταλίας*, 118/85, ECLI:EU:C:1987:283, σκέψη 7· απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουνίου 1998, *Επιτροπή κατά Ιταλίας*, C-35/96, ECLI:EU:C:1998:303, σκέψη 36· απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Σεπτεμβρίου 2000, *Pavlon και λοιποί*, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-180/98 έως C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, σκέψη 75.

⁽⁶²⁾ Βλέπε, ειδικότερα, την απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, *Philip Morris κατά Επιτροπής*, C-730/79, ECLI:EU:C:1980:209, σκέψη 11· απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Νοεμβρίου 2001, *Ferring*, C-53/00, ECLI:EU:C:2001:627, σκέψη 21· απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Απριλίου 2004, *Ιταλία κατά Επιτροπής*, C-372/97, ECLI:EU:C:2004:234, σκέψη 44.

⁽⁶³⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Απριλίου 1998, *Het Vlaamse Gewest κατά Επιτροπής*, T-214/95, ECLI:EU:T:1998:77.

⁽⁶⁴⁾ Βλέπε, για παράδειγμα, την απόφαση της Επιτροπής της 2ας Ιουνίου 2006 σχετικά με τη συγκέντρωση *Mittal/Arceelor* (M.4137), στην οποία η Επιτροπή έκρινε ότι ο σχετικός γεωγραφικός ορισμός για τις αγορές ανθρακοχάλυβα αφορούσε τουλάχιστον τον ΕΟΧ.

5.2.1. Μέτρο 1

- (144) Όπως διευκρινίζεται στην αιτιολογική σκέψη 21, στις 24 Μαΐου 2017 η οικογένεια Riva και η Ilva σύναψαν συμφωνία διακανονισμού διά της οποίας επιλύθηκε η συνεχιζόμενη διαφορά μεταξύ της έκτακτης διαχείρισης της Ilva και των μελών της οικογένειας Riva.
- (145) Η συμφωνία διακανονισμού αποτελεί αποκλειστικά συμφωνία μεταξύ ιδιωτών, δηλαδή ορισμένων μελών της οικογένειας Riva υπό την ιδιότητά τους ως μετόχων της Ilva και της υφιστάμενης διοίκησης της Ilva η οποία έχει τεθεί υπό έκτακτη διαχείριση. [...]. Η Ilva δεν είναι διάδικος στην εν λόγω ποινική διαδικασία. Τα ποσά που θα μεταβιβαστούν στην Ilva στο πλαίσιο της συμφωνίας διακανονισμού είναι τα ακόλουθα: i) τα περιουσιακά στοιχεία Riva που κατέχει η οικογένεια Riva στους τραπεζικούς λογαριασμούς της στο εξωτερικό και τα οποία πρόκειται να περιέλθουν οριστικά στην κατοχή της Ilva υπό τη νομική μορφή που προβλέπεται στο άρθρο 3 παράγραφος 1 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015, δηλαδή υπό μορφή ομολόγων στα οποία θα εγγραφεί το *Fondo Unico di Giustizia*, χωρίς να υφίσταται υποχρέωση επιστροφής των εν λόγω ομολόγων στα μέλη της οικογένειας Riva, ακόμη και σε περίπτωση απαλλακτικής υπέρ αυτών απόφασης· και ii) περαιτέρω ποσό ύψους 145 εκατ. EUR.
- (146) Σε σύγκριση με την κατάσταση ως είχε κατά τον χρόνο της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας, η εν λόγω συμφωνία διακανονισμού αποτελεί νέο πραγματικό περιστατικό το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη από την Επιτροπή κατά την τελική εκτίμηση του μέτρου 1, ιδίως σε ό,τι αφορά το πιθανό πλεονέκτημα που χορηγήθηκε στην Ilva και τη δυνατότητα καταλογισμού του μέτρου στο Δημόσιο.
- (147) Σε αυτό το πλαίσιο, δεν αμφισβητείται ότι η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων Riva στην Ilva πριν από την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας ήταν αρχικά επιδίωξη των ιταλικών αρχών, όπως διευκρινίζεται στην απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι, παρά τις διατάξεις του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015 και το επακόλουθο *Decreto di Trasferimento*, η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων Riva δεν πραγματοποιήθηκε λόγω της σταθερής άρνησης του ελβετικού δικαστηρίου να εκτελέσει την εντολή χωρίς την πρότερη συναίνεση των πιθανολογούμενων ιδιοκτητών των περιουσιακών στοιχείων, δηλαδή των μελών της οικογένειας Riva. Η κατάσταση κατέστη εφικτό να διευθετηθεί μόνον όταν τα μέλη της οικογένειας Riva αποφάσισαν τα ίδια, μέσω μιας αποκλειστικά ιδιωτικής συμφωνίας διακανονισμού, να μεταβιβάσουν τα περιουσιακά στοιχεία που είχαν υπό τον έλεγχό τους στην Ilva ⁽⁶⁵⁾. Γεγονός επίσης αποτελεί το ότι το πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας διακανονισμού δεν αντιστοιχεί απολύτως στο συνολικό σχέδιο που διαμόρφωσαν οι ιταλικές αρχές στο νομοθετικό διάταγμα αριθ. 1/2015: πρώτον, τα ποσά που μεταβιβάστηκαν στην Ilva είναι στην πραγματικότητα υψηλότερα σε σχέση με τα ποσά που προβλέπονταν στο εν λόγω νομοθετικό διάταγμα και, δεύτερον, στην οικογένεια Riva παρασχέθηκαν σημαντικά αντισταθμιστικά οφέλη ως αντάλλαγμα για τη μεταβίβαση των ποσών.
- (148) Η ύπαρξη της εν λόγω ιδιωτικής συμφωνίας διακανονισμού και το γεγονός ότι η κατάσταση διευθετήθηκε μόνο μετά τη σύναψη αυτής συνιστούν αποδεικτικά στοιχεία ότι η απόφαση μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων Riva στην Ilva αποτελούσε εντέλει i) μέρος ευρύτερης συμφωνίας συμβιβασμού των ιδιωτικών συμφερόντων της οικογένειας Riva και της Ilva, και ii) ελήφθη από την οικογένεια Riva και την Ilva (και όχι από το Δημόσιο). Αυτό είναι κάτι που πρέπει να ληφθεί υπόψη προκειμένου να προσδιοριστεί αν εξακολουθούν να είναι βάσιμες οι αρχικές αμφιβολίες της Επιτροπής σχετικά με το κατά πόσον η πράξη θα αποφέρει οικονομικό πλεονέκτημα στην Ilva και μπορεί να καταλογιστεί στο Δημόσιο.
- (149) Όσον αφορά τη δυνατότητα καταλογισμού στο Δημόσιο της μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων Riva στη Ilva, η Επιτροπή σημειώνει ότι η εν λόγω μεταβίβαση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο ευρύτερης συμφωνίας η οποία υπήρξε το αποτέλεσμα απόφασης της οικογένειας Riva και της Ilva. Και πάλι, δεν αμφισβητείται το ότι η αρχική πρόθεση μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων από την οικογένεια Riva στην Ilva πριν από την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας ανήκε στις ιταλικές αρχές. Ωστόσο, η τελική απόφαση ελήφθη από την οικογένεια Riva μέσω της συμφωνίας διακανονισμού, στο πλαίσιο της εφαρμογής της οποίας η πραγματοποίηση της μεταβίβασης στην Ilva κατέστη κατ' ουσίαν εφικτή μέσω της αποστολής από την οικογένεια Riva προς τις ξένες τράπεζες επιστολής με την οποία ζητούσε την αποδέσμευση των κεφαλαίων. Συνεπώς, η βάση για τη μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων Riva στην Ilva είναι η ιδιωτική συμφωνία διακανονισμού μεταξύ της οικογένειας Riva και της Ilva, η οποία δεν μπορεί να καταλογιστεί στο Δημόσιο.
- (150) Επιπλέον, σε ό,τι αφορά την ύπαρξη οικονομικού πλεονεκτήματος, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η συμφωνία διακανονισμού με την οικογένεια Riva δεν φαίνεται να έχει αποφέρει στην Ilva όφελος το οποίο δεν θα μπορούσε να έχει αντλήσει υπό τις συνθήκες συνθήκες της αγοράς. Η οικογένεια Riva είχε κίνητρο να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις διακανονισμού δεδομένου ότι κινδύνευε να οφείλει στην Ilva έως [...] EUR σε απαιτήσεις αποζημίωσης σε περίπτωση που το σύνολο των απαιτήσεων της Ilva θα γινόταν δεκτό από τον εθνικό δικαστή. Από την πλευρά της, η Ilva βρισκόταν σε κάπως επείγουσα ανάγκη ρευστότητας, είτε για να χρηματοδοτήσει τις τρέχουσες εργασίες της είτε για να καλύψει τα μέτρα καθαρισμού που καθορίζονταν στο περιβαλλοντικό σχέδιο. Ως εκ τούτου, η Ilva συμφώνησε να παραιτηθεί από τυχόν μελλοντικές απαιτήσεις (πιθανής αξίας έως [...] EUR) ως αντάλλαγμα για την άμεση μεταβίβαση περίπου 1,2 δισεκατ. EUR, μέρος των οποίων αποτελούσαν τα περιουσιακά στοιχεία Riva που αποτελούσαν τον στόχο του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015. Η εν λόγω συμπεριφορά αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι οι συνετοί φορείς που

⁽⁶⁵⁾ Από αυτήν την άποψη, αξίζει να επισημανθεί ότι τα περιουσιακά στοιχεία Riva παρέμειναν στους τραπεζικούς λογαριασμούς των μελών της οικογένειας Riva εκτός Ιταλίας μέχρι την τελική εκτέλεση της συμφωνίας διακανονισμού τον Ιούνιο του 2017.

είναι απρόθυμοι να υποστούν ζημιές μπορεί να προτιμήσουν να προβούν σε φιλικό διακανονισμό μιας διαφοράς αντί να προσφύγουν σε δικαστή ή διαιτητή μετά από παρατεταμένη διαφορά. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν υπάρχει κάποιο στοιχείο που να υποδεικνύει ότι η συμφωνία διακανονισμού που συνήφθη μεταξύ της Ilva και της οικογένειας Riva δεν αποφασίστηκε προς το αμοιβαίο συμφέρον αμφοτέρων των ιδιωτών. Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι η συμφωνία διακανονισμού συνήφθη στο σύνολό της μεταξύ της Ilva και των μετόχων της υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς και, συνεπώς, δεν αποφέρει οικονομικό πλεονέκτημα στην Ilva, η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων Riva, που αποτελεί μέρος της εν λόγω συνολικής συμφωνίας διακανονισμού, δεν αποφέρει οικονομικό πλεονέκτημα ούτε στην Ilva.

- (151) Δεδομένων των παραπάνω, η Επιτροπή κρίνει ότι η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων Riva στην Ilva υπό τη νομική μορφή που προβλέπεται στο νομοθετικό διάταγμα αριθ. 1/2015 δεν παρέχει οικονομικό πλεονέκτημα στην Ilva ούτε μπορεί να καταλογιστεί στη ιταλικό Δημόσιο.

5.2.1.1. Συμπέρασμα σχετικά με το μέτρο 1

- (152) Με βάση τα ανωτέρω πραγματικά περιστατικά, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το εφαρμοσθέν μέτρο δεν μπορεί να καταλογιστεί στο Δημόσιο. Δεδομένου ότι τα κριτήρια που καθορίζονται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ πρέπει να πληρούνται στο σύνολό τους, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το μέτρο 1 δεν συνιστά κρατική ενίσχυση.

5.2.2. Μέτρο 2

5.2.2.1. Οικονομικό πλεονέκτημα που απορρέει από κρατικούς πόρους

- (153) Προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσον το μέτρο 2 αποφέρει οικονομικό πλεονέκτημα στην Ilva, η Επιτροπή εξέτασε πρώτα τα επιχειρήματα της Ιταλίας που παρουσιάζονται στην αιτιολογική σκέψη 87 ως προς τον ρυθμιστικό χαρακτήρα του εν λόγω μέτρου. Σύμφωνα με την Ιταλία, η υπό εξέταση νομοθετική διάταξη αποτελεί απλώς εφαρμογή γενικής αρχής του δικαίου βάσει της οποίας επιτρέπονται οι εκ των προτέρων εκπεστές πιστώσεις, εφόσον αυτό είναι απαραίτητο προκειμένου να διασφαλιστεί η αξία μιας επιχείρησης και η διαχείριση των περιουσιακών της στοιχείων.
- (154) Διά της θέσπισης του μέτρου 2, η Ιταλία έθεσε το σύνολο των σχεδόν αφερέγγυων επιχειρήσεων, όπως η Ilva, οι οποίες είναι επιχειρήσεις εθνικού, στρατηγικού συμφέροντος, υπό το καθεστώς του εκ των προτέρων εκπεστέου χρέους, που αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό των διαδικασιών αφερεγγυότητας. Αποτελεί ουσιαστικό χαρακτηριστικό του γενικού πλαισίου του πτωχευτικού νόμου που ισχύει για όλες τις ιταλικές επιχειρήσεις οι οποίες έχουν τεθεί ή βρίσκονται κοντά στο να τεθούν σε καθεστώς αφερεγγυότητας [«Legge Fallimentare» που θεσπίστηκε με το *Regio decreto* της 16ης Μαρτίου 1942, αριθ. 267 (βλέπε αιτιολογική σκέψη 92)].
- (155) Η Επιτροπή κρίνει ότι, δεδομένου ότι η Ιταλία ενήργησε ως δημόσια ρυθμιστική αρχή και όχι ως επενδυτής, δεν υπάρχουν λόγοι εφαρμογής του κριτηρίου του φορέα της οικονομίας της αγοράς στο μέτρο 2 ⁽⁶⁶⁾. Με άλλα λόγια, διά της θέσπισης του μέτρου 2, η Ιταλία ενήργησε στο πλαίσιο της άσκησης των ρυθμιστικών κρατικών εξουσιών της προκειμένου να διασφαλίσει την αξία των περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων που αντιμετώπιζαν τον κίνδυνο αφερεγγυότητας και όχι ως φορέας της αγοράς. Πράγματι, μέσω του μέτρου 2, η Ιταλία επαναπροσδιόρισε μονομερώς την προτεραιότητα των πιστών της Ilva, ενέργεια η οποία δεν είναι συγκρίσιμη με τις ενέργειες στις οποίες μπορούν να προβαίνουν ιδιώτες. Μόνο το Δημόσιο έχει την εξουσία να υποτάσσει όλες τις υφιστάμενες απαιτήσεις (συμπεριλαμβανομένου του χρέους με εξοφλητική προτεραιότητα) στις νεότερες, εξουσία την οποία δεν διαθέτουν οι ιδιώτες πιστωτές ή οι ιδιώτες γενικά. Ως εκ τούτου, το κριτήριο του φορέα της οικονομίας της αγοράς δεν είναι εφαρμοστέο στο μέτρο 2.
- (156) Η μη εφαρμοσιμότητα του κριτηρίου του φορέα της οικονομίας της αγοράς συνεπάγεται ότι το αποφασιστικό κριτήριο για την ύπαρξη πλεονεκτήματος όσον αφορά το μέτρο 2 δεν είναι το κατά πόσον το Δημόσιο μεγιστοποιεί την απόδοση ή ελαχιστοποιεί την απώλεια κρατικών πόρων λόγω του μέτρου. Εντούτοις, η Επιτροπή οφείλει και πάλι να εκτιμήσει κατά πόσον το μέτρο 2 συνεπάγεται οποιαδήποτε άλλη μορφή πλεονεκτήματος που απορρέει από κρατικούς πόρους.
- (157) Σε αυτό το πλαίσιο, η ενδεχόμενη μικρότερη πιθανότητα να ανακτήσει το Δημόσιο χρέη που οφείλονται σε ορισμένες δημόσιες οντότητες, αφότου χορηγηθεί η ιδιότητα του εκ των προτέρων εκπεστέου σε νέο χρέος, αποτελεί απλώς παρενέργεια του υπό εξέταση μέτρου ρυθμιστικού χαρακτήρα. Ο βασικός σκοπός και η επίπτωση της τροποποίησης του υπό εξέταση νόμου δεν ήταν η αποποίηση του χρέους της Ilva προς το Δημόσιο προς όφελος της Ilva. Επιπλέον, όπως επισήμαναν οι ιταλικές αρχές, το καθεστώς του εκ των προτέρων εκπεστέου για δάνεια μπορεί επίσης να χορηγηθεί βάσει της γενικής πτωχευτικής νομοθεσίας (αιτιολογική σκέψη 92), ενώ υπάρχουν εμπειρικά αποδεικτικά στοιχεία στην Ιταλία αυξανόμενης χρήσης του εν λόγω καθεστώτος για πιστώσεις προς επιχειρήσεις που είναι αφερέγγυες και οι οποίες συνάπτουν συμφωνίες συμβιβασμού υπό δικαστική εποπτεία, μετά τη θέσπιση ορισμένων μεταρρυθμίσεων το 2010 οι οποίες σταδιακά διεύρυναν το πεδίο των εκ των προτέρων εκπεστέων πιστώσεων ⁽⁶⁷⁾. Όπως επιβεβαίωσε το Δικαστήριο,

⁽⁶⁶⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Ιουνίου 2012, *Επιτροπή κατά EDF*, C-124/10 P, ECLI:EU:C:2012:318, σκέψεις 80-81.

⁽⁶⁷⁾ «Finanziamenti Alle Imprese in Crisi E Priorità Nel Rimborsio: Gli Effetti Della Prededucibilità Nel Concordato Preventivo» E.Brodi, L. Casolaro: Bank Of Italy, Occasional Paper n°387, September 2017.

ένα έμμεσο αρνητικό αποτέλεσμα στα κρατικά έσοδα που προέρχονται από ρυθμιστικά μέτρα δεν συνιστά μεταφορά κρατικών πόρων, όταν πρόκειται για εγγενές χαρακτηριστικό του μέτρου ⁽⁶⁸⁾. Συνεπώς, δεδομένου ότι ένα έμμεσο αρνητικό αποτέλεσμα στις κρατικές πιστώσεις προς την Ιλνα αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό του καθεστώτος εκ των προτέρων εκπεστέου χρέους στο πλαίσιο των διαδικασιών αφερεγγυότητας στην Ιταλία, δεν μπορεί να αποτελέσει μέσο παροχής ιδιαίτερου πλεονεκτήματος από κρατικούς πόρους στην Ιλνα.

5.2.2.2. Συμπέρασμα σχετικά με το μέτρο 2

- (158) Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το μέτρο 2 δεν αποφέρει οικονομικό πλεονέκτημα στην Ιλνα, προερχόμενο από κρατικούς πόρους. Δεδομένου ότι τα κριτήρια που καθορίζονται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ πρέπει να πληρούνται στο σύνολό τους, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το μέτρο 2 δεν συνιστά κρατική ενίσχυση.

5.2.3. Μέτρο 3

5.2.3.1. Κρατικοί πόροι και καταλογισμός

- (159) Όσον αφορά τον καταλογισμό του μέτρου στο Δημόσιο, η Επιτροπή παρατηρεί ότι το μέτρο συνίσταται στην παροχή εγγύησης δανείου από το υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.
- (160) Δεδομένου ότι η έννοια του κράτους μέλους περιλαμβάνει όλα τα επίπεδα δημόσιων αρχών, ανεξάρτητα από το αν είναι εθνικές, περιφερειακές ή τοπικές, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το μέτρο μπορεί να καταλογιστεί στο Δημόσιο.
- (161) Οι κρατικές εγγυήσεις θέτουν σε κίνδυνο κρατικούς πόρους, αφού τυχόν κατάπτωσή τους επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, και σε αντίθεση με το επιχείρημα των ιταλικών αρχών, ακόμη και δεόντως αμειβόμενες κρατικές εγγυήσεις αφορούν κρατικούς πόρους. Επιπλέον, όπως καταδεικνύεται περαιτέρω κατωτέρω, η Επιτροπή διαπιστώνει στην παρούσα υπόθεση ότι, δεδομένου ότι το τέλος εγγύησης που χρεώνει η Ιταλία είναι χαμηλότερο από εκείνο της αγοράς, το ιταλικό Δημόσιο υπέστη, και εξακολουθεί να υφίσταται, απώλεια πόρων τους οποίους θα είχε αποκτήσει με υψηλότερο, βασιζόμενο στην αγορά τέλος εγγύησης. Η αξιολόγηση των όρων μιας κρατικής εγγύησης, συμπεριλαμβανομένου του τέλους που χρεώνεται γι' αυτήν, μπορεί μόνο να αποκλείσει τη διαπίστωση ύπαρξης οικονομικού πλεονεκτήματος (εφόσον οι εν λόγω όροι δεν συνάδουν με τους όρους της αγοράς), και όχι τη διαπίστωση ύπαρξης κρατικών πόρων, η οποία δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Επομένως, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το μέτρο 3 αφορά κρατικούς πόρους.

5.2.3.2. Οικονομικό πλεονέκτημα

- (162) Σύμφωνα με πάγια νομολογία, για την εκτίμηση του αν ορισμένο κρατικό μέτρο συνιστά ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, πρέπει να προσδιοριστεί, μεταξύ άλλων, εάν η ωφελούμενη επιχείρηση άντλησε οικονομικό πλεονέκτημα το οποίο δεν θα είχε αποκομίσει υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς ⁽⁶⁹⁾.
- (163) Οικονομικό πλεονέκτημα ενυπάρχει κάθε φορά που η οικονομική κατάσταση μιας επιχείρησης βελτιώνεται ως αποτέλεσμα κρατικής παρέμβασης υπό όρους που διαφέρουν από τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς ⁽⁷⁰⁾. Ωστόσο, η παρέμβαση δημόσιας αρχής δεν αποφέρει υποχρεωτικά πλεονέκτημα στον δικαιούχο, και ως τέτοια δεν συνιστά κρατική ενίσχυση, εφόσον πραγματοποιείται υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς. Με άλλα λόγια, εάν η δημόσια αρχή ενεργεί όπως θα ενεργούσε ένας συνετός φορέας της οικονομίας της αγοράς σε παρόμοιες περιστάσεις, δεν υφίσταται κρατική ενίσχυση.
- (164) Ως προς τα παραπάνω, οι ιταλικές αρχές ισχυρίζονται ότι η προμήθεια που χρέωσαν για την κρατική εγγύηση καθορίστηκε με βάση τη σύσταση του εμπειρογνώμονα [...] ⁽⁷¹⁾. Σε αυτό το πλαίσιο, η αμοιβή για τον κίνδυνο που ανέλαβε το Δημόσιο συνάδει, κατά την άποψή τους, με την αμοιβή που θα είχε ζητήσει ένας συνετός φορέας της οικονομίας της αγοράς, και η εγγύηση δεν αποφέρει οικονομικό πλεονέκτημα στην Ιλνα.
- (165) Από την πλευρά τους, τα ενδιαφερόμενα μέρη, έχοντας υποβάλει τις παρατηρήσεις τους επί του μέτρου 3, θεωρούν ότι ένας φορέας της οικονομίας της αγοράς δεν θα είχε αποδεχτεί τέτοιους χρηματοδοτικούς όρους. Ειδικότερα, η WV Stahl ζητά από την Επιτροπή να προσδιορίσει το ισχύον επιτόκιο της αγοράς και να ανακτήσει το ποσό της ασυμβίβαστης κρατικής ενίσχυσης υπό μορφή της διαφοράς μεταξύ του εν λόγω επιτοκίου της αγοράς και του πραγματικού επιτοκίου που χρέωσαν οι ιταλικές αρχές στην Ιλνα.

⁽⁶⁸⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Μαρτίου 2001, *PreussenElektra*, C-379/98, ECLI:EU:C:2001:160, σκέψη 62. Απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Μαρτίου 1993, *Sloman Neptun Schiffahrts*, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-72/91 και C-73/91, ECLI:EU:C:1993:97, σκέψεις 20 και 21. Βλέπε, επίσης, απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Μαΐου 1998, *Viscido και λοιποί*, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-52/97, C-53/97 και C-54/97, ECLI:EU:C:1998:209, σκέψεις 13 και 14, και απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Νοεμβρίου 1993, *Kirsammer-Hack*, C-189/91, ECLI:EU:C:1993:907, σκέψεις 17 και 18, σχετικά με το γεγονός ότι η μη εφαρμογή ορισμένων διατάξεων του εργατικού δικαίου δεν συνιστά μεταφορά κρατικών πόρων.

⁽⁶⁹⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Ιουνίου 1999, *DMT*, C-256/97, ECLI:EU:C:1999:332, σκέψη 22.

⁽⁷⁰⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1996, *SFEI και λοιποί*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, σκέψη 60· απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Απριλίου 1999, *Ισπανία κατά Επιτροπής*, C-342/96, ECLI:EU:C:1999:210, σκέψη 41.

⁽⁷¹⁾ Βλέπε αιτιολογική σκέψη 98 της παρούσας απόφασης.

- (166) Εν είδει προκαταρκτικής παρατήρησης, η Επιτροπή επιθυμεί να επισημάνει ότι, κατά τον χρόνο χορήγησης της υπό εξέταση κρατικής εγγύησης, η ΙΙνα υπόκειτο σε διαδικασία αφερεγγυότητας. Ως εκ τούτου, η ΙΙνα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως προβληματική επιχείρηση σύμφωνα με το σημείο 20 στοιχείο γ) των κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και αναδιάρθρωση μη χρηματοπιστωτικών προβληματικών επιχειρήσεων («κατευθυντήριες γραμμές διάσωσης και αναδιάρθρωσης») ⁽⁷²⁾.
- (167) Στην ενότητα 4.1 της ανακοίνωσης σχετικά με τις εγγυήσεις, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι «για επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες, ένας εγγυητής της αγοράς, εφόσον υπήρχε, θα χρέωνε κατά το χρόνο χορήγησης της εγγύησης υψηλή προμήθεια λαμβάνοντας υπόψη το αναμενόμενο ποσοστό αθέτησης των υποχρεώσεων της επιχείρησης. Στην περίπτωση που η πιθανότητα ο δανειολήπτης να μην είναι σε θέση να εξοφλήσει το δάνειο καθίσταται ιδιαίτερα υψηλή, ενδέχεται να μην υφίσταται τέτοια προμήθεια στην αγορά και μάλιστα σε εξαιρετικές περιπτώσεις το στοιχείο ενίσχυσης της εγγύησης μπορεί να αποδειχθεί ότι είναι ίσο με το ποσό που καλύπτεται πραγματικά από την εν λόγω εγγύηση» ⁽⁷³⁾. Η εν λόγω προσέγγιση είναι αυτή που υιοθέτησε και το Δικαστήριο, το οποίο αποφάνθηκε ότι σε περίπτωση που ένα κράτος χορηγεί εγγύηση για τραπεζικό δάνειο σε προβληματική επιχείρηση «χωρίς καμιά πρόσφορη αντιπαροχή εκ μέρους της», οι εγγυήσεις πρέπει να θεωρούνται κρατικές ενισχύσεις ίσες προς το ύψος του δανείου για το οποίο χορηγήθηκε η εγγύηση ⁽⁷⁴⁾.
- (168) Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή αξιολόγησε καταρχάς κατά πόσον η εν λόγω υπόθεση αφορά περιστάσεις στις οποίες η πιθανότητα ο δανειολήπτης να μην είναι σε θέση να εξοφλήσει το δάνειο είναι τόσο υψηλή, ώστε το συνολικό ποσό του εγγυηθέντος δανείου να συνιστά κρατική ενίσχυση. Προβληματική είναι μια επιχείρηση που αντιμετωπίζει σοβαρές οικονομικές και χρηματοοικονομικές δυσχέρειες, και η οποία, άνευ κρατικής παρέμβασης, είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα οδηγηθεί σε οικονομική εξαφάνιση βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα. Στις συγκεκριμένες περιστάσεις, είναι πιθανό ότι κανένας φορέας της αγοράς δεν θα χορηγούσε δάνειο ή εγγύηση σε παρόμοια επιχείρηση με οποιοδήποτε επιτόκιο, με αναμενόμενο αποτέλεσμα τυχόν δάνειο ή εγγύηση από το Δημόσιο προς αυτού του είδους την επιχείρηση να ισούται καταρχήν με κρατική ενίσχυση ίση προς το πλήρες ποσό του (εγγυημένου) δανείου. Ωστόσο, η βασική αυτή παραδοχή πρέπει να ελέγχεται με βάση τα πραγματικά περιστατικά της εκάστοτε περίπτωσης και, όταν ο δικαιούχος υπόκειται σε διαδικασία αφερεγγυότητας, με βάση τους κανόνες αφερεγγυότητας που ισχύουν στο οικείο κράτος μέλος.
- (169) Ως προς την τελευταία περίπτωση, η Επιτροπή σημειώνει ότι η ιταλική πτωχευτική νομοθεσία για μεγάλες επιχειρήσεις δίδει προτεραιότητα στην εξόφληση (*pre-deduzione*) τυχόν νέου δανείου που χορηγείται στη διάρκεια της διαδικασίας αφερεγγυότητας από την πτωχευτική περιουσία, έναντι δανείων που χορηγήθηκαν πριν από την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας. Επιπλέον, σε αντίθεση με ό,τι ισχύει για τα δάνεια που χορηγήθηκαν πριν από την έναρξη της κήρυξης πτώχευσης, ο τόκος εξακολουθεί να συσσωρεύεται για δάνεια που χορηγούνται στη διάρκεια της διαδικασίας αφερεγγυότητας. Οι εν λόγω διατάξεις αποσκοπούν στην παροχή κινήτρων στους πιθανούς πιστωτές ώστε να στηρίζουν την επιχείρηση στη διάρκεια της διαδικασίας αφερεγγυότητάς της, προκειμένου να διασφαλίζεται η οικονομική αξία των περιουσιακών της στοιχείων έως ότου ολοκληρωθεί η διαδικασία (εξυγίανση, πώληση ή εκκαθάριση).
- (170) Η ύπαρξη και μόνο των εν λόγω διατάξεων υποδηλώνει ότι οι δανειστές συμφωνούν σε ορισμένες περιπτώσεις να δανείσουν νέα ποσά στις επιχειρήσεις που υπόκεινται σε διαδικασίες αφερεγγυότητας (δηλαδή σε προβληματικές επιχειρήσεις).
- (171) Αυτό υποδηλώνει επίσης ότι το σκεπτικό ενός δανειστή ή εγγυητή που αντιμετωπίζει προβληματικό δανειολήπτη μπορεί να είναι ελαφρώς διαφορετικό απ' ό,τι σε μια κατάσταση συνήθους επιχειρηματικής δραστηριότητας. Από τη μία πλευρά, και στις δύο περιπτώσεις, ο δανειστής ή ο εγγυητής θα εκτιμήσει την πιθανότητα ο δανειολήπτης να μην είναι σε θέση να εξοφλήσει το δάνειο. Από την άλλη πλευρά, η έμφαση μπορεί να δοθεί αρχικά στην πιθανότητα αθέτησης του δανειολήπτη σε περίπτωση συνήθους επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενώ, σε περίπτωση δανειοληπτών που είναι πιθανό να αθετήσουν κάποια στιγμή τις υποχρεώσεις τους, μπορεί να δοθεί περισσότερη προσοχή στη ζημία σε περίπτωση αθέτησης («LGD») επί του δανείου ή της εγγύησης.
- (172) Όσον αφορά επιχειρήσεις που υπόκεινται σε διαδικασίες αφερεγγυότητας, εκτός της περίπτωσης κατά την οποία υπάρχει υψηλή πιθανότητα η επιχείρηση να αναδιρθωθεί επιτυχώς μόνη της ή να εξαγοραστεί από νέο επενδυτή μαζί με τις υποχρεώσεις της, η ζημία σε περίπτωση αθέτησης (LGD) επί νέου δανείου θα εξαρτηθεί κυρίως από την αναμενόμενη τιμή εκκαθάρισης της επιχείρησης, σε σχέση με την οποία ο δανειστής θα έχει προτεραιότητα εξόφλησης βάσει των ισχυόντων κανόνων για τα εκ των προτέρων εκπεστέα δάνεια. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η αναμενόμενη τιμή εκκαθάρισης μπορεί να είναι χαμηλή σε σύγκριση με το ύψος των εκ των προτέρων εκπεστέων χρεών της επιχείρησης. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η επιχείρηση ενδέχεται να αντιμετωπίζει δυσκολίες πρόσβασης σε ιδιωτική χρηματοδότηση και μια δημόσια εγγύηση είναι πιο πιθανό να αποφέρει πλεονέκτημα ίσο προς το συνολικό εγγυηθέν ποσό. Ωστόσο, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η αξία της πτωχευτικής περιουσίας αναμένεται να είναι υψηλή, μπορεί να υπάρχει επιχειρηματική προοπτική για ιδιώτες δανειστές (ή εγγυητές) που είναι συνηθισμένοι να αντιμετωπίζουν πιστώσεις που ενέχουν κίνδυνο.
- (173) Στην περίπτωση της ΙΙνα, η επιτυχής έκβαση της διαδικασίας πώλησης δείχνει ότι η αγοραία αξία των περιουσιακών στοιχείων της λειτουργώσας ΙΙνα παρέμεινε υψηλή, παρά τις οικονομικές δυσχέρειες της επιχείρησης: πράγματι, τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία πωλήθηκαν στην τιμή του 1,8 δεσ εκατ. EUR. Το συγκεκριμένο ποσό δεν είναι ιδιαίτερα απορροδίκτο δεδομένων των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της ΙΙνα: οι εγκαταστάσεις του Τάραντα είναι οι μεγαλύτερες εγκαταστάσεις παραγωγής χάλυβα στη νότια Ευρώπη, ενώ οι εγκαταστάσεις της ΙΙνα είναι στρατηγικά τοποθετημένες σε σημαντικές οδούς εισαγωγών και εξαγωγών και κοντά στο κέντρο της δεύτερης μεγαλύτερης αγοράς χαλυβουργικών προϊόντων της Ευρώπης (Ιταλία).

⁽⁷²⁾ EE C 249 της 31.7.2014, σ. 1.

⁽⁷³⁾ EE C 155 της 20.6.2008, σ. 10.

⁽⁷⁴⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιανουαρίου 2003, Γερμανία κατά Επιτροπής, C-334/99, ECLI:EU:C:2003:55, σκέψη 138.

- (174) Η απόκλιση μεταξύ της αγοραίας αξίας των περιουσιακών στοιχείων της Ilva και της κακής οικονομικής της επίδοσης μπορεί να εξηγηθεί με βάση διάφορους παράγοντες που προσδιάζουν στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπως οι ακόλουθοι δύο:
- α) Η παραγωγή της Ilva υπόκειται, στο πλαίσιο της διαχείρισης, σε ανώτατο όριο 6 εκατομμυρίων τόνων, δηλαδή αρκετά κάτω από το συνολικό παραγωγικό της δυναμικό, λόγω της περιβαλλοντικής ζημίας που θα προκαλούνταν εάν η επιχείρηση αξιοποιούσε το πλήρες παραγωγικό της δυναμικό με τον τρέχοντα περιβαλλοντικό εξοπλισμό. Δεδομένου ότι οι χαλυβουργικές εγκαταστάσεις, όπως η μονάδα του Τάραντα, είναι εξαιρετικά υψηλής έντασης κεφαλαίου με υψηλές πάγιες δαπάνες, απαιτείται να λειτουργούν κοντά στο πλήρες δυναμικό τους προκειμένου να είναι κερδοφόρες. Το ανώτατο όριο παραγωγής που επιβλήθηκε στην Ilva για βάσιμους περιβαλλοντικούς λόγους οδήγησε αναπόφευκτα σε επιδείνωση της κερδοφορίας της. Ωστόσο, με τις κατάλληλες περιβαλλοντικές επενδύσεις, η Ilva μπορεί να επανέλθει σε καλύτερα επίπεδα παραγωγής. Το δυναμικό αυτό ερμηνεύει το γιατί τα περιουσιακά στοιχεία της Ilva δεν έχασαν την αξία τους για τους πιθανούς επενδυτές που είναι έτοιμοι να προβούν στις κατάλληλες επενδύσεις.
 - β) Η Ilva τελεί υπό καθεστώς έκτακτης διαχείρισης επί πέντε έτη, αρχικά λόγω περιβαλλοντικών ζητημάτων και, στη συνέχεια, λόγω των οικονομικών δυσχερειών της. Δεδομένου ότι επί αρκετά έτη τα περιουσιακά στοιχεία της Ilva δεν χρησιμοποιούνταν υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς, η επιχείρηση αντιμετώπισε οικονομικές δυσχέριες, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα ίδια περιουσιακά στοιχεία δεν θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν με επικερδή τρόπο υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς και με το κατάλληλο επίπεδο ιδιωτικών επενδύσεων.
- (175) Οι λόγοι των οικονομικών δυσχερειών που αντιμετώπιζε η Ilva ήταν γνωστοί επί μακρύ χρονικό διάστημα. Δεδομένου ότι οι συγκεκριμένοι λόγοι δεν σχετίζονταν με την εγγενή αξία των περιουσιακών στοιχείων της Ilva, δεν αποθάρρυναν τους παράγοντες της αγοράς από το να εκφράσουν το ενδιαφέρον τους για την εξαγορά τους, όχι μόνο στη διάρκεια της πρόσφατης διαδικασίας πώλησης, αλλά και πολύ πριν από αυτήν ⁽⁷⁵⁾.
- (176) Δεδομένων των παραπάνω, ήδη κατά τη χρονική στιγμή χορήγησης της κρατικής εγγύησης τον Απρίλιο του 2015, μπορούσε να αναμένεται μια ευλόγως υψηλή τιμή από την πώληση ή την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων της Ilva. Δεδομένου ότι σύμφωνα με την ιταλική πτωχευτική νομοθεσία για μεγάλες επιχειρήσεις, τα νέα δάνεια είναι εκ των προτέρων εκπεστέα, η εν λόγω τιμή πώλησης που τροφοδοτούσε την πτωχευτική περιουσία θα χρησιμοποιούνταν κατά προτεραιότητα για την εξόφληση των νέων δανείων (ή των εγγυήσεων επί των εν λόγω δανείων, εάν αυτές κατέπιπταν). Με βάση τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν από τις ιταλικές αρχές, η ακολουθία εξόφλησης των χρεών της Ilva αναμενόταν να είναι η ακόλουθη κατά τον χρόνο χορήγησης του μέτρου 3 ⁽⁷⁶⁾:

Γράφημα 1

Ακολουθία εξόφλησης του χρέους της Ilva τον Απρίλιο του 2015

[...]

- (177) Λαμβάνοντας υπόψη τη διαφορά μεγέθους μεταξύ, από τη μία πλευρά, του ποσού του επίμαχου εγγυηθέντος δανείου (ύψους 400 εκατ. EUR) και, από την άλλη πλευρά, του ποσού άλλων χρεών με ίδια ή υψηλότερη προτεραιότητα εξόφλησης (περίπου [...] EUR) και της αξίας της πτωχευτικής περιουσίας της Ilva (ύψους 1,8 δισεκατ. EUR, εάν ληφθεί υπόψη η τιμή που προσφέρθηκε από τον υποψήφιο με τη μεγαλύτερη προσφορά κατά την πρόσφατη διαδικασία πώλησης), η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ένας φορέας της οικονομίας της αγοράς θα μπορούσε να έχει χορηγήσει στην Ilva δάνειο ή εγγύηση με πρόσφορο επιτόκιο στη διάρκεια της περιόδου που αντιμετώπιζε δυσχέριες.
- (178) Το εν λόγω συμπέρασμα υποστηρίζεται από το γεγονός ότι η Ilva εξακολούθησε να έχει πρόσβαση σε ιδιωτική χρηματοδότηση στη διάρκεια της διαδικασίας αφερεγγυότητας. Κατά τον χρόνο χορήγησης της κρατικής εγγύησης (τέλος Απριλίου 2015), η Ilva διέθετε τουλάχιστον τρεις ανοικτές πιστώσεις σε ιδιωτικές τράπεζες: [...] EUR στην [...] ⁽⁷⁷⁾, [...] EUR στην [...] και [...] EUR στην [...]. Οι εν λόγω πιστώσεις ήταν γραμμές πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, οι οποίες έχουν διαφορετικό προφίλ κινδύνου σε σχέση με το δάνειο των 400 εκατ. EUR που εγγυήθηκε το ιταλικό Δημόσιο. Εντούτοις, η ύπαρξη των εν λόγω πιστώσεων αποτελεί μια επιπλέον ένδειξη ότι η Ilva δεν βρισκόταν σε κατάσταση τέτοια ώστε κανένας πιστωτής να μην συμφωνούσε ποτέ να χρηματοδοτήσει τις εργασίες της με κανένα επιτόκιο.
- (179) Με βάση τα ανωτέρω αποδεικτικά στοιχεία, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η παρούσα υπόθεση δεν αφορά περιστάσεις στο πλαίσιο των οποίων να μπορεί να αποκλειστεί η πρόσβαση του δικαιούχου σε ιδιωτική χρηματοδότηση, και, ως εκ τούτου, το στοιχείο της ενίσχυσης σε οποιοδήποτε δάνειο ή εγγύηση να πρέπει να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση για το ποσό που αντιστοιχεί στο συνολικό δάνειο ή την εγγύηση.

⁽⁷⁵⁾ Σύμφωνα με τον Τύπο, οι ArcelorMittal, Marcegaglia και Arvedi, στο σύνολό τους παραγωγοί χάλυβα, εξέφρασαν, για παράδειγμα, ενδιαφέρον για την εξαγορά των περιουσιακών στοιχείων της Ilva, ήδη από το φθινόπωρο του 2014· βλέπε <http://www.ilsole24ore.com/art/impresa-territori/2014-11-13/ilva-decisivo-ruolo-stato-063904.shtml?uaid=ABDP2MDC>.

⁽⁷⁶⁾ Οι εν λόγω πληροφορίες παρασχέθηκαν από τις ιταλικές αρχές βάσει εσωτερικής ανάλυσης που διενήργησε η Ilva και οι χρηματοοικονομικοί της σύμβουλοι, με την επιφύλαξη των τελικών συμπερασμάτων του δικαστηρίου του Μιλάνου σχετικά με την προτεραιότητα εξόφλησης κάθε χρέους.

⁽⁷⁷⁾ Μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας της Ilva, η [...] μείωσε την πίστωση σε [...] σε σχέση με το αρχικό πόσο των [...] EUR.

- (180) Στη συνέχεια, η Επιτροπή εκτίμησε κατά πόσον οι όροι χρηματοδότησης της δημόσιας εγγύησης επί των 400 εκατ. EUR που χορηγήθηκαν στην Ilva αποτελούν πρόσφορη αμοιβή για τον κίνδυνο που ανέλαβε το Δημόσιο. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή υπενθυμίζει την ανακοίνωση σχετικά με τις εγγυήσεις: «για επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες, ένας εγγυητής της αγοράς, εφόσον υπήρχε, θα χρέωνε κατά το χρόνο χορήγησης της εγγύησης υψηλή προμήθεια λαμβάνοντας υπόψη το αναμενόμενο ποσοστό αθέτησης των υποχρεώσεων της επιχείρησης».
- (181) Στην παρούσα υπόθεση, η κρατική εγγύηση χορηγήθηκε με ετήσια προμήθεια 3,12 %. Η εν λόγω προμήθεια καθορίστηκε με βάση τη γνώμη [...].
- (182) Σε αντίθεση με τις ιταλικές αρχές, η Επιτροπή θεωρεί ότι στη γνώμη [...] δεν εκτιμάται σωστά η αμοιβή που θα ζητούσε ένας συντετός φορέας της οικονομίας της αγοράς ως αντάλλαγμα για την εγγύηση που θα παρείχε, καθώς η γνώμη [...] δεν παρέχει επαρκή εκτίμηση της πιθανότητας κατάπτωσης της εγγύησης, και εξόφλησής της σε περίπτωση κατάπτωσης. Πράγματι, η γνώμη [...] βασίζεται εξολοκλήρου στην εσφαλμένη παραδοχή ότι το δάνειο των 400 εκατ. EUR προς την Ilva θα μεταβιβαζόταν σε νέα επιχείρηση η οποία θα χρησιμοποιούσε τα περιουσιακά στοιχεία της Ilva υπό καλύτερες συνθήκες. Στη γνώμη [...] περιλαμβάνεται εις βάθος αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της εν λόγω υποθετικής νέας επιχείρησης και εξάγεται το συμπέρασμα ότι, με βάση την εκτιμώμενη βαθμολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της νέας επιχείρησης, το ιταλικό Δημόσιο θα πρέπει να εφαρμόσει προμήθεια εγγύησης σε ένα εύρος από 1,53 % έως 3,12 %. Ωστόσο, κατά τον χρόνο χορήγησης της εγγύησης, δεν υπήρχε κανένας λόγος να θεωρηθεί ότι το δάνειο των 400 εκατ. EUR θα μεταβιβαζόταν αυτόματα σε υποθετικό νέο ιδιοκτήτη των περιουσιακών στοιχείων της Ilva ⁽⁷⁸⁾. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ιταλικές αρχές θα έπρεπε να έχουν αξιολογήσει την πιστοληπτική ικανότητα της Ilva (όχι ενός υποθετικού αγοραστή) και να έχουν εκτιμήσει τη ζημία σε περίπτωση αθέτησης του δανείου επ' αυτής της βάσης.
- (183) Δεδομένου ότι η γνώμη [...] δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να εκτιμηθεί κατά πόσον η προμήθεια που χρέωσε το ιταλικό Δημόσιο αποτελεί πρόσφορη αμοιβή για τον κίνδυνο, η Επιτροπή υποχρεώθηκε να αναζητήσει επιτόκια αναφοράς που εφαρμόζονταν σε επιχειρήσεις που βρίσκονταν σε παρόμοια οικονομική κατάσταση με την Ilva. Σύμφωνα με την καθιερωμένη και πρόσφατη πρακτική αποφάσεων σχετικά με επιχειρήσεις που υπόκεινται σε διαδικασίες αφερεγγυότητας και προορίζονται για πώληση ⁽⁷⁹⁾, η Επιτροπή θεωρεί ότι, δεδομένης της απουσίας άλλης εναλλακτικής πιστοληπτικής διαβάθμισης και δεδομένου του χαρακτηρισμού της ως προβληματικής επιχείρησης, η διαβάθμιση της Ilva είναι στην καλύτερη περίπτωση CCC (βλέπε επίσης αιτιολογική σκέψη 189). Κατά συνέπεια, η Επιτροπή συγκέντρωσε χρηματοπιστωτικά δεδομένα από τη βάση δεδομένων S&P Capital IQ Platform ⁽⁸⁰⁾ σχετικά με τα περιθώρια συμβάσεων ανταλλαγής κινδύνου αθέτησης («CDS»), καθώς και τις αποδόσεις ομολόγων για επιχειρήσεις με διαβάθμιση CCC+, D ή SD κατά την ημερομηνία χορήγησης του μέτρου 3.
- (184) Το CDS είναι μια χρηματοπιστωτική συμφωνία ανταλλαγής βάσει της οποίας ο πωλητής του CDS θα ανταμείψει τον αγοραστή (συνήθως τον πιστωτή του δανείου αναφοράς) σε περίπτωση αθέτησης ενός δανείου (από τον οφειλέτη). Με άλλα λόγια, ο πωλητής του CDS εξασφαλίζει τον αγοραστή έναντι της αθέτησης κάποιου δανείου αναφοράς. Το εν λόγω μέσο είναι καθαυτό ιδιαίτερα χρήσιμο ως μια ένδειξη του ποιο θα ήταν το ασφάλιστρο κινδύνου/τέλος εγγύησης που θα ζητούσε ένας φορέας της αγοράς για να ασφαλίσει τον κίνδυνο αθέτησης ενός δανείου. Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από 11 παρατηρήσεις που ήταν διαθέσιμες τον Μάιο του 2015 δείχνουν ότι τα περιθώρια των CDS για δεκαετίες ληκτότητες κυμαίνονταν από 6,3 % έως 277,7 % με διάμεση τιμή 17,6 %.
- (185) Οι αποδόσεις των ομολόγων παρέχουν καλή ένδειξη του συνολικού κόστους δανεισμού μιας επιχείρησης, δηλαδή του επιτοκίου και της προμήθειας εγγύησης μαζί υπό μορφή ποσοστού. Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από 8 παρατηρήσεις που ήταν διαθέσιμες τον Μάιο του 2015 δείχνουν επιτόκια μεταξύ 5,3 % και 35,6 %, με διάμεση τιμή 17,0 % για δεκαετή ομόλογα. Για εικοσιπενταετή ομόλογα υπήρχαν διαθέσιμες μόνο δύο παρατηρήσεις: οι εν λόγω παρατηρήσεις παρουσιάζουν επιτόκιο 14,2 %.
- (186) Με βάση την ανάλυση των δεδομένων, το κόστος της χρηματοδότησης επιχειρήσεων με διαβάθμιση CCC+, D ή SD κατά την ημερομηνία χορήγησης του μέτρου 3 ήταν σε σημαντικό βαθμό υψηλότερο σε σχέση με το κόστος που πέτυχε η Ilva χάρη στην κρατική εγγύηση. Πράγματι, η Ilva μπόρεσε να λάβει δάνειο με συνολικό κόστος (επιτόκιο [...] + προμήθεια εγγύησης 3,12 %) ύψους [...], ενώ οι ενδείξεις της αγοράς υποδεικνύουν συνολικό κόστος εγγύς του 17 % κατά την ίδια περίοδο.
- (187) Ο εν λόγω έλεγχος της αξιοπιστίας καταδεικνύει ότι η κρατική εγγύηση υπό τη μορφή του μέτρου 3 αποφέρει οικονομικό πλεονέκτημα στην Ilva, το οποίο η Ilva δεν θα μπορούσε να επιτύχει υπό τις συνθήκες της αγοράς. Η διαπίστωση συνάδει με τη γνώμη των ανταγωνιστών (βλέπε αιτιολογική σκέψη 118). Μετά τη διαπίστωση της ύπαρξης οικονομικού πλεονεκτήματος το οποίο δεν διατίθεται στις συνθήκες της αγοράς, τίθεται το ζήτημα του ποσοτικού προσδιορισμού του.

⁽⁷⁸⁾ Στην πραγματικότητα, το δάνειο δεν θα μεταβιβαστεί στον αγοραστή των περιουσιακών στοιχείων της Ilva, την ArcelorMittal.

⁽⁷⁹⁾ Βλέπε *ex multis* και, για τις πιο πρόσφατες, τις τελικές αποφάσεις της Επιτροπής στις υποθέσεις: SA.38544 Kem One (28 Ιουλίου 2015), SA.38545 Mory Global (6 Νοεμβρίου 2015), SA.38644 Brandt Groupe (21 Μαρτίου 2016).

⁽⁸⁰⁾ <https://www.capitaliq.com>

- (188) Όπως διευκρινίζεται ανωτέρω, η Επιτροπή μπόρεσε να συγκεντρώσει ορισμένες ενδείξεις σχετικά με τα επιτόκια της αγοράς για τη συγκεκριμένη περίοδο. Ωστόσο, τα εν λόγω δεδομένα ελήφθησαν από οντότητες οι οποίες δεν είναι απολύτως συγκρίσιμες με την Ilva και από χρηματοδοτικά μέσα διαφορετικά από το δάνειο και την εγγύηση που έλαβε η Ilva και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να χρησιμεύσουν καθαυτά ως κατάλληλα σημεία αναφοράς για τον αρκούντως επακριβή προσδιορισμό του επιτοκίου της αγοράς για την υπό εξέταση εγγύηση. Επίσης, η έρευνα δεν αποκάλυψε σύγχρονες εκτιμήσεις επιτοκίων για δάνεια παρόμοιας φύσεως με αυτό της Ilva, με ή χωρίς κρατική εγγύηση, ούτε εκτιμήσεις της αγοράς για την εν λόγω εγγύηση. Υπό παρόμοιες συνθήκες, στην ανακοίνωση σχετικά με τις εγγυήσεις αναφέρεται ότι το πιθανό πλεονέκτημα που συνδέεται με τη χορήγηση εγγύησης (η οποία αντιστοιχεί στο πιθανό στοιχείο ενίσχυσης) πρέπει να υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ του συγκεκριμένου επιτοκίου της αγοράς που θα έπρεπε να καταβάλει ο δικαιούχος χωρίς την εγγύηση και του επιτοκίου που επιτεύχθηκε χάρη στην κρατική εγγύηση, αφού ληφθούν υπόψη οι καταβληθείσες προμήθειες.
- (189) Η Επιτροπή θεωρεί ότι είναι σάφρον να ληφθεί επίσης υπόψη η ανακοίνωση του 2008 σχετικά με τα επιτόκια αναφοράς και προεξόφλησης με σκοπό την εκτίμηση μιας προεγγιστικής τιμής του επιτοκίου που συνάδει με τις συνθήκες της αγοράς για το υπό εξέταση δάνειο. Σε αυτό το πλαίσιο, η πιστοληπτική ικανότητα (διαβάθμιση) της Ilva φαίνεται να αντιστοιχεί στη χαμηλότερη από τις πέντε πιθανές διαβαθμίσεις που προβλέπονται στην ανακοίνωση του 2008, δηλαδή «Κακή/Οικονομικές δυσχέρειες (CCC και κάτω)». Επιπλέον, το δάνειο δεν είχε εξασφάλιση διά της οποίας να παρέχεται στους δανειστές (ή στον εγγυητή) δικαίωμα δυνάμενο να επιδιωχθεί άμεσα, το οποίο να παρέχει επαρκή ρευστότητα και να είναι πιθανώς μεταβιβάσιμο, επί των περιουσιακών στοιχείων της Ilva σε περίπτωση αθέτησης. Με βάση τα ανωτέρω, η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι το επιτόκιο της αγοράς του δανείου, συν την εγγύηση, το οποίο συνιστά το μέτρο 3, πρέπει να υπολογιστεί για το δάνειο ως το αποτέλεσμα του αθροίσματος του κατάλληλου βασικού επιτοκίου συν 1 000 μονάδες βάσης, όπως ορίζεται στην ανακοίνωση του 2008.
- (190) Όσον αφορά το κατάλληλο βασικό επιτόκιο, στην ανακοίνωση του 2008 συνιστάται η χρήση ετήσιων επιτοκίων της χρηματαγοράς (δηλαδή στην περίπτωση της Ιταλίας: το ετήσιο επιτόκιο Euribor), ενώ η Επιτροπή διατηρεί το δικαίωμα να χρησιμοποιεί μικρότερες ή μεγαλύτερες ληκτότητες, προσαρμοσμένες σε ορισμένες περιπτώσεις. Στην παρούσα υπόθεση, η Επιτροπή θεωρεί ότι η ιδιαίτερα μεγάλη ληκτότητα του δανείου των 400 εκατ. EUR που αποτελεί αντικείμενο της κρατικής εγγύησης δικαιολογεί την επιλογή βασικού επιτοκίου ανάλογου της συγκεκριμένης μεγάλης ληκτότητας. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή αποφασίζει να εφαρμόσει επιτόκιο ανταλλαγής (swap) που αντιστοιχεί στη σταθμισμένη μέση διάρκεια ζωής του εγγυηθέντος δανείου. Δεδομένου ότι το προφίλ εξόφλησης του δανείου των 400 εκατ. EUR παρέχει σταθμισμένη μέση διάρκεια ζωής τα 14,86 έτη, το κατάλληλο βασικό επιτόκιο θα πρέπει να είναι το επιτόκιο swap 15 ετών. Στις 27 Μαΐου 2015, δηλαδή τη χρονική στιγμή χορήγησης από τους τρεις ιδιώτες δανειστές του δανείου των 400 εκατ. EUR, το επιτόκιο swap για τις ληκτότητες 15 ετών ήταν 1,18 % ⁽⁸¹⁾. Σε αυτό το πλαίσιο, το επιτόκιο της αγοράς που παρέχεται στην ανακοίνωση του 2008 είναι 1,18 % + 1 000 μονάδες βάσης, δηλαδή 11,18 %.
- (191) Το ποσό του πλεονεκτήματος που συνδέεται με την εγγύηση που χορήγησε το Δημόσιο πρέπει να υπολογιστεί χωριστά για το δάνειο, σύμφωνα με την ακόλουθη μεθοδολογία: η διαφορά μεταξύ i) του επιτοκίου υπολογιζόμενου σύμφωνα με τις διευκρινήσεις που παρέχονται στην αιτιολογική σκέψη 190 και εφαρμοζόμενου στο κεφάλαιο, και ii) του συνολικού χρηματοοικονομικού κόστους του εγγυηθέντος δανείου, υπολογιζόμενου ως άθροισμα του επιτοκίου που εφάρμοσαν οι τράπεζες στο κεφάλαιο και της προμήθειας εγγύησης που εφάρμοσε το Δημόσιο, υπολογιζόμενη και χρεωνόμενη για την περίοδο κατά την οποία τα ποσά διατέθηκαν στην Ilva.

5.2.3.3. Επιλεκτικότητα

- (192) Η κρατική εγγύηση που ορίστηκε ως μέτρο 3 αποτελεί *ad hoc* μέτρο στήριξης υπέρ μιας μοναδικής επιχείρησης: της Ilva. Υπ' αυτήν την έννοια, το μέτρο 3 είναι επιλεκτικό.

5.2.3.4. Συμπέρασμα σχετικά με το μέτρο 3

- (193) Δεδομένου ότι το μέτρο 3 πληροί όλα τα κριτήρια που ορίζονται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι συνιστά κρατική ενίσχυση, το ύψος της οποίας μπορεί να προσδιοριστεί με βάση τη μεθοδολογία που περιγράφεται στην αιτιολογική σκέψη 191.

5.2.4. Μέτρο 4

- (194) Στην απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας, η Επιτροπή εξέφρασε την αρχική άποψη ότι ο διακανονισμός της διαφοράς που συμφωνήθηκε μεταξύ της Fintecna και της Ilva μπορεί να καταλογιστεί στο ιταλικό Δημόσιο και αφορά κρατικούς πόρους. Η Επιτροπή έγειρε επίσης αμφιβολίες σχετικά με το αν, διά της αποδοχής του διακανονισμού μιας μακρόχρονης διαφοράς τον Μάρτιο του 2015, ακριβώς μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας της Ilva, η Fintecna έλαβε ορθολογική απόφαση την οποία θα λάμβανε ένας φορέας της οικονομίας της αγοράς σε παρόμοια κατάσταση.
- (195) Με βάση τις παρατηρήσεις που έλαβε στο πλαίσιο της επίσημης διαδικασίας, η Επιτροπή αξιολόγησε πρώτα κατά πόσον η απόφαση διακανονισμού της διαφοράς ήταν πράγματι ορθολογική υπό το πρίσμα ενός φορέα της αγοράς, δηλαδή κατά πόσον η εν λόγω απόφαση αποφέρει οικονομικό πλεονέκτημα στην Ilva.

⁽⁸¹⁾ Σύμφωνα με τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από την Επιτροπή από τη βάση δεδομένων S&P Capital IQ.

5.2.4.1. Οικονομικό πλεονέκτημα

- (196) Όπως αναφέρθηκε ήδη στην αιτιολογική σκέψη 163, η παρέμβαση μιας δημόσιας αρχής δεν παρέχει κατ' ανάγκη πλεονέκτημα στον δικαιούχο και, συνεπώς, δεν συνιστά ενίσχυση, εάν πραγματοποιείται υπό κανονικές συνθήκες της αγοράς, δηλαδή αν η δημόσια αρχή συμπεριφέρεται όπως θα συμπεριφερόταν ένας συνετός φορέας της οικονομίας της αγοράς σε παρόμοια κατάσταση.
- (197) Κατά πρώτον, στο πλαίσιο της εις βάθος εκτίμησής της, η Επιτροπή αξιολόγησε τις περιστάσεις υπό τις οποίες η Fintecna έλαβε την απόφαση να προβεί μετά από μακρά χρονική περίοδο σε διακανονισμό της διαφοράς με την Ilva καταβάλλοντας 156 εκατ. EUR. Στο πλαίσιο της απόφασης διακανονισμού, η Fintecna πρέπει να έλαβε υπόψη την οικονομική κατάσταση κατά τη χρονική στιγμή της απόφασης διακανονισμού, το επίπεδο του κινδύνου και τις μελλοντικές προσδοκίες ⁽⁸²⁾.
- (198) Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή σημειώνει ότι η αναληφθείσα από το Δημόσιο υποχρέωση ως πωλητή πριν από την πραγματοποίηση της ιδιωτικοποίησης δεν αμφισβητείται επί της αρχής και ότι, όσον αφορά το ποσό του διακανονισμού, δηλαδή τα 156 εκατ. EUR, η Fintecna, ως συνετός πιστωτής, προέβη στις εκτιμήσεις του ανοιγμάτος της έναντι της Ilva το 2011 και τις προσαρμόσε το 2014. Οι υπολογισμοί αποκάλυψαν άνοιγμα ύψους [...] EUR, δηλαδή το ποσό των [...] EUR, όπως προσαρμόστηκε το 2014. Προκειμένου να εκτιμήσει δεόντως τους νομικούς κινδύνους, η Fintecna ανέθεσε την εκπόνηση δύο νομικών γνώμων, οι οποίες επιβεβαίωσαν αμφότερες ανεξάρτητα ότι τα 156 εκατ. EUR ήταν αποδεκτό ποσό, εντός του ανώτατου ορίου που συμφωνήθηκε στη σύμβαση ιδιωτικοποίησης ([...] EUR, άνευ τόκων, ή [...] EUR, συμπεριλαμβανομένων των τόκων), καθώς και το εκτιμώμενο πιθανό άνοιγμα ([...] EUR το 2014).
- (199) Η Fintecna έλαβε την απόφαση να προβεί σε διακανονισμό βάσει του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015, το οποίο αποτέλεσε το έναυσμα για τη συμφωνία μεταξύ των δύο μερών. Δεδομένης της εύλογης εκτίμησης των κινδύνων που προκύπτουν σε περίπτωση αφερεγγυότητας της Ilva που παρείχαν οι ανεξάρτητοι νομικοί σύμβουλοι, το γεγονός και μόνο ότι η Fintecna αποφάσισε να προβεί σε διακανονισμό τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή και όχι πριν από την έκδοση του ανωτέρω νομοθετικού διατάγματος, δεν αλλάζει τον χαρακτηρισμό της απόφασης διακανονισμού ως ορθολογικής απόφασης την οποία θα λάμβανε ένας φορέας της οικονομίας της αγοράς σε παρόμοια κατάσταση. Πράγματι, ένας συνετός φορέας που είναι απρόθυμος να υποστεί ζημιές μπορεί να προτιμήσει να προβεί σε φιλικό διακανονισμό μιας διαφοράς αντί να προσφύγει σε δικαστή ή διαιτητή μετά από παρατεταμένη διαφορά σε περίπτωση που η υποχρέωσή του δεν αμφισβητείται καθαυτή και το άνοιγμά του θα μπορούσε να οδηγήσει σε ποσά υψηλότερα από το άμεσα διακανονισθέν ποσό ύψους μεταξύ [...] και [...]. Η περαιτέρω αναβολή του διακανονισμού δεν φαίνεται ότι θα μπορούσε να έχει οδηγήσει σε καλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα για την Fintecna.
- (200) Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι ενέργειες της Fintecna αντιστοιχούν σε συμπεριφορά ενός ορθολογικού φορέα της οικονομίας της αγοράς και ότι η διαδικασία που προηγήθηκε της απόφασης αντικατοπτρίζει τη συνετή προσέγγιση που υιοθέτησε η Fintecna σε σχέση με το ποσό ενός πιθανού διακανονισμού με την Ilva, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η πληρωμή ποσού μικρότερου σε σχέση με τις εκτιμήσεις της ίδιας της επιχείρησης αποτελεί, καταρχήν, λογική απόφαση διακανονισμού ιδιωτικού φορέα της αγοράς και, ως τέτοια, δεν είναι πιθανό να αποφέρει πλεονέκτημα στην Ilva.

5.2.4.2. Συμπέρασμα σχετικά με το μέτρο 4

- (201) Η Επιτροπή έχει καταδείξει ότι το μέτρο 4 δεν αποφέρει οικονομικό πλεονέκτημα στην Ilva. Δεδομένου ότι τα κριτήρια που καθορίζονται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ πρέπει να πληρούνται στο σύνολό τους, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το μέτρο 4 δεν συνιστά κρατική ενίσχυση.

5.2.5. Μέτρο 5

5.2.5.1. Κρατικοί πόροι και καταλογισμός

- (202) Όσον αφορά τον καταλογισμό του μέτρου στο Δημόσιο, η Επιτροπή παρατηρεί ότι το μέτρο συνίσταται στη χορήγηση δανείου από το υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών μέσω πόρων από τον κρατικό προϋπολογισμό.
- (203) Δεδομένου ότι η έννοια του κράτους μέλους περιλαμβάνει όλα τα επίπεδα δημόσιων αρχών, ανεξάρτητα από το αν είναι εθνικές, περιφερειακές ή τοπικές, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το μέτρο μπορεί να καταλογιστεί στο Δημόσιο και αφορά μεταβίβαση κρατικών πόρων.

5.2.5.2. Οικονομικό πλεονέκτημα

- (204) Στις παρατηρήσεις της σχετικά με την απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας, η WV Stahl ζητά από την Επιτροπή να διασφαλίσει την ταχεία ανάκτηση της κρατικής ενίσχυσης που χορηγήθηκε υπό μορφή δανείων προς την Ilva με επιτόκιο χαμηλότερο από το επιτόκιο της αγοράς, με βάση τη διαφορά μεταξύ του χρεωθέντος επιτοκίου και του επιτοκίου της αγοράς κατά τη χρονική στιγμή χορήγησης των δανείων (βλέπε αιτιολογική σκέψη 120). Όσον αφορά τη διαπίστωση ύπαρξης οικονομικού πλεονεκτήματος στο μέτρο 5, η Επιτροπή θεωρεί ότι μπορεί να εφαρμοστεί το ίδιο σκεπτικό με αυτό του μέτρου 3, παρά την ύπαρξη δύο βασικών διαφορών μεταξύ των δύο μέτρων.

⁽⁸²⁾ Απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Μαρτίου 2007, *Scott κατά Επιτροπής*, T-366/00, EU:T:2012:649, σκέψη 158.

- (205) Η πρώτη διαφορά συνίσταται στο ότι το μέτρο 5 αποτελεί δημόσιο δάνειο, ενώ το μέτρο 3 αποτελεί κρατική εγγύηση επί κοινοπρακτικού δανείου. Ωστόσο, η εν λόγω διαφορά δεν επηρεάζει το σκεπτικό που αναπτύχθηκε στις αιτιολογικές σκέψεις 166 έως 179, το οποίο είναι βάσιμο τόσο για δάνειο όσο και για εγγύηση.
- (206) Η δεύτερη διαφορά είναι η ημερομηνία της χορήγησης: η 30ή Απριλίου 2015 για το μέτρο 3 έναντι της 15ης Δεκεμβρίου 2015 για το μέτρο 5. Ωστόσο, η Επιτροπή θεωρεί ότι το σκεπτικό που αναπτύχθηκε στις αιτιολογικές σκέψεις 166 έως 179 είναι βάσιμο και όσον αφορά την ημερομηνία χορήγησης του μέτρου 5: τον Δεκέμβριο του 2015, η τιμή εκκαθάρισης των περιουσιακών στοιχείων της ΙΙνα μπορούσε ακόμη να αναμένεται ότι θα είναι υψηλή, ενώ το σωρευθέν ποσό των εκ των προτέρων εκπεστέων απαιτήσεων είχε αυξηθεί κατά 400 εκατ. EUR (δηλαδή το ποσό του μέτρου 3) σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2015, ανερχόμενο συνολικά σε περίπου [...] EUR, δηλαδή ακόμη αρκετά μικρότερο σε σχέση με την πτωχευτική περιουσία του 1,8 δισεκατ. EUR που θα μπορούσε να αναμένεται. Επιπλέον, το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 191/2015 δίδει υψηλότερη προτεραιότητα εξόφλησης στο μέτρο 5 σε σχέση με άλλες εκ των προτέρων εκπεστέες απαιτήσεις, όπως απεικονίζεται στο γράφημα 2, αυξάνοντας περαιτέρω την πιθανή ζημία σε περίπτωση αθέτησης για το μέτρο 5.

Γράφημα 2

Ακολουθία εξόφλησης του χρέους της ΙΙνα τον Δεκέμβριο του 2015

[...]

- (207) Δεδομένων των παραπάνω, φαίνεται ότι η ζημία σε περίπτωση αθέτησης του δανείου ήταν ακόμη ευλόγως υψηλή και η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η χορήγηση δανείου στην ΙΙνα θα μπορούσε να ενέχει επιχειρηματική προοπτική για ιδιώτη δανειστή που είναι συνηθισμένος να ασχολείται με πιστώσεις που ενέχουν κινδύνους.
- (208) Όπως και με το μέτρο 3, η Επιτροπή εκτίμησε στη συνέχεια κατά πόσον οι χρηματοοικονομικοί όροι του δημόσιου δανείου παρέχουν πρόσφορη αμοιβή για τον κίνδυνο που ανέλαβε το Δημόσιο. Για τους ίδιους λόγους που ισχύουν και για το μέτρο 3, η Επιτροπή θεωρεί ότι η γνώμη [...] δεν παρέχει κατάλληλη μέθοδο προσδιορισμού του κατά πόσον το ετήσιο επιτόκιο που χρέωσε το Δημόσιο (2,94 %) είναι το δέον. Γι' αυτόν τον λόγο, η Επιτροπή συγκέντρωσε παρόμοια δημόσια δεδομένα, όπως και για το μέτρο 3, (περιθώρια CDS και αποδόσεις ομολόγων) από τη βάση δεδομένων S&P Capital IQ Platform ⁽⁸³⁾, τα οποία, ωστόσο, αντιστοιχούν στην ημερομηνία χορήγησης του μέτρου 5.
- (209) Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από 14 παρατηρήσεις που ήταν διαθέσιμες τον Δεκέμβριο του 2015 δείχνουν ότι τα περιθώρια των CDS για ληκτότητες πέντε ετών κυμαίνονται από 6,2 % έως 300,5 %, με διάμεση τιμή 44,1 %, και τα περιθώρια των CDS για ληκτότητες ενός έτους κυμαίνονται από 3,0 % έως 648 %, με διάμεση τιμή 32,7 %.
- (210) Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από 31 παρατηρήσεις που ήταν διαθέσιμες τον Δεκέμβριο του 2015 δείχνουν επιτόκια ομολόγων μεταξύ 2,2 % και 99,0 %, με διάμεση τιμή 17,6 % για τριετή ομόλογα.
- (211) Με βάση την ανάλυση των δεδομένων, το κόστος της χρηματοδότησης επιχειρήσεων με διαβάθμιση CCC+, D ή SD κατά την ημερομηνία χορήγησης του μέτρου 5 ήταν σε σημαντικό βαθμό υψηλότερο σε σχέση με το κόστος που πέτυχε η ΙΙνα μέσω του Δημοσίου. Πράγματι, ο τόκος που χρεωνόταν επί του δανείου προς την ΙΙνα είχε ετήσιο επιτόκιο 2,94 %, ενώ οι ενδείξεις της αγοράς δείχνουν πολύ μεγαλύτερο συνολικό κόστος κατά την ίδια περίοδο.
- (212) Όπως και σε ό,τι αφορά το μέτρο 3, ο εν λόγω έλεγχος της αξιοπιστίας καταδεικνύει ότι το δημόσιο δάνειο υπό τη μορφή του μέτρου 5 αποφέρει οικονομικό πλεονέκτημα στην ΙΙνα, το οποίο η ΙΙνα δεν θα μπορούσε να επιτύχει υπό τις συνθήκες της αγοράς. Μετά τη διαπίστωση της ύπαρξης οικονομικού πλεονεκτήματος το οποίο δεν διατίθεται στις συνθήκες της αγοράς, τίθεται το ζήτημα του ποσοτικού προσδιορισμού του.
- (213) Με βάση το ίδιο σκεπτικό που αναπτύχθηκε και για το μέτρο 3, τηρουμένων των αναλογιών, η Επιτροπή αποφάσισε να λάβει υπόψη και την ανακοίνωση του 2008. Αυτό οδήγησε την Επιτροπή να προσδιορίσει το κατάλληλο επιτόκιο της αγοράς για τον ποσοτικό προσδιορισμό του στοιχείου της ενίσχυσης του δανείου που χορηγήθηκε άνευ εξασφαλίσεων στο 10,06 %, υπολογιζόμενο ως το άθροισμα βασικού επιτοκίου 0,06 % που αντιστοιχούσε στο ετήσιο Euribor στις 15 Δεκεμβρίου 2015, και πιστωτικού περιθωρίου ασφάλισης 1 000 μονάδων βάσης.
- (214) Το ποσό του πλεονεκτήματος που συνδέεται με το δημόσιο δάνειο που ορίστηκε ως μέτρο 5 πρέπει να υπολογιστεί ως η διαφορά μεταξύ i) του επιτοκίου που υπολογίζεται σύμφωνα με την περιγραφή που παρέχεται στην αιτιολογική σκέψη 213 και εφαρμόζεται στο κεφάλαιο, και ii) του πραγματικού επιτοκίου που οφείλει η ΙΙνα, υπολογιζόμενου και χρεωνόμενου για την περίοδο στη διάρκεια της οποίας τα ποσά διατέθηκαν στην ΙΙνα.

5.2.5.3. Επιλεκτικότητα

- (215) Το κρατικό δάνειο που ορίστηκε ως μέτρο 5 αποτελεί *ad hoc* μέτρο στήριξης υπέρ μιας μοναδικής επιχείρησης: της ΙΙνα. Υπ' αυτήν την έννοια, το μέτρο 5 είναι επιλεκτικό.

⁽⁸³⁾ <https://www.capitaliq.com>

5.2.5.4. Συμπέρασμα σχετικά με το μέτρο 5

- (216) Δεδομένου ότι το μέτρο 5 πληροί όλα τα κριτήρια που ορίζονται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι συνιστά κρατική ενίσχυση, το ύψος της οποίας μπορεί να προσδιοριστεί με βάση τη μεθοδολογία που περιγράφεται στην αιτιολογική σκέψη 214.

5.3. Παράνομος χαρακτήρας της ενίσχυσης

- (217) Τα μέτρα 3 και 5 συνιστούν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, που χορηγήθηκαν χωρίς την πρότερη ενημέρωση της Επιτροπής κατά παράβαση του άρθρου 108 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ. Ως τέτοια, τα εν λόγω μέτρα εφαρμόστηκαν παρανόμως.

5.4. Συμβιβασμοί της ενίσχυσης με την εσωτερική αγορά

- (218) Η απαγόρευση των κρατικών ενισχύσεων δεν είναι ούτε απόλυτη ούτε ανεπιφύλακτη. Συγκεκριμένα, οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ συνιστούν τις νομικές βάσεις που επιτρέπουν ορισμένες ενισχύσεις να θεωρηθούν συμβιβασίμες με την εσωτερική αγορά. Δεδομένου ότι θεωρούν ότι τα υπό εξέταση μέτρα δεν συνιστούν κρατικές ενισχύσεις, οι ιταλικές αρχές δεν προέβαλαν κανένα επιχειρήμα σχετικά με το συμβιβασμό τους.
- (219) Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θα εκτιμήσει αυτεπαγγέλτως κατά πόσον τα μέτρα κρατικής ενίσχυσης που χορηγήθηκαν στην Ιλβα, δηλαδή τα μέτρα 3 και 5, μπορούν να θεωρηθούν συμβιβασίμα με την εσωτερική αγορά σύμφωνα με οποιαδήποτε από τις εν λόγω πιθανές νομικές βάσεις.
- (220) Η Επιτροπή παρατηρεί ότι οι εξαιρέσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ είναι προδήλως ανεφάρμοστες. Από τις εξαιρέσεις της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου, μόνο τα στοιχεία α) και γ) θα μπορούσαν να έχουν χρησιμότητα. Το στοιχείο α) ορίζει ότι οι ενισχύσεις για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης περιοχών στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθως χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση δύναται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά. Το στοιχείο γ) ορίζει ότι οι ενισχύσεις για την προώθηση της ανάπτυξης ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον δύναται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά.
- (221) Όσον αφορά το άρθρο 107 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΣΛΕΕ, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της παραγωγής χάλυβα, όπως η Ιλβα, δεν είναι επιλέξιμες για κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα βάσει της παραγράφου 9 των κατευθυντήριων γραμμών για τις ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα⁽⁸⁴⁾. Συνεπώς, η εν λόγω νομική βάση δεν μπορεί να εφαρμοστεί στα υπό εξέταση μέτρα.
- (222) Όσον αφορά το άρθρο 107 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΣΛΕΕ, η Επιτροπή δεν διαπιστώνει την ύπαρξη οποιουδήποτε πλαισίου ή κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 107 παράγραφος 3 που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στα υπό εξέταση μέτρα. Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο παραγωγής χάλυβα, όπως η Ιλβα, δεν είναι επιλέξιμες για ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης σύμφωνα με το σημείο 18 των κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και αναδιάρθρωση μη χρηματοπιστωτικών προβληματικών επιχειρήσεων⁽⁸⁵⁾. Δεδομένου ότι η Ιλβα μπορεί να χαρακτηριστεί προβληματική επιχείρηση σύμφωνα με το σημείο 20 στοιχείο γ) των κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και αναδιάρθρωση μη χρηματοπιστωτικών προβληματικών επιχειρήσεων, είναι επίσης επιλέξιμη για περιβαλλοντικές ενισχύσεις, σύμφωνα με το σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας⁽⁸⁶⁾.
- (223) Με βάση τα ανωτέρω, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα μέτρα κρατικής ενίσχυσης που χορηγήθηκαν στην Ιλβα δεν είναι συμβιβασίμα με την εσωτερική αγορά.

5.5. Ανάκτηση των ασυμβίβαστων με την εσωτερική αγορά ενισχύσεων

- (224) Σύμφωνα με την ΣΛΕΕ και την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η Επιτροπή έχει αρμοδιότητα, όταν διαπιστώσει το ασυμβίβαστο μιας ενίσχυσης με την εσωτερική αγορά, να αποφασίσει ότι το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος πρέπει να την καταργήσει ή να την τροποποιήσει⁽⁸⁷⁾. Επίσης, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η υποχρέωση ενός κράτους μέλους να καταργήσει ενίσχυση την οποία η Επιτροπή έχει θεωρήσει ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά αποσκοπεί στην επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση⁽⁸⁸⁾.
- (225) Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι ο εν λόγω στόχος επιτυγχάνεται όταν ο δικαιούχος επιστρέφει τα ποσά που χορηγήθηκαν ως παράνομη ενίσχυση, χάνοντας με τον τρόπο αυτό το πλεονέκτημα που είχε έναντι των ανταγωνιστών του στην αγορά, και αποκατασταθεί η κατάσταση που επικρατούσε πριν από την καταβολή της ενίσχυσης⁽⁸⁹⁾.

⁽⁸⁴⁾ ΕΕ C 209 της 23.7.2013, σ. 1.

⁽⁸⁵⁾ ΕΕ C 249 της 31.7.2014, σ. 1.

⁽⁸⁶⁾ Κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας για την περίοδο 2014-2020 (ΕΕ C 200 της 28.6.2014, σ. 1).

⁽⁸⁷⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Ιουλίου 1973, *Επιτροπή κατά Γερμανίας*, C-70/72, ECLI:EU:C:1973:87, σκέψη 13.

⁽⁸⁸⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, *Ισπανία κατά Επιτροπής*, C-278/92, C-279/92 και C-280/92, ECLI:EU:C:1993:87, σκέψη 75.

⁽⁸⁹⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουνίου 1999, *Βέλγιο κατά Επιτροπής*, C-75/97, ECLI:EU:C:1999:311, σκέψεις 64 και 65.

- (226) Σύμφωνα με τη νομολογία, το άρθρο 16 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου⁽⁹⁰⁾ ορίζει τα ακόλουθα: «Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης για υπόθεση παράνομων ενισχύσεων, η Επιτροπή αποφασίζει την εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για την ανάκτηση της ενίσχυσης από τον δικαιούχο».
- (227) Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι τα υπό εξέταση μέτρα εφαρμόστηκαν κατά παράβαση του άρθρου 108 της Συνθήκης και πρέπει να θεωρηθούν παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση, το ποσό της ενίσχυσης πρέπει να ανακτηθεί ώστε να αποκατασταθεί η κατάσταση της αγοράς που επικρατούσε πριν από τη χορήγησή τους. Η ανάκτηση θα πρέπει να καλύπτει το χρονικό διάστημα από τη χρονική στιγμή κατά την οποία ο δικαιούχος αποκόμισε πλεονέκτημα, δηλαδή όταν η ενίσχυση τέθηκε στη διάθεση του δικαιούχου· τα προς ανάκτηση ποσά θα πρέπει να περιλαμβάνουν τόκους ανάκτησης έως την πραγματική ανάκτησή τους.
- (228) Με βάση την ανωτέρω εκτίμηση στις ενότητες 5.2.3. και 5.2.5., το στοιχείο της ενίσχυσης που ενέχεται στα μέτρα 3 και 5 πρέπει να ανακτηθεί ως εξής:
- α) Όσον αφορά το μέτρο 3, η διαφορά μεταξύ i) του επιτοκίου υπολογιζόμενου σύμφωνα με τις διευκρινήσεις που παρέχονται στην αιτιολογική σκέψη 190 και εφαρμοζόμενου στο κεφάλαιο, και ii) του συνολικού χρηματοοικονομικού κόστους του εγγυηθέντος δανείου, υπολογιζόμενου ως άθροισμα του επιτοκίου που εφάρμοσαν οι τράπεζες στο κεφάλαιο και της προμήθειας εγγύησης που εφάρμοσε το Δημόσιο, υπολογιζόμενη και χρεωνόμενη για την περίοδο κατά την οποία τα ποσά διατέθηκαν στην ΙΙνα.
- β) Όσον αφορά το μέτρο 5, η διαφορά μεταξύ i) του επιτοκίου που υπολογίζεται σύμφωνα με την περιγραφή που παρέχεται στην αιτιολογική σκέψη 213 και εφαρμόζεται στο κεφάλαιο, και ii) του πραγματικού επιτοκίου που οφείλει η ΙΙνα, υπολογιζόμενου και χρεωνόμενου για την περίοδο στη διάρκεια της οποίας τα ποσά διατέθηκαν στην ΙΙνα.
- (229) Σύμφωνα με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ, η Ιταλία πρέπει να παράσχει στην Επιτροπή, εντός δύο μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης, το ακριβές ποσό της ενίσχυσης που χορηγήθηκε στην ΙΙνα, λαμβανομένων υπόψη, ειδικότερα, όσον αφορά την ενίσχυση υπό μορφή δανείων, των πραγματικών ημερομηνιών καθώς και όλων των υπολοίπων σχετικών περιστάσεων που αναφέρθηκαν από την Ιταλία. Σε όλες τις περιπτώσεις, τα προς ανάκτηση ποσά πρέπει να περιλαμβάνουν τους δεδουλευμένους τόκους έως την πραγματική ανάκτηση.
- (230) Εντός της ίδιας προθεσμίας των δύο μηνών, η Ιταλία πρέπει να ενημερώσει την Επιτροπή σχετικά με την άρση των μελλοντικών οικονομικών πλεονεκτημάτων που απορρέουν από τα μέτρα 3 και 5. Γι' αυτόν τον σκοπό, η Ιταλία θα πρέπει να διασφαλίσει ότι το σχετικό συνολικό κόστος χρηματοδότησης και τα επιτόκια είναι τουλάχιστον αντίστοιχα προς τα επιτόκια της αγοράς που παρατίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 190 και 213, αντίστοιχα. Τυχόν ποσό που θα διατεθεί μέχρι την προσαρμογή των επιτοκίων θα εξακολουθήσει να είναι ασυμβίβαστο με την εσωτερική αγορά και, ως τέτοιο, υποκείμενο σε ανάκτηση, μαζί με τους δεδουλευμένους τόκους ανάκτησης έως την ημερομηνία της ανάκτησης.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

- (231) Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η Ιταλία εφάρμοσε παρανόμως τα μέτρα 3 και 5 που αναφέρονται στις ενότητες 2.2.3. και 2.2.5. της παρούσας απόφασης, κατά παράβαση του άρθρου 108 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ.
- (232) Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το στοιχείο της ενίσχυσης στο πλαίσιο των μέτρων 3 και 5 είναι ασυμβίβαστο με την εσωτερική αγορά και πρέπει να ανακτηθεί από τον δικαιούχο, την ΙΙνα, μαζί με τους τόκους ανάκτησης.

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Τα παρακάτω μέτρα που υπόκεινται στην παρούσα απόφαση δεν συνιστούν κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- α) η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων ύψους 1,1 δισεκατ. EUR που κατασχέθηκαν στη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας κατά των προηγούμενων ιδιοκτητών της ΙΙνα, η οποία εφαρμόστηκε στο πλαίσιο της ιδιωτικής συμφωνίας διακανονισμού που συνήφθη με την ΙΙνα·
- β) το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 101/2013 της 11ης Αυγούστου 2014 και το οικείο άρθρο 12 παράγραφος 5 σχετικά με τα εκ των προτέρων εκπεστέα δάνεια, όπως εφαρμόστηκε σε ιδιωτικό δάνειο ύψους 250 εκατ. EUR·
- γ) η συμφωνία διακανονισμού σχετικά με το ποσό των 156 εκατ. EUR που συνήφθη μεταξύ της Fintecna και της ΙΙνα στις 5 Μαρτίου 2015 βάσει του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 1/2015 της 4ης Μαρτίου 2015.

⁽⁹⁰⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2015, περί λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή του άρθρου 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ L 248 της 24.9.2015, σ. 9).

Άρθρο 2

Τα υπόλοιπα μέτρα που υπόκεινται στην παρούσα απόφαση, τα οποία εφαρμόστηκαν παρανόμως από την Ιταλία κατά παράβαση του άρθρου 108 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνιστούν κρατική ενίσχυση μη συμβιβάσιμη με την εσωτερική αγορά:

- α) η χορήγηση στην Πνα, διά του υπουργικού διατάγματος της 30ής Απριλίου 2015, σύμφωνα με το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 1/2015, της κρατικής εγγύησης επί δανείου ύψους 400 εκατ. EUR·
- β) η χορήγηση στην Πνα, διά του υπουργικού διατάγματος της 15ης Δεκεμβρίου 2015, σύμφωνα με το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 191/2015, κρατικού δανείου ύψους 300 εκατ. EUR.

Άρθρο 3

1. Η Ιταλία προβαίνει στην ανάκτηση από τον δικαιούχο της μη συμβιβάσιμης ενίσχυσης που χορηγήθηκε στο πλαίσιο των μέτρων που αναφέρονται στο άρθρο 2.
2. Τα ανακτώμενα ποσά περιλαμβάνουν τόκους από την ημερομηνία κατά την οποία τέθηκαν στη διάθεση των δικαιούχων μέχρι τον χρόνο της πραγματικής τους ανάκτησης.
3. Οι τόκοι υπολογίζονται με τη μέθοδο του ανατοκισμού σύμφωνα με τις διατάξεις του κεφαλαίου V του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 794/2004 της Επιτροπής ⁽⁹¹⁾ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 271/2008 της Επιτροπής ⁽⁹²⁾, ο οποίος τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 794/2004.
4. Η Ιταλία προσαρμόζει όλες τις εκκρεμείς καταβολές ενισχύσεων στο πλαίσιο των μέτρων που αναφέρονται στο άρθρο 2 στους όρους της αγοράς που καθορίζονται στις αιτιολογικές σκέψεις 190 και 213 της παρούσας απόφασης, εντός δύο μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης.

Άρθρο 4

1. Η ανάκτηση των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στο πλαίσιο των μέτρων που αναφέρονται στο άρθρο 2 είναι άμεση και πραγματική.
2. Η Ιταλία εξασφαλίζει την εκτέλεση της παρούσας απόφασης εντός τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία της κοινοποίησής της.

Άρθρο 5

1. Εντός διμήνου από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, η Ιταλία διαβιβάζει στην Επιτροπή τις ακόλουθες πληροφορίες:
 - α) λεπτομερή περιγραφή των μέτρων που έλαβε και προβλέπεται να λάβει προς εκτέλεση της παρούσας απόφασης,
 - β) έγγραφα που αποδεικνύουν ότι ο δικαιούχος έχει διαταχθεί να επιστρέψει την ενίσχυση,
 - γ) έγγραφα που καταδεικνύουν ότι έχουν εφαρμοστεί οι προσαρμογές που αναφέρονται στο άρθρο 3 παράγραφος 4 της παρούσας απόφασης.
2. Η Ιταλία ενημερώνει την Επιτροπή για την πρόοδο των εθνικών μέτρων που ελήφθησαν για την εκτέλεση της παρούσας απόφασης μέχρι να ολοκληρωθεί η ανάκτηση της ενίσχυσης που χορηγήθηκε στο πλαίσιο των μέτρων του άρθρου 2. Υποβάλλει αμέσως, κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, όλες τις πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα που έχει ήδη λάβει και προγραμματίζει για να συμμορφωθεί με την παρούσα απόφαση. Παρέχει επίσης λεπτομερείς πληροφορίες για τα ποσά της ενίσχυσης και των τόκων που έχουν ήδη ανακτηθεί από τον δικαιούχο.

⁽⁹¹⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 794/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου περί λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή του άρθρου 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ L 140 της 30.4.2004, σ. 1).

⁽⁹²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 271/2008 της Επιτροπής, της 30ής Ιανουαρίου 2008, για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 794/2004 σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999 του Συμβουλίου για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 82 της 25.3.2008, σ. 1).

Άρθρο 6

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στην Ιταλική Δημοκρατία.

Βρυξέλλες, 21 Δεκεμβρίου 2017.

Για την Επιτροπή
Margrethe VESTAGER
Μέλος της Επιτροπής
